

PASŪTĪJUMS: Līgums Nr. 4.1-1/7

PASŪTĪTĀJS: Pārresoru koordinācijas centrs
Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1050

IZPILDĪTĀJS: SIA „Firma L4”
Jelgavas iela 90, Rīga, LV-1004

Nacionālā attīstības plāna 2014. - 2020.gadam (apstiprināts ar Saeimas 2012.gada 20.decembra lēmumu) īstenošanas ietekmes uz vidi monitoringa ziņojums

2017.gada novembris

SATURS

Plānošanas dokumenta Nacionālais attīstības plāns 2014. - 2020. gadam ieviešanas monitoringa ziņojums	4
Saīsinājumi	14
Ievads	15
1. Normatīvie akti	18
2. Sasaiste ar citiem attīstības plānošanas dokumentiem	27
3. Prognozētās ietekmes uz vidi plānošanas dokumenta īstenošanas procesā	30
4. Ar plānošanas dokumenta īstenošanu saistītie vides aspekti, tos raksturojošie indikatori	38
5. Monitoringa rezultātu apkopojums	39
5.1. Klimata pārmaiņas, siltumnīcefekta gāzu emisijas	39
5.2. Gaisa piesārņojošo vielu emisijas un gaisa kvalitāte	43
5.3. Virszemes ūdens kvalitāte un piesārņojuma radītā slodze	49
5.4. Pazemes ūdens kvalitāte/kvantitāte	55
5.5. Augšnes kvalitāte	57
5.6. Atkritumu apsaimniekošana	58
5.7. Bioloģiskā daudzveidība	61
5.8. Mežu platības	63
5.9. Lauksaimniecības zemes	64
5.10. Ūdens resursi	68
5.11. Ainavas un kultūrvēsturiskās vides aizsardzība	68
5.12. Sociālie faktori	70
5.13. Ekonomiskie faktori	74
Priekšlikumi	81
Secinājumi	82

1. Pielikums - Pētījuma anotācija;
2. Pielikums – NAP2020 prioritātes, mērķi, uzdevumi un to izpilde.

PLĀNOŠANAS DOKUMENTA NACIONĀLAIS ATTĪSTĪBAS PLĀNS 2014. - 2020. GADAM IEVIEŠANAS MONITORINGA ZIŅOJUMS

Plānošanas dokumenta un monitoringa ziņojuma izstrādātājs, kontaktinformācija:

Pārresoru koordinācijas centrs, Reģ. Nr. 90009682011, adrese: Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1520, tālr. +371 67082811 un +371 67082813, e-pasts: pkc@pkc.mk.gov.lv.

Plānošanas dokumenta monitoringa Ziņojumu Pārresoru koordinācijas centra uzdevumā izstrādājusi **SIA "Firma L4"**, Reģ. Nr. 90009682011, adrese: Jelgavas iela 90, Rīga, LV – 1004, tālr. +371 67500180, e-pasts: firmaL4@L4.lv

Monitoringa priekšmets	Plānošanas dokumenta/ SIVN uzdevumi, plānotais stāvoklis/ normatīvos aktos noteikts	Rezultāti, situācijas raksturojums	Komentāri
Vides (dabas) faktori			
Klimata pārmaiņas, siltumnīcefekta gāzu emisijas	<p><u>Prioritāte "Tautas saimniecības izaugsme"</u> <u>Prioritātes Rīcības virziens</u> Energoefektivitāte un enerģijas ražošana Rīcības virziena Mērķis 1: Nodrošināt tautas saimniecībai nepieciešamo energoresursu ilgtspējīgu izmantošanu, veicinot resursu tirgu pieejamību, sektoru energointensitātes un emisiju intensitātes samazināšanos un vietējo atjaunojamo energoresursu īpatsvara palielināšanos kopējā patērētajā apjomā, fokusējoties uz konkurētspējīgām enerģijas cenām</p>	<p>Mērķa 1 sasniegšanas rādītājs: [196] No atjaunojamiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars kopējā bruto enerģijas galapatēriņā vismaz 40% 2020. gadā – Pieaugums saražotās enerģijas īpatsvaram no atjaunojamajiem energoresursiem pēdējos 3 gados gan ir samērā neliels, salīdzinot 2013. un 2015. gadu kāpums ir 0,5%. Kā redzams, 6.4.attēlā, 2014.gadā bija izdevies sasniegt 38,7 %, bet gadu vēlāk atkal ir vērojams samazinājums. Kopumā tendence rāda, ka rādītājs varētu pieaugt. [199] Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju intensitāte - Rādītājs Plānošanas dokumenta laikā ir samazinājies, līdz ar to notiek virzība uz mērķa sasniegšanu;.</p>	<p>Par NAP2020 uzdevumu īstenošanu ir atbildīgas ministrijas, pašvaldības, sociālie partneri, NVO, PKC. Uzdevumu izpildes ietvaros valsts pārvaldes līmenī veikta likumdošanas pilnveidošana, izstrādāti plānošanas dokumenti un realizēti projekti. Izvērsti NAP2020</p>

		<p><u>IKP un SEG emisiju izmaiņas</u> – Plānošanas dokumenta ieviešanas laikā sekmēts SEG emisiju samazinājums.</p>	<p>uzdevumu ietvaros realizēto darbību apraksts atspoguļots pielikumā Nr.2.</p>
<p>Gaisa piesārņojošo vielu emisijas un gaisa kvalitāte</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritāte “Tautas saimniecības izaugsme” Prioritātes Rīcības virziens Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi Rīcības virziena Mērķis 4: Nepārsniegt ilgtermiņa attīstību nodrošinošu vidē nonākošā piesārņojuma un siltumnīcefekta gāzu apjomus (samazinot enerģētikas, rūpniecības, transporta, lauksaimniecības, zivsaimniecības un mājsaimniecību radītās piesārņojošo vielu emisijas un radīto atkritumu daudzumu) 	<p>Rīcības virziena Mērķa 4 sasniegšanas rādītājs: [122] Valsts kopējās gaisu piesārņojošo vielu emisijas apjoms slāpekļa oksīdam, amonjakam, gaistošajiem organiskajiem savienojumiem un cietajām daļiņām –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (3,5 kt), var redzēt, ka lai arī SO2 emisijas samazinās, tomēr 2014.gadā nav izdevies sasniegt mērķa vērtību. Ja samazinājums turpināsies lielākos tempos, tad ir iespēja sasniegt mērķa vērtību; • Apskatot 2014. gada mērķa sasniegšanas rādītāju (32 kt), var redzēt, ka lai arī NOX emisijas ir samazinājušās, tomēr 2014. gadā nav izdevies sasniegt mērķa vērtību. Tendence rāda, ka diez vai mērķis tiks sasniegts arī vēlāk; • Apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (62 kt), var redzēt, ka ir izdevies sasniegt ne tikai mērķa vērtību 2014.gadā, bet ir jau sasniegta arī 2020.gada vērtība; • Apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (17 kt), var redzēt, ka 2014.gadā tas tiek pārsniegts nesasniedzot noteikto mērķa sasniegšanas kritēriju; • Izvērtējot datus, var secināt, ka praktiski cieto daļiņu emisiju apjoms ir samērā stabils un svārstās nelielās robežās. Uzmanība pievēršama tām jomām, kur 	

		vērojams cieto daļiņu emisiju apjoma pieaugums;	
<p>Virszemes ūdens kvalitāte un piesārņojuma radītā slodze</p>	<p>NAP2020 nav izvirzīti tieši mērķi un uzdevumi, tomēr viens no mērķiem saistībā ar tautsaimniecības izaugsmi ir vidē nonākošā piesārņojuma apjoma samazināšana.</p>	<p>Upju baseinu apgabalu ūdens kvalitāti nebija iespējams salīdzināt Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā, jo nav vienotas monitoringa sistēmas (katru gadu netika apsekoti vieni un tie paši ūdensobjekti, bet katru gadu tika apsekots noteikts skaits no kopējo ūdens objektu daudzuma, tad dati ir praktiski nesalīdzināmi un nav iespējams veikt iegūto datu savstarpēju analīzi).</p> <p><u>Baltijas jūras ūdens kvalitāte</u> NAP2020 atsevišķi neizceļ Baltijas jūras resursu un jūras telpas izmantošanas mērķus un uzdevumus, it īpaši ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu jūrā.</p> <p>Vieni no svarīgākajiem Baltijas jūras ekosistēmas ietekmējošiem faktoriem ir eitrofikācijas radītā ietekme un piesārņojums ar smagajiem metāliem. Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā, saskaņā ar Latvijas Hidroekoloģijas institūta veikto monitoringu novērtējot vides stāvokli 2012.-2015.gadu periodam, var konstatēt, ka visos gadījumos robežvērtības ir pārsniegtas un ūdeņu vides stāvoklis ir klasificējams kā slikts.</p> <p>Liela daļa kaitīgo ķīmisko savienojumu jūrā nokļūst no lauksaimniecībā izmantotā mēslojuma. NAP2020 īstenošanas laikā kopējais ķīmikāliju izmantošanas daudzums lauksaimniecībā ir pieaudzis un ir tendence turpināt pieaugt. Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā ķīmikāliju izmantošana lauksaimniecībā ir radījusi nelabvēlīgu ietekmi uz Baltijas jūras ekosistēmu.</p> <p><u>Novadīto notekūdeņu apjoms</u> Kopš 2010. gada kopējais novadīto notekūdeņu apjoms ir samazinājies neliels novadīto</p>	

		<p>notekūdeņu apjoma pieaugums ir atkal vērojams no 2015. gada, salīdzinot to ar 2014. gada datiem.</p> <p><u>Biogēnais piesārņojums</u></p> <p>Ar notekūdeņiem novadītais biogēnu paliekošais piesārņojums NAP2020 ieviešanas laikā (2014. – 2016. gads) tikpat kā nav mainījies.</p>	
Pazemes ūdens kvalitāte/kvantitāte	<p>NAP2020 nav izvirzīti tieši mērķi un uzdevumi pazemes ūdens kvantitātes un kvalitātes novērtēšanai saistībā ar NAP2020 definētajiem uzdevumiem, tomēr NAP2020 paredz atbalstīt vairākus pasākumus, kas vērsti uz dabas resursu izmantošanas produktivitātes paaugstināšanos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NAP2020 īstenošanas laikā (2014. – 2016. gadam) apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars nav būtiski mainījies. Līdz ar to pazemes ūdens piesārņojuma līmenis nav būtiski palielinājies. • 2016. gadā novērotie gruntsūdeņu līmeņi attiecībā pret 2015. gada līmeņiem ir augstāki kas liecina par nebūtisku resursu pieaugumu. Saskaņā ar LVĢMC pārskatiem par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli, var secināt, ka pazemes ūdens resursu samazināšanās tendence netiek novērota. • ūdens ņemšana no pazemes ūdens ieguves vietām ir samazinājusies salīdzinot ar 2010.gadu, bet pēdējos gados ūdens ņemšanas apjoms pakāpeniski pieaug. 	
Augsnes kvalitāte	<p>NAP2020 kā vienu no uzdevumiem paredz palielināt augsnes auglību [441]</p>	<p>Augsnes kvalitāte Latvijā nav pietiekoši apzināta, bet 2011. gadā veikto 243 saimniecību agroķīmisko analīžu dati parāda, ka apmēram 33% no pētīto augšņu ir vajadzīga kalpošana, 20% ir nepietiekams organisko vielu saturs. Šobrīd nav pieejami citi dati objektīvam izvērtējumam.</p> <p>Ņemot vērā pakāpenisko bioloģiski apsaimniekoto platību pieaugumu var secināt, ka kopumā Plānošanas dokumenta īstenošana atstāj labvēlīgu vai neitrālu ietekmi uz augsni kā dabas resursu vai dabas kapitālu.</p> <p>Par to, kā NAP2020 īstenošana ietekmēs augsnes kvalitāti nav viennozīmīgi pasakāms. To var</p>	

		<p>ietekmēt vairāki faktori: zemes izmantošanas maiņa, virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma līmenis, ražošanas procesi, atkritumu apsaimniekošanas principi, gaisa piesārņojums (skābo lietu iespējamība) u.c. faktori.</p>	
Atkritumu apsaimniekošana	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritāte “Izaugsmi atbalstošas teritorijas” Prioritātes rīcības virziens Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana Rīcības virziena Mērķis 1: Saglabāt dabas kapitālu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un sekmēt tā ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot dabas un cilvēka darbības radītos riskus vides kvalitātei 	<p>Rīcības virziena Mērķa 1 sasniegšanas rādītājs: [426] Pārstrādāto atkritumu īpatsvars (%) - sakarā ar to, ka nav pieejami jaunāki dati par pārstrādāto atkritumu īpatsvaru [426], tad apskatot 2014.gada mērķa [422] sasniegšanas rādītāju (43%), secināms, ka 2014.gadā rādītājs tiek sasniegts, līdz ar to izpildot vēlamu rezultātu. Jau 2014.gadā tika sasniegts arī 2020.gada vēlamais rezultāts, savukārt 2015.gadā ir vērojams kritums. Kopumā izvērtējot tendences atkritumu apsaimniekošanas jomā, var secināt, ka līdz šim Plānošanas dokumenta īstenošana šo jomu ietekmējusi neitrāli.</p>	
Bioloģiskā daudzveidība		<p>Rīcības virziena Mērķa 1 sasniegšanas rādītāji: [427] Lauku putnu indekss (1999.g. = 100) - Saskaņā ar mērķi par dabas kapitāla saglabāšanu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un ilgtspējīgas izmantošanas sekmēšanu, mērķis tiek izpildīts, jo bioloģiskās daudzveidības indikators, lauku putnu indekss, krasi nemainās, liecinot par bioloģiskās daudzveidības nemainīgumu.[NAP2020]</p> <p>[428] Meža putnu indekss - apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju [428], var redzēt, ka 2014. gadā tas tiek pārsniegts līdz ar to izpildot mērķi. Tendence rāda, ka mērķis tiks izpildīts arī 2020.gadā.</p>	
Mežu platības		<p>Rīcības virziena Mērķa 1 sasniegšanas rādītājs:</p>	

		<p>[429] Mežainums (mežu platība, % no kopējās valsts teritorijas) – Saskaņā ar Zemkopības ministrijas veikto nacionālo meža monitoringu, Latvijā mežainums 2010. gadā bija 50 %. Pēc 2015. gada monitoringa datiem, mežainums ir palicis nemainīgs – arī 50 %.</p> <p>Izcirstās koksnes daudzums samazinās salīdzinot ar 2010. gada izcirstāno apjomu. Tomēr nebija pieejami dati par kopējo izcirsto mežu platību īpatsvaru, līdz ar to tika vērtēti izcirstās koksnes apjomi.</p> <p>Plānošanas dokumenta īstenošanas ietekme uz Latvijas mežu platību vērtējams kā neitrāla.</p>	
<p>Lauksaimniecības zemes</p>		<p>Rīcības virziena Mērķa 1 sasniegšanas rādītāji:</p> <p>[424] Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās platības (% no visām lauksaimniecībā izmantotajām platībām - apskatot 2014.gada rādītāju (10 %), var vērot, ka 2014.gadā rādītājs netiek sasniegts. Tomēr tendence ir pozitīva un 2015.gadā ir vērojams, ka NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītājs ir sasniegts. Plānošanas dokumenta ietekme uz lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru ir vērtējama kā pozitīva.</p> <p>[425] Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars (%) – apskatot 2014.gada rādītāju (90 %), var redzēt, ka 2014.gadā tas netiek sasniegts. Lai izpildītu mērķi, rādītājam vajadzētu strauji pieaugt, bet maz ticams, ka tā notiks. Kopumā vērtējot var secināt, ka Plānošanas dokumenta īstenošanas ietekme uz lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru ir bijusi neitrāla.</p>	
<p>Ūdens resursi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Prioritāte “Izaugsmi atbalstošas teritorijas”</u> 	<p>Ūdens izmantošana pa tautsaimniecības nozarēm - Ūdens izmantošana tautsaimniecības nozarēs pēdējos gados ir pieaugusi par 43,9 %</p>	

	<p>Prioritātes rīcības virziens Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana</p> <p>Rīcības virziena Mērķis 1: Saglabāt dabas kapitālu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un sekmēt tā ilgtspējīgu izmantošanu, mazinot dabas un cilvēka darbības radītos riskus vides kvalitātei</p>	<p>pret 2013. gadu un to sadalījums krasi mainās pa gadiem. Lielāko daļu aizņem ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde, kas pēdējos gados ir pieaugusi, 2016. gadā sasniedzot 83911 tūkst.m3.</p>	
<p>Ainavas un kultūrvēsturiskās vides aizsardzība</p>	<p>NAP2020 nav izvirzīti tieši mērķi un uzdevumi</p>	<p>Pozitīvu ietekmi uz ainavām atstāj apsaimniekotās lauksaimniecības zemes platības pieaugums, kur apsaimniekota zemes platība nomaina līdzšinējo, ar krūmājiem apaugušo nesakopto estētiski nepievilcīgo teritoriju. Apsaimniekotas lauksaimniecības zemes arī nereti atklāj tālā skata ainavas no autoceļiem u.c. objektiem.</p> <p>Pozitīva ietekme uz kultūras mantojuma un pieminekļu aizsardzību īstenota uzdevuma [132] un [436] uzdevuma ietvaros īstenotajām darbībām.</p>	
<p>Sociālie faktori</p>			
<p>Sociālie faktori</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vadmotīvs “Ekonomikas izrāviens” • Prioritāte “Cilvēka drošumspēja” <p>Prioritātes Mērķis 1: Radīt spēcīgu vidusšķiru un nodrošināt tautas ataudzi Latvijā - valstī, kur ikkatram cilvēkam ir iespējas gādāt par savu, savu tuvinieku un Latvijas attīstību</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prioritāte “Izaugsmi atbalstošas teritorijas” <p>Mērķis 1: Radīt līdzvērtīgākas darba iespējas un dzīves apstākļus visiem iedzīvotājiem, izmantojot teritoriju attīstības potenciālus un unikālos resursus.</p> <p>Mērķis 2: Stiprināt Latvijas reģionu starptautisko konkurētspēju, palielinot Rīgas kā Ziemeļeiropas metropoles un citu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • NAP2020 stratēģiskie rādītāji vadmotīvam “Ekonomikas izrāviens”: <p>[77] IKP uz vienu iedzīvotāju - iedzīvotāju reālās labklājības līmeņa un ekonomikas izaugsmes ātruma salīdzinājums - lekšzemes kopprodukta pieaugums liecina par stabilu visu saražoto preču un pakalpojumu vērtību pieaugumu, kas liecina par ekonomisko izaugsmi. Pie stabilas ekonomiskās izaugsmes valstī, uzlabojas arī iedzīvotāju dzīves apstākļi, dzīves stabilitāte. Tas ir arī viens no priekšnoteikumiem demogrāfiskās izaugsmes veicināšanai.</p> <p>Var secināt, ka Plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecības attīstību.</p> <p>[79] Iedzīvotāju skaita izmaiņas - dabiskā pieauguma izvērtējums – Salīdzinot ar 2013. gada</p>	<p>Par NAP2020 uzdevumu īstenošanu ir atbildīgas ministrijas, pašvaldības, sociālie partneri, NVO, PKC. Uzdevumu izpildes ietvaros valsts pārvaldes līmenī veikta likumdošanas pilnveidošana, izstrādāti plānošanas dokumenti un realizēti projekti. Izvērsti NAP2020 uzdevumu ietvaros realizēto darbību</p>

	<p>nacionālās nozīmes attīstības centru starptautisko lomu.</p>	<p>datiem, dabiskais pieaugums ir nedaudz palielinājies, bet pēdējos 3 gados nav novērojamas būtiskas izmaiņas, t.i., iedzīvotāju skaits samazinājies katru gadu aptuveni par 6600 iedzīvotājiem. Saskaņā ar mērķi par kompleksas atbalsta sistēmas ieviešanu ģimenēm, panākt, ka katru gadu dzimst vairāk bērnu nekā iepriekšējā gadā, vērojams, ka tas nav devis rezultātus un Plānošanas dokumenta laikā iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir palicis tikpat kā nemainīgs.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prioritātes "Cilvēka drošumspeja" Mērķa 1 sasniegšanas rādītājs: [218] Iedzīvotāju skaits, absolūtos skaitļos – iedzīvotāju skaits NAP2020 īstenošana laikā ir krities un ir tendence tā turpināties. • Prioritātes "Izaugsmi atbalstošas teritorijas" Mērķu 1 un 2 sasniegšanas rādītāji: [363] Teritorijas attīstības indekss plānošanas reģionos - apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītājus (Rīga 0,720, Vidzeme - 0,70, Kurzeme -0.52, Zemgale -0.42, Latgale - 0,73), var redzēt, ka 2014.gadā Rīgas un Zemgales reģionam mērķa sasniegšanas rādītājs ir sasniegts, bet Vidzemes, Kurzemes un Latgales reģioni to nav sasnieguši. Tendence neliecina, ka mērķis tiks izpildīts arī turpmāk. [364] Reģionālā iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju dispersija (%) - apskatot 2014.gada rādītāja vērtību (39,3 %) ir secināms, ka mērķa vērtība netiek sasniegta un tendence rāda, ka maz ticams, ka tiks sasniegta arī turpmākajā plānošanas periodā. Pieaugums liecina, ka nav izdevies samazināt reģionālo ekonomiskās attīstības atšķirību valsts teritorijā. 	<p>apraksts atspoguļots pielikumā Nr.2.</p>
--	---	---	---

		<p>[365] Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars no visiem valsts iedzīvotājiem gada sākumā (%)</p> <p>Saistībā ar mērķu sasniegšanas rādītāju, mērķa vērtība 2017.gadā (49,65 %) nav sasniegta un tendence rāda, ka līdz 2020.gadam mērķis netiks izpildīts.</p>	
Ekonomiskie faktori			
<p>Ekonomiskie faktori</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prioritāte “Tautas saimniecības izaugsme” Prioritātes 1.mērķis: Ilgtspējīga Latvijas ekonomikas izaugsme ar pieaugošu valsts konkurētspēju starptautiskajos tirgos Rīcības virziens: Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi Rīcības virziens “Izcila uzņēmējdarbības vide” Rīcības virziena Mērķis 2: Nodrošināt Latvijas starptautisko sasniedzamību • Prioritāte “Izaugsmi atbalstošas teritorijas” 	<ul style="list-style-type: none"> • Viens no “Tautas saimniecības izaugsmes” Prioritātes mērķa sasniegšanas rādītājiem - [102] Dabas resursu izmantošanas produktivitāte (EUR uz vienu resursu tonnu) – Salīdzinot NAP2020 SIVN sniegto dabas resursu produktivitāti 2009.gadā (380 EUR/t) ar Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā apskatītajām dabas resursu izmantošanas produktivitātes vērtībām, vērojama NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītāja [102] paaugstināšanās līdz 2014.gadam, līdz ar to sasniedzot NAP2020 noteikto rādītāju. Tendence gan rāda, ka mērķis diez vai tiks izpildīts arī turpmāk. • Rīcības virziena “Izcila uzņēmējdarbības vide” Mērķa 2 sasniegšanas rādītāji: [149] Kravu apgrozījums Latvijas lielajās ostās (Rīga, Ventspils, Liepāja) milj. t gadā - apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (80 milj. tonnu gadā) redzams, ka 2014.gadā netiek pārsniegti 73 milj, tonnu gadā, līdz ar to mērķis netiek izpildīts un tendence ir negatīva, līdz ar to var spriest, ka diez vai mērķis tiks izpildīts arī vēlāk. [150] Apkalpoto gaisa satiksmes pasažieru skaits gadā lidostā "Rīga" (milj. gadā) - Tā kā par 	<p>Par NAP2020 uzdevumu īstenošanu ir atbildīgas ministrijas, pašvaldības, sociālie partneri, NVO, PKC. Uzdevumu izpildes ietvaros valsts pārvaldes līmenī veikta likumdošanas pilnveidošana, izstrādāti plānošanas dokumenti un realizēti projekti. Izvērsti NAP2020 uzdevumu ietvaros realizēto darbību apraksts atspoguļots pielikumā Nr.2.</p>

		<p>2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (5,9 milj. gadā), var redzēt, ka 2014.gadā nav būtisku izmaiņu un mērķa rādītājs sasniegts netiek.</p> <p>[151] Pasažieru skaits starptautiskajā dzelzceļa transportā (tūkst. pasažieru gadā) - apskatot 2014.gada NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītāju (347 tūkst. pasažieru gadā), var redzēt, ka 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītājs [151] netiek sasniegts, līdz ar to mērķis [147] nodrošināt Latvijas starptautisko sasniedzamību tiek kavēts. Tendence rāda, ka arī turpmākie mērķa sasniegšanas rādītāji netiks izpildīti, jo tendence ir negatīva. Pozitīvas izmaiņas gaidāmas pēc Rail Baltica projekta realizācijas, bet tas netiks sasniegts Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā.</p> <p>[152] Apkalpoto pasažieru skaits Rīgas ostā (tūkst. gadā) - Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (900 tūkst. gadā), var redzēt, ka 2014.gadā tas netiek pārsniegts līdz ar mērķis šobrīd netiek izpildīts un vērojot tendenci diez vai tiks izpildīts līdz 2020.gadam.</p>	
--	--	---	--

Secinājumi (analītisks paplašināts izvērtējums): Skat. turpmāko Ziņojumu

Datums:

Paraksts:

SAĪSINĀJUMI

ĀM	Ārlietu ministrija
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
EM	Ekonomikas ministrija
FM	Finanšu ministrija
IeM	Iekšlietu ministrija
IKP	Iekšzemes kopprodukts
IKT	Informācijas komunikāciju tehnoloģijas
IPNK	Piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole
IVN	Ietekmes uz vidi novērtējums
ĪADT	Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas
KM	Kultūras ministrija
LAD	Lauku atbalsta dienests
LHEI	Latvijas Hidroekoloģijas institūts
LM	Labklājības ministrija
LR	Latvijas Republika
LPTP	Labākie pieejamie tehniskie paņēmieni
LVĢMC	Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
MK	Ministru kabinets
NAP2020	Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam
NRP	Nacionālo reformu programma
SEG	Siltumnīcas efekta gāzes
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SIF	Sabiedrības integrācijas fonds
SIVN	Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
SM	Satiksmes ministrija
SVA	Sabiedrības veselības aģentūra
TM	Tieslietu ministrija
UBA	Upju baseinu apgabals
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VPVB	Vides pārraudzības valsts birojs
VK	Valsts kanceleja
VM	Veselības ministrija
VVD	Valsts vides dienests
ZM	Zemkopības ministrija

IEVADS

Monitoringa Ziņojums izstrādāts, pamatojoties uz 2017. gada 4. augusta Pakalpojuma līgumu Nr. 4.1-1/7 starp Pasūtītāju – Pārresoru koordinācijas centru un Izpildītāju - SIA "Firma L4".

Monitoringa ziņojuma sagatavošanas mērķi ir ar plānošanas dokumenta – Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam (turpmāk tekstā - NAP2020) ieviešanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu tendenču novērtēšana, ar Plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto tiešo vai netiešo ietekmju uz vidi izvērtējums kā arī izvērtējums, vai ir kādas vides pārskatā neparedzētas ietekmes .

Plānošanas dokumentu īstenošanas monitoringa nepieciešamību nosaka Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumi Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”. Monitorings ļauj konstatēt Plānošanas dokumenta īstenošanas tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, un Plānošanas dokumenta izstrādātājiem un lēmumu pieņēmējiem sniedz informāciju, lai nepieciešamības gadījumā novērstu kādu rīcības virzienu vai uzdevumu ieviešanas negatīvo ietekmi uz vidi, tai skaitā, ja nepieciešams, veiktu grozījumus Plānošanas dokumentā.

Plānošanas dokumenta monitorings ir sistemātisks vides kvalitātes un tās izmaiņu tendenču novērtējums. Tā mērķis ir novērtēt NAP2020 plānošanas dokumenta realizācijas ietekmi uz vidi, kā arī plāna izpildi saistībā ar NAP2020 un stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskatā definētajām prioritātēm, mērķiem, rīcības virzieniem un uzdevumiem. SIVN monitorings dod iespēju aktualizēt Plānošanas dokumenta īstenošanas būtiskās vides ietekmes un salīdzināt tās ar prognozētajām, kā arī nodrošina savlaicīgu problēmu identifikāciju, lai nepieciešamības gadījumā veiktu atbilstošu Plānošanas dokumenta korekciju.

Plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringam izmantoti valsts statistikas dati, valsts vides monitoringa rezultāti, ministriju sniegtā informācija, kā arī citi publiski pieejamie informācijas resursi.

Monitoringa ziņojums sastādīts atbilstoši Vides pārraudzības valsts biroja (VPVB) atzinumam Nr.37 (28.11.2012.) "Par NAP2020 Vides pārskatu" un tur norādītajā termiņā (vismaz vienu reizi plānošanas periodā - 2017. gadā) iesniegts VPVB. Monitoringa ziņojumā apkopota pieejamā informācija un ietverts ar Plānošanas dokumenta īstenošanu saistīto vides stāvokļa izmaiņu un to tendenču raksturojums.

2006. gada 2. novembra Vides aizsardzības likums definē, ka vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa un piesārņojuma emisiju vai populāciju un sugu novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam, vides politikas izstrādāšanai un vides un dabas aizsardzības pasākumu plānošanai, kā arī to efektivitātes kontrolei. Nacionālais vides monitorings ietver novērojumus, kas ļauj konstatēt vides un dabas stāvokļa izmaiņas, dabas resursu kvalitātes un kvantitātes izmaiņu tendences, tā mērķis saglabāt mūsu teritorijai raksturīgās ainavas, augu un dzīvnieku sugas, un to veido 5 daļas: gaisa un klimata pārmaiņu monitoringa daļa, ūdeņu monitoringa daļa, bioloģiskās daudzveidības monitoringa daļa, sauszemes vides un tās komponentu monitoringa daļa un ģeoloģisko procesu monitoringa daļa.

Šis monitoringa ziņojums izstrādāts pamatojoties uz Vides valsts monitoringa datiem, izmantojot valsts statistikas datu bāzes, salīdzinot vēsturiskos un aktuālos monitoringa datus.

NAP2020 jau satur mērķu sasniegšanas rādītājus, kas kvantitatīvi raksturo esošo situāciju un tendences. Šie rādītāji izmantoti arī monitoringa ziņojumā, lai novērtētu ietekmi uz vidi. Saskaņā ar Vides aizsardzības likuma 10. panta 6. punktu Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" (LVĢMC) ne retāk kā reizi četros gados sagatavo un publicē nacionālo ziņojumu par vides stāvokli, ietverot tajā informāciju par vides kvalitāti un slodzi uz vidi. Ziņojumu publicēšanas starplaikos informāciju regulāri papildina. Pēdējais Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. - 2015. gadam tika sagatavots LVĢMC 2016. gadā. Minētais nacionālais ziņojums un tur apkopotie dati arī ir izmantoti NAP2020 ieviešanas monitoringa ziņojuma sagatavošanai.

Plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringa sistēma

NAP2020 ieviešanas monitoringa sistēma veidota atbilstoši Saeimas paziņojumā (20.12.2012.) "Par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014. - 2020. gadam" un MK 2011. gada 19. oktobra noteikumiem Nr.816 "Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020. gadam izstrādes, ieviešanas, uzraudzības un publiskās apspriešanas kārtība" noteiktajām prasībām. Par NAP2020 uzdevumu izpildi atbildīgās institūcijās ir LR ministrijas, Pārresoru koordinācijas centrs, pašvaldības, sociālie partneri, nevalstiskās organizācijas.

NAP2020 novērtējums plānots trīs posmos kā Ministru prezidenta ziņojums Saeimai:

1. NAP2020 rezultātu novērtējums 2015. un 2019. gadā ar mērķi pārbaudīt rezultātu sasniegšanas apmēru, identificēt jomas, kurās nav uzsākta darbība vai nepieciešama padziļināta izpēte, politikas un budžeta korekcijas (2015. gada 1. oktobrī Ministru prezidente Laimdota Straujuma ziņoja Saeimai par Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam, Latvijas Nacionālā attīstības plāna no 2014. līdz 2020. gadam un deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanu);
2. Vidējā termiņa novērtējums 2017. gadā ar mērķi veikt izmaiņas NAP2020 rīcības virzienos 2018. - 2020.gadam, sagatavot sākotnējos priekšlikumus NAP2027 un izvirzīt pamatojumu un iespējamās nacionālās intereses nākamajam ES fondu plānošanas periodam;
3. NAP2020 noslēguma novērtējums 2021. gadā ar mērķi - novērtēt NAP2020 īstenošanas apmēru, kad ir pieejami dati par 2020. gadā sasniegtiem rādītājiem, vienlaikus ar Latvija 2030 īstenošanas pārskata ziņojumu.

Izmaiņas plānošanas dokumentā un saistošajos normatīvajos aktos

Atskaites periodā NAP2020 grozījumi nav veikti, bet saistībā ar Saeimas paziņojumu "par Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2014.-2020.gadam" ir izdoti 3 saistītie normatīvie akti (MK 19.10.2011 noteikumi Nr. 816 "Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam izstrādes, ieviešanas, uzraudzības un publiskās apspriešanas kārtība, 2008.gada 8.maijā pieņemtais likums "Attīstības plānošanas sistēmas likums", 1994.gada 24.martā pieņemtais likums "Likums par budžetu un finanšu vadību"). Ministru kabineta 2011.gada 19. oktobra noteikumiem Nr. 816 "Nacionālā attīstības plāna 2014.–2020.gadam izstrādes, ieviešanas, uzraudzības un publiskās apspriešanas kārtība" nav veikti grozījumi NAP2020 īstenošanas laikā. Attīstības

plānošanas sistēmas likumā veikti vairāki grozījumi, bet NAP2020 īstenošanas laikā tikai Grozījumi Attīstības plānošanas sistēmas likumā 06.11.2013. likums/LV, 232 (5038), 27.11.2013./Stājas spēkā 01.01.2014. Likumā par budžetu un finanšu vadību NAP2020 īstenošanas laikā veikti grozījumi 15.11.2012. likums/LV, 190 (4793), 04.12.2012./Stājas spēkā 01.01.2013., 04.04.2013. likums/LV, 80 (4886), 25.04.2013./Stājas spēkā 26.04.2013., 19.09.2013. likums/LV, 193 (4999), 03.10.2013./Stājas spēkā 04.10.2013, 06.11.2013. likums/LV, 232 (5038), 27.11.2013./Stājas spēkā 01.01.2014., 30.01.2014. likums/LV, 32 (5091), 13.02.2014./Stājas spēkā 14.02.2014., 30.10.2014. likums/LV, 228 (5288), 15.11.2014./Stājas spēkā 01.01.2015., 30.11.2015. likums/LV, 248 (5566), 18.12.2015./Stājas spēkā 01.01.2016., 21.01.2016. likums/LV, 17 (5589), 26.01.2016./Stājas spēkā 27.01.2016., 21.04.2016. likums/LV, 81 (5653), 27.04.2016./Stājas spēkā 11.05.2016. un 23.11.2016. likums/LV, 241 (5813), 10.12.2016./Stājas spēkā 01.01.2017.

Izstrādājot šo Monitoringa Ziņojumu, sākotnēji tika izvērtēti Plānošanas dokumentā ietvertās Rīcības un Uzdevumi, izvērtējot to īstenošanas iespējamo potenciālo ietekmi uz vidi. Tika izmantoti šādi kritēriji:

- Potenciālā ietekme uz gaisa kvalitāti un klimata pārmaiņām;
- Potenciālā ietekme uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti;
- Potenciālā ietekme uz bioloģisko daudzveidību;
- Potenciālā ietekme uz augsnes kvalitāti un zemes izmantošanu;
- Potenciālā ietekme uz dabas resursiem, to izmantošanas intensitāti;
- Potenciālā ietekme uz atkritumu veidošanos un to apsaimniekošanu;

Pēc detalizētas izvērtēšanas Monitoringa ziņojumā netika apskatīti sekojoši uzdevumi:

- Rīcības virzienam “Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi”: [127]; [129]; [131]; [133]; [134].
- Rīcības virzienam “Izcila uzņēmējdarbības vide”: [154] – [161].
- Rīcības virzienam “Attīstīta pētniecība, inovācija un augstākā izglītība”: [182] – [190].
- Rīcības virzienam “Cienīgs darbs”: [245] – [251].
- Rīcības virzienam “Stabili pamati tautas ataudzei”: [269] – [274].
- Rīcības virzienam “Kompetenču attīstība”: [290] – [297].
- Rīcības virzienam “Vesels un darbaspējīgs cilvēks”: [311] – [315].
- Rīcības virzienam “Cilvēku sadarbība, kultūra un pilsoniskā līdzdalība kā piederības Latvijai pamats”: [337] – [343].
- Rīcības virzienam “Pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgāku darba iespēju un dzīves apstākļu radīšanai”: [414]; [415]; [418].
- Rīcības virzienam “Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana”: [437].

Pielikumā Nr. 2 ietverti un analizēti tikai tie uzdevumi, kuriem ir pozitīva vai negatīva ietekme uz vidi un netiek analizēti uzdevumi, kuru īstenošana atstāj neitrālu ietekmi uz vidi.

1. NORMATĪVIE AKTI

Ziņojums izstrādāts saskaņā ar 1998. gada 14. oktobra likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" un MK 2004. gada 23. marta noteikumu Nr.157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" prasībām, Vides pārraudzības valsts biroja (VPVB) atzinuma Nr.37 (28.11.2012.) par NAP2020 Vides pārskatu, kā arī ņemts vērā VPVB metodiskais materiāls "Plānošanas dokumenta realizācijas ietekmes uz vidi novērtējums (stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma monitorings)".

Ziņojuma izstrādē izvērtēti un ņemti vērā šādi normatīvie akti:

VISPĀRĒJĀ VIDES AIZSARDZĪBA

2006. gada 2. novembra Vides aizsardzības likums. Pieņemts 02.11.2006. Stājas spēkā: 29.11.2006. Tā darbības laikā Likumā veikta virkne grozījumu.

Vides aizsardzības likums ir uzskatāms par pamatlikumu vides aizsardzībā, un tas nosaka vispārējās prasības vides aizsardzībā, kas ir saistošas jebkurai ierosinātajai darbībai. Likuma mērķis ir izveidot tādu sabiedrības un dabas mijiedarbības mehānismu, kurš garantētu vides aizsardzību, efektīvu dabsaimniecību un Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi. Uz Vides aizsardzības likuma pamata izdota virkne tiesību aktu – Ministru kabineta noteikumu veidā.

Likumā definēti galvenie vides aizsardzības principi:

1) princips "piesārņotājs maksā" — persona sedz izdevumus, kas saistīti ar tās darbības dēļ radīta piesārņojuma novērtēšanu, novēršanu, ierobežošanu un seku likvidēšanu;

2) piesardzības princips — ir pieļaujams ierobežot vai aizliegt darbību vai pasākumu, kurš var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, bet kura ietekme nav pietiekami izvērtēta vai zinātniski pierādīta, ja aizliegums ir samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu vides vai cilvēku veselības aizsardzību. Principu neattiecinā uz neatliekamiem pasākumiem, ko veic, lai novērstu kaitējuma draudus vai neatgriezenisku kaitējumu;

3) novēršanas princips — persona, cik iespējams, novērš piesārņojuma un citu videi vai cilvēku veselībai kaitīgu ietekmju rašanos, bet, ja tas nav iespējams, novērš to izplatīšanos un negatīvās sekas;

4) izvērtēšanas princips — jebkuras tādas darbības vai pasākuma sekas, kas var būtiski ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, jāizvērtē pirms attiecīgās darbības vai pasākuma atļaušanas vai uzsākšanas. Darbība vai pasākums, kas var negatīvi ietekmēt vidi vai cilvēku veselību arī tad, ja ievērotas visas vides aizsardzības prasības, ir pieļaujams tikai tad, ja paredzamais pozitīvais rezultāts sabiedrībai kopumā pārsniedz attiecīgās darbības vai pasākuma nodarīto kaitējumu videi un sabiedrībai.

Izvērtēšanas princips lielā mērā nosaka IVN procedūras juridisko bāzi. Būtiska uzmanība pievērsta sabiedrības tiesību uz informāciju un iespēju piedalīties lēmumu pieņemšanā regulējuma nodrošināšanai.

Likums nosaka arī vides informācijas sistēmas saturu un pieejamību. Diemžēl reāli pilnīga vides informācijas sistēma nav izveidota un virkne datu (piemēram, vides monitoringa rezultāti kā valsts veiktā, tā komersantu un pašvaldību veiktā pašmonitoringa dati, nav publiski pieejami). Biežas ir situācijas, ka monitoringa vērtēšanai izvēlēti atšķirīgi novērtējamie objekti, līdz ar to tos nav iespējams salīdzināt un novērtēt gadu griezumā.

Kā būtiskākie vides un dabas aizsardzības uzdevumi, kas ievērojami kā IVN procesā, tā paredzētās darbības īstenošanā, definējami:

- labvēlīgas vides nodrošināšana tagadējās paaudzes un nākamo paaudžu dzīvei, darbam un atpūtai;
- sabiedrības ekoloģisko un ekonomisko interešu saskaņošana;
- pilnīgas un atklātas informācijas nodrošināšana par ekoloģisko stāvokli;
- vides aizsardzības pasākumu stimulēšana;
- zinātniski tehniskā progresa sasniegumu ieviešana vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā.

Šie uzdevumi un principi atbilst un ir ievēroti Plānošanas dokumentā.

Saskaņā ar Vides aizsardzības likuma 15.panta pirmo daļu 2009. gada 24. februārī pieņemti MK noteikumi Nr.175 „Noteikumi par nacionālajiem vides indikatoriem”. Šis normatīvais akts nosaka vienotus nacionālos vides indikatorus tādās jomās kā:

- Atkritumu apsaimniekošana, datu avots LVĢMC;
- Bioloģiskā daudzveidība datu avots DAP;
- Gaisa piesārņojums un ozona slāņa samazināšanās, datu avots LVĢMC;
- Klimata pārmaiņas datu avoti LVĢMC un CSP;
- Ūdeņu apsaimniekošana, datu avots LVĢMC, LHEI un SVA;
- Zemes izmantošana, datu avots LVĢMC, ZM, LAD;
- Dabas resursu izmantošana, datu avots LVĢMC, ZM, CSP.

Diemžēl ne visi ar normatīvajā aktā minētajiem vides indikatoriem saistītie dati ir publiski pieejami un plaši izmantojami ietekmes uz vidi novērtējuma procesā, savukārt daļa indikatoru ir ļoti vispārīgi un pārsvarā izmantojami tikai vispārīgu vides stāvokļa izmaiņu vērtējumam reģionu vai nacionālā līmenī, bet ne atsevišķu objektu vērtējumam.

2015. gada 4.jūnija Statistikas likums. Pieņemts 2015.gada 4.jūnijā. Stājās spēkā 2016.gada 1.janvārī.

Likuma mērķis ir nodrošināt oficiālo statistiku par sabiedrībā notiekošajām ekonomiskajām, demogrāfiskajām un sociālajām parādībām un procesiem, kā arī par vidi.

Saskaņā ar Vides aizsardzības likuma 17. panta otro daļu un likuma “Par piesārņojumu” 45. panta pirmo daļu un 46. panta otro daļu 2009. gada 17. februārī izdoti MK noteikumi Nr.158 „Noteikumi par prasībām attiecībā uz vides monitoringu un tā veikšanas kārtību, piesārņojošo vielu reģistra izveidi un informācijas pieejamību sabiedrībai”.

Noteikumi nosaka:

- prasības attiecībā uz vides monitoringu un tā veikšanas kārtību;
- kārtību, kādā operators kontrolē emisiju apjomu un veic monitoringu;
- kārtību, kādā operators sniedz informāciju par monitoringa rezultātiem;

- kārtību, kādā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs" izveido piesārņojošo vielu reģistru un nodrošina informācijas pieejamību sabiedrībai par vidi piesārņojošām vielām un operatoru veiktā monitoringa rezultātiem.

Noteikumos noteikts, ka Vides monitoringu organizē Vides ministrijas, Veselības ministrijas un Zemkopības ministrijas padotībā esošas iestādes un zinātniskās institūcijas, pašvaldību iestādes normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos, kā arī gadījumos, ja pašvaldībai nepieciešams novērtēt vides kvalitātes izmaiņas, – par pašvaldību budžeta līdzekļiem, kā arī komersanti, ja to nosaka vides normatīvie akti, – par saviem līdzekļiem.

Šo noteikumu 2.1.apakšpunktā minētās iestādēm jā sagatavo un jāievieto iestādes mājaslapā internetā gada pārskatu par veiktā monitoringa rezultātiem. Diemžēl ne par visiem monitoringa veidiem atrodami šādi pārskati un lielākoties tie ir tikai vispārināts apkopojums, kas nedod iespēju padziļināti izvērtēt vides stāvokļa izmaiņu tendences konkrētā teritorijā. Paši monitoringa rezultāti lielākoties nav publiski pieejami, kas izslēdz to izmantošanas iespējas un mazina to nozīmi teritoriju attīstības plānošanas jomā, ietekmes uz vidi novērtējuma jomā u.c.

Tāpat publiski nav pieejami operatora veiktā monitoringa rezultāti, lai gan tie iesniedzami atbildīgajās valsts institūcijās, taču nav nekādas to izmantošanas iespējas piemēram, Plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringa ietvaros.

Noteikumi nosaka, ka Centrs pārskatā par vides stāvokli valstī iekļauj apkopotu informāciju par operatoru veikto monitoringu. Diemžēl šie pārskati reizi četros gados ietver tikai ļoti vispārinātu apkopojumu par valsti kopumā, neietverot detālu analīzi, tādējādi to izmantošana Plānošanas dokumenta ieviešanas monitoringa ietvaros ir ļoti ierobežota.

1998. gada 14. oktobra likums Par ietekmes uz vidi novērtējumu. Pieņemts 14.10.1998. Stājas spēkā: 13.11.1998. Tā darbības laikā Likumā veikta virkne grozījumu.

Ietekmes uz vidi novērtējums ir procedūra, kas veicama 1998. gada 14. oktobra likumā „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” noteiktajā kārtībā, lai novērtētu paredzētās darbības īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai.

Pamatojoties uz likumu „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” izdoti vairāki Ministru Kabineta noteikumi, tai skaitā:

- Ministru kabineta 2004. gada 1. maija noteikumi Nr.157 “Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”, kas definē stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma veikšanas kārtību, kā arī prasības stratēģiskā IVN monitoringa veikšanai un Ziņojuma izstrādei;
- Ministru kabineta 2011. gada 27. aprīļa noteikumi Nr. 300 „Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)”;

Šie dokumenti ir saskaņoti ar attiecīgajām Eiropas Savienības direktīvam. Likums un tam pakārtotie noteikumi nosaka tās paredzētās darbības, kurām ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, nosaka secību, kādā novērtējums tiek veikts, skaidro

visu procedūrā iesaistīto pušu tiesības, pienākumus un arī atbildību, kā arī raksturo ietekmes uz vidi novērtējuma rezultātu un tā ietekmi uz lēmuma pieņemšanas kārtību.

Likumā iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

- 1) Eiropas Padomes 1985.gada 27.jūnija direktīvas 85/337/EEK par dažu valsts un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu;
- 2) Eiropas Padomes 1997.gada 3.marta direktīvas 97/11/EEK, ar kuru groza direktīvu 85/337/EEK par dažu valsts un privāto projektu ietekmes uz vidi novērtējumu;
- 3) Eiropas Padomes 1992.gada 21.maija direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību;
- 4) Eiropas Padomes 1979.gada 2.aprīļa direktīvas 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību;
- 5) Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27.jūnija direktīvas 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu;
- 6) Eiropas Parlamenta un Padomes 2003.gada 26.maija direktīvas 2003/35/EK, ar ko paredz sabiedrības līdzdalību dažu ar vidi saistītu plānu un programmu izstrādē un ar ko attiecībā uz sabiedrības līdzdalību un iespēju griezties tiesās groza Padomes direktīvas 85/337/EEK un 96/61/EK.

2001. gada 15. marta likums "Par piesārņojumu". Pieņemts 15.03.2001. Stājies spēkā 01.07.2001. Tā darbības laikā Likumā veikta virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu, novērst kaitējuma radītās sekas.

Lai detalizēti regulētu piesārņojuma emisijas, pamatojoties uz likumu „Par piesārņojumu” izdota virkne Ministru kabineta noteikumu.

Saskaņā ar likuma “Par piesārņojumu” 12.panta otro daļu un 17.panta trešo daļu 2009.gada 3.novembrī izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.1290 „Noteikumi par gaisa kvalitāti”.

Noteikumi nosaka kvalitātes normatīvus ārtelpu gaisam troposfērā (neietverot darba vidi) Latvijas teritorijā, kā arī:

- gaisa kvalitātes normatīvu sasniegšanas termiņus;
- gaisu piesārņojošu vielu augstāko un zemāko pieļaujamo līmeni vidē un raksturlielumus;
- parametrus, monitoringa metodes un metodes, kuras izmanto, lai noteiktu attiecīgo gaisa kvalitātes normatīvu pārsniegumu;
- pasākumus, kas veicami, ja gaisa kvalitātes normatīvi tiek pārsniegti.

Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 12.panta otro daļu 2002.gada 12.martā izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.118 „Noteikumi par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”

Noteikumi nosaka kvalitātes normatīvus virszemes un pazemes ūdeņiem. Pasākumi, kas veikti noteikumu prasību īstenošanai nedrīkst tieši vai netieši palielināt ūdens, gaisa vai augsnes piesārņojumu. Noteikumu 5. pants nosaka nepieciešamību novērtēt virszemes ūdens kvalitāti ar noteikumu 1. pielikuma 1. tabulā minētajām vielām un samazināt ūdens piesārņojumu ar noteikumu 1. pielikuma 2. tabulā minētām vielām.

Atbilstoši noteikumu 26.pantā noteiktajam, 10.pielikuma 1.tabulā noteiktos ūdens kvalitātes normatīvus piemēro pazemes ūdeņu stāvokļa novērtēšanai.

Saskaņā ar likuma "Par piesārņojumu" 11.panta otrās daļas 2.punktu, 18.panta otrās daļas 1.punktu, 45.panta pirmo daļu un 46.panta otro daļu 2002.gada 22.janvārī izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”.

Saskaņā ar likuma “Par piesārņojumu” 12.panta otro un 2.1 daļu 2005.gada 25.oktobrī izdoti Ministru kabineta noteikumi Nr.804 „Noteikumi par augsnes un grunts kvalitātes normatīviem”.

2010. gada 28. oktobra Atkritumu apsaimniekošanas likums:

Likums nosaka, ka atkritumu apsaimniekošana veicama tā, lai netiktu apdraudēta cilvēku dzīvība un veselība, kā arī personu manta. Atkritumu apsaimniekošana nedrīkst negatīvi ietekmēt vidi:

- radīt apdraudējumu ūdeņiem, gaisam, augsnei, augiem un dzīvniekiem;
- radīt traucējošus trokšņus vai smakas;
- nelabvēlīgi ietekmēt ainavas un īpaši aizsargājamās teritorijas;
- piesārņot un piegružot vidi.

Likuma 3.pantā teikts, ka šis likums neattiecas uz atkritumiem, kas radušies derīgo izrakteņu izpētes, ieguves, apstrādes un uzglabāšanas procesos. Sadzīves atkritumu, kas radīsies, veicot paredzamo darbību, apsaimniekošanu savā administratīvajā teritorijā regulē pašvaldība, izdodot saistošos noteikumus, kuros nosaka prasības atkritumu savākšanai, pārvadāšanai, pārkraušanai un uzglabāšanai, kā arī kārtību, kādā veicami maksājumi par šo atkritumu apsaimniekošanu.

1993. gada 2. marta likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”. Pieņemts 02.03.1993. Stājies spēkā 07.04.1993. Likumā veikta virkne grozījumu.

Likums nosaka:

- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas pamatprincipus;
- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu;
- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldes, to stāvokļa kontroles un uzskaites kārtību;
- kārtību, kā savienot valsts, starptautiskās, reģionālās un privātās intereses īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā.

Likuma objekti ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (turpmāk — aizsargājamās teritorijas).

Aizsargājamās teritorijas ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumu un tiek izveidotas, aizsargātas un apsaimniekotas nolūkā: aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību (retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus utt.); nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību; saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

Aizsargājamās teritorijas iedala šādās kategorijās: dabas rezervāti, nacionālie parki, biosfēras rezervāti, dabas parki, dabas pieminekļi, dabas liegumi, aizsargājamās jūras teritorijas un aizsargājamo ainavu apvidi.

Likumā definētas Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas – NATURA 2000, kuras ir vienots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju tīkls. Tas izveidots, lai nodrošinātu īpaši aizsargājamo biotopu, īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu aizsardzību vai, kur tas nepieciešams, atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās. Paredzēto darbību atļauj veikt vai Plānošanas dokumentu īstenot, ja tas negatīvi neietekmē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas ekoloģiskās funkcijas, integritāti un nav pretrunā ar tās izveidošanas un aizsardzības mērķiem.

Likums nosaka, ka, veicot tautsaimniecības un teritorijas plānošanu, zemes ierīcību, meža apsaimniekošanu un visu veidu projektēšanas darbus, jāievēro aizsargājamo teritoriju izvietojums, to aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kā arī dabas aizsardzības plāns.

Pamatojoties uz likumā ietvertajiem deleģējumiem ir izdota virkne tiesību aktu, kas detalizē aizsargājamo dabas teritoriju izveidi, aizsardzību un izmantošanu, tai skaitā individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi daudzām aizsargājamām teritorijām.

Kritērijus, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, kompensējošo pasākumu piemērošanas kārtību un prasības ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai nosaka MK 2006.gada 18.jūlija noteikumi Nr.594 "Par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai".

2000. gada 16. marta „Sugu un biotopu aizsardzības likums”. Pieņemts 16.03.2000. Stājies spēkā 19.04.2000. Likumā veikta virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir:

- nodrošināt bioloģisko daudzveidību, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus;
- regulēt sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību;
- veicināt populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kā arī kultūrvēsturiskajām tradīcijām;
- regulēt īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību.

Likums nosaka Valsts pārvaldes kompetenci sugu un biotopu aizsardzībā, sugu un biotopu aizsardzības prasības.

Zemes īpašniekiem un pastāvīgajiem lietotājiem ir pienākums veicināt sugu un biotopu daudzveidības saglabāšanu, ziņot Valsts vides dienesta attiecīgajai reģionālajai vides pārvaldei par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izmaiņām un faktoriem, kas pasliktina to stāvokli, kā arī par aizsardzības prasību neievērošanu, neierobežot īpaši aizsargājamo sugu un biotopu izpēti, uzskaiti un kontroli, nodrošināt migrējošiem dzīvniekiem (arī putnu sugām, kas nav iekļautas īpaši aizsargājamo sugu sarakstos)

netraucētu atpūtu un barošanos migrācijas sezonas laikā, ieviest saudzīgas ekoloģiskās metodes, lai novērstu dzīvnieku nodarītos postījumus.

Attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu dzīvniekiem, to skaitā putniem, visās to attīstības stadijās ir aizliegta apzināta traucēšana (īpaši vairošanās, mazuļu augšanas, spalvu mešanas, ziemas guļas un migrācijas laikā) un dzīvotņu postīšana, vairošanās vietu iznīcināšana vai bojāšana, putnu dzīvotņu piesārņošana, kaitējuma nodarīšana tām vai citāda putnu traucēšana.

2000. gada 24. februāra "Meža likums". Pieņemts 24.02.2000. Stājies spēkā: 17.03.2000. Likumā veikta virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir veicināt meža ekonomiski, ekoloģiski un sociāli ilgtspējīgu apsaimniekošanu un izmantošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem nodrošinot vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus. Likums reglamentē valsts meža zemes pārvaldības un atsavināšanas nosacījumus.

Likumā noteikts, ka par mežu neuzskata zemi, ko aizņem esošu autoceļu zemes nodalījuma josla, dzelzceļa zemes nodalījuma josla, elektrisko tīklu un elektronisko sakaru tīklu gaisvadu līniju trases, gāzes vadu, naftas vadu trases, ūdensvadu trases un kapsētas, kā arī mākslīgas vai dabiskas izcelsmes koku rindas, kuras platums ir mazāks par 20 metriem, augļu dārzi, parki, kokaudzētavas, . kā arī atsevišķi no meža esošu platību, kas atbilst meža definīcijai šā likuma 1.panta 34.punkta izpratnē un ir mazāka par 0,5 hektāriem.

Likumā ietverta prasība, ka meža apsaimniekošana nedrīkst būt pretrunā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentu prasībām.

2002. gada 12. septembra „Ūdens apsaimniekošanas likums” . Pieņemts 12.09.2002. Stājies spēkā 15.10.2002. Likumā veikta virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir izveidot tādu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības un apsaimniekošanas sistēmu, kas:

- veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni,
- novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli,
- uzlabo ūdens vides aizsardzību, pakāpeniski samazina arī prioritāro vielu emisiju un noplūdi, kā arī pārtrauc ūdens videi īpaši bīstamu vielu emisiju un noplūdi,
- nodrošina pazemes ūdeņu piesārņojuma pakāpenisku samazināšanu un novērš to turpmāku piesārņošanu,
- nodrošina pazemes ūdens resursu atjaunošanu,
- nodrošina zemes aizsardzību pret applūšanu vai izkalšanu,
- nodrošina Latvijas jūras ūdeņu aizsardzību,
- sekmē starptautiskajos līgumos noteikto mērķu sasniegšanu, lai pārtrauktu un novērstu jūras vides piesārņošanu, pārtrauktu vai pakāpeniski novērstu ūdens videi īpaši bīstamu vielu emisiju un noplūdi jūras vidē un sasniegtu tādu stāvokli, ka jūras

vidē antropogēnās izcelsmes ķīmisko vielu koncentrācija ir tuva nullei, bet dabā sastopamo ķīmisko vielu koncentrācija — tuva dabā pastāvošajam fona līmenim;

Kā arī izveidot plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības sistēmu, lai mazinātu ar plūdiem saistītu nelabvēlīgu ietekmi uz cilvēku veselību, vidi, kultūras mantojumu un saimniecisko darbību.

Pamatojoties uz ūdens apsaimniekošanas likumu, ir izstrādāti un pieņemti vairāki normatīvie akti, MK noteikumi, tai skaitā:

- Ministru kabineta 2012. gada 13. janvāra noteikumi Nr. 38 “Peldvietas izveidošanas un uzturēšanas kārtība”;
- Ministru kabineta 2010. gada 16. jūlija noteikumi Nr. 608 “Noteikumi par peldvietu ūdens monitoringu, kvalitātes nodrošināšanu un prasībām sabiedrības informēšanai”;
- Ministru kabineta 2009. gada 3. decembra noteikumi Nr. 1354, “Noteikumi par sākotnējo plūdu riska novērtējumu, plūdu kartēm un plūdu riska pārvaldības plānu”.

1992. gada 12. februāra likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”. Pieņemts 12.02.1992. Stājies spēkā 11.03.1992. Likumā veikta virkne grozījumu.

Kultūras pieminekļu aizsardzība ir pasākumu sistēma, kas nodrošina kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu un ietver tā uzskaiti, izpēti, praktisko saglabāšanu, kultūras pieminekļu izmantošanu un to popularizēšanu.

2014. gada 30. oktobra “Zemes pārvaldības likums”. Pieņemts 30.10.2014. Stājies spēkā 01.01.2015. Likumā veikta virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir veicināt ilgtspējīgu zemes izmantošanu un aizsardzību. Likums nosaka zemes izmantošanas un aizsardzības pamatprincipus un nosacījumus, kas ievērojami darbībās ar zemes īpašumiem, kā arī definē kompetences sadalījumu Zemes pārvaldībā. Definē prasības Zemes un augsnes aizsardzības un kvalitātes novērtējumam, Zemes pārraudzībai un ar zemi saistītās informācijas apkopošanai un uzglabāšanai.

2008. gada 8. maija “Attīstības plānošanas sistēmas likums”. Pieņemts: 08.05.2008. Stājies spēkā 01.01.2009. Likumā veikta virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir, nosakot attīstības plānošanas sistēmu, sekmēt valsts ilgtspējīgu un stabilu attīstību, kā arī iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Likums attiecas uz attīstības plānošanu Saeimā, Ministru kabinetā, tiešās valsts pārvaldes iestādēs, plānošanas reģionos, pašvaldībās un valsts pārvaldes iestādēs, kas nav padotas Ministru kabinetam (turpmāk — valsts un pašvaldību institūcijas). Likums nosaka vienotu attīstības plānošanas sistēmu, nosakot vienotas prasības plānošanas dokumentiem, to hierarhiju, kā arī attīstības plānošanas pamatprincipus un atbildību.

2011. gada 13. oktobra „Teritorijas attīstības plānošanas likums”. Pieņemts 13.10.2011. Stājies spēkā 01.12.2011. Likumā veikti virkne grozījumu.

Likuma mērķis ir panākt, ka teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku.

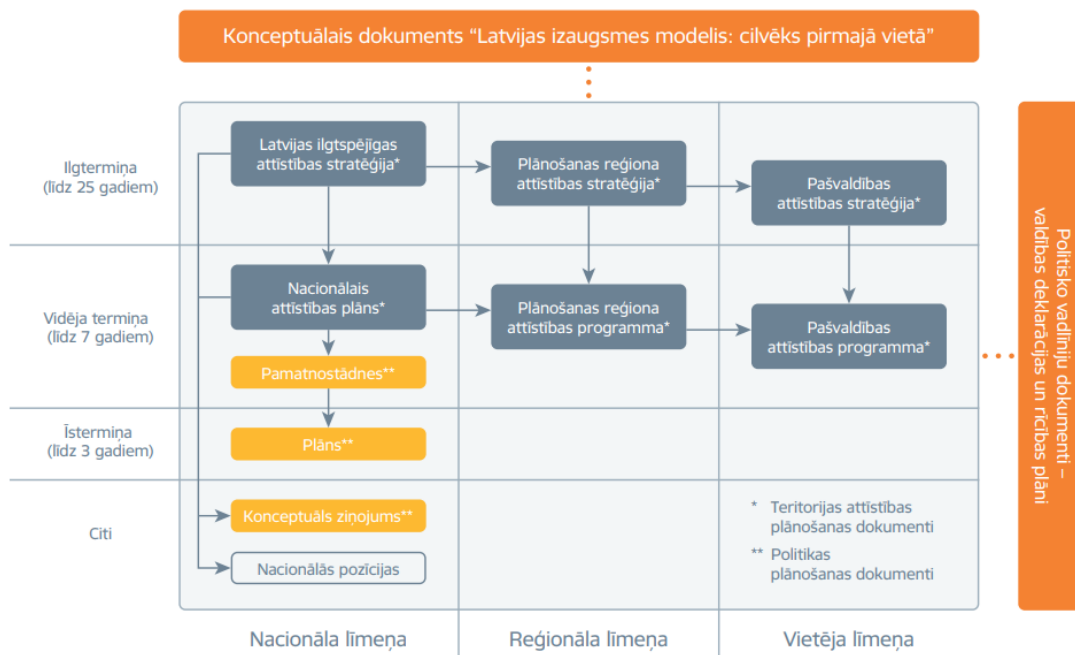
Likumā noteikts, ka Teritorijas attīstības plānošanā ievēro Attīstības plānošanas sistēmas likumā nostiprinātos principus, kā arī šādus principus:

- 1) ilgtspējības princips — teritorijas attīstību plāno, lai saglabātu un veidotu esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi, līdzsvarotu ekonomisko attīstību, racionālu dabas, cilvēku un materiālo resursu izmantošanu, dabas un kultūras mantojuma attīstību;
- 2) pēctecības princips — jaunus teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, izvērtējot spēkā esošos attīstības plānošanas dokumentus un to īstenošanas praksi;
- 3) vienlīdzīgu iespēju princips — nozaru un teritoriālās, kā arī privātpersonu un sabiedrības intereses tiek vērtētas kopsakarībā ar mērķi veicināt attiecīgās teritorijas ilgtspējīgu attīstību;
- 4) nepārtrauktības princips — teritorijas attīstību plāno nepārtraukti, elastīgi un cikliski, uzraugot šo procesu un izvērtējot jaunāko informāciju, zināšanas, vajadzības un iespējamus risinājumus;
- 5) atklātības princips — teritorijas attīstības plānošanā un dokumentu izstrādē iesaista sabiedrību un nodrošina informācijas un lēmumu pieņemšanas atklātumu;
- 6) integrētas pieejas princips — ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti tiek saskaņoti, atsevišķu nozaru intereses tiek koordinētas, teritoriju attīstības prioritātes tiek saskaņotas visos plānošanas līmeņos, sadarbība ir mērķtiecīga, un tiek novērtēta plānoto risinājumu ietekme uz apkārtējām teritorijām un vidi;
- 7) daudzveidības princips — teritorijas attīstību plāno, ņemot vērā dabas, kultūrvides, cilvēku un materiālo resursu un saimnieciskās darbības daudzveidību;
- 8) savstarpējās saskaņotības princips — teritorijas attīstības plānošanas dokumentus izstrādā, tos savstarpēji saskaņojot un izvērtējot citos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteikto.

2. SASAISTE AR CITIEM ATTĪSTĪBAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTIEM

Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam” (NAP2020) ir hierarhiski augstākais nacionāla līmeņa vidēja termiņa plānošanas dokuments. NAP2020 ir cieši saistīts ar šādiem plānošanas dokumentiem:

- „Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030.gadam” (Latvija2030): Latvija2030 izstrādē tikusi izmantota kapitālu pieeja ilgtspējīgai attīstībai. Stratēģijas uzdevums ir atrast veidu, kā pārdomāti lietot Latvijas kapitālu jeb nacionālo bagātību, lai nākamajām paaudzēm to nodotu nenoplicinātu un pavairotu. Dabas resursi, vieta, cilvēki un zināšanas tiek uzsvērti kā nozīmīgs kapitāls attīstībai. Latvijas ilgtspējīgas stratēģijas kodols ir cilvēka, ekonomiskā, sociālā un dabas kapitālu, tostarp vietas un telpas, produktivitātes kāpināšana, lai atbildētu uz globālo tendenču izaicinājumiem.
- „Nacionālo reformu programmu stratēģijas „ES2020” īstenošana” (NRP): Ministru kabineta apstiprināta nacionālā stratēģija, kas ir vērsta uz „Eiropa 2020: stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei” („ES 2020” stratēģija) īstenošanu Latvijā. „ES2020” stratēģijā ir definētas trīs galvenās prioritātes - uz zināšanām un inovācijām balstītas ekonomikas izveide, videi draudzīga un konkurētspējīga ekonomika, augsts nodarbinātības līmenis, nodrošinot sociālo un teritoriālo kohēziju. Latvijas NRP sastāv no trīs daļām. 1.daļā ir raksturots vidēja termiņa makroekonomiskais scenārijs. 2.daļā – galvenie Latvijas tautsaimniecības makro-strukturālie izaicinājumi (šķēršļi) un galvenie pasākumi 2011.-2013.gadam to pārvarēšanai. 3.daļā ir definēti Latvijas kvantitatīvie mērķi 2020.gadam „ES 2020” stratēģijas kontekstā un galvenie pasākumi 2011.- 2013.gadam to sasniegšanai.
- Partnerības līgums un Darbības programma ES fondu izmantošanai 2014.-2020.gadu periodam (tika izstrādāti 2012.-2013.gadā). 2014.-2020.gada plānošanas periodam visu piecu fondu - Eiropas Reģionālās attīstības fonds, Eiropas Sociālais fonds, Kohēzijas fonds, Eiropas 4niecības fonds lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF) - kopēja plānošana norisināsies Partnerības līguma līmenī. Plānots, ka lielākā daļa no NAP2020 rīcības virzienos iekļautajiem uzdevumiem tiks īstenoti ar ES fondu finansiālu atbalstu. Tādejādi NAP2020 kā plānošanas dokuments ir hierarhiski augstāks par ES fondu programmēšanas dokumentiem. ES Kohēzijas politikas ieviešanā 2014.-2020.gadā aktuāla būs uz rezultātiem balstīta pieeja, kur rādītāju sistēmai ir būtiska nozīme. Papildus informācija par ES fondu programmēšanu 2014. - 2020. gadam pieejama vietnē www.esfondi.lv, savukārt, informācija par ELFLA un EJZF atrodama LR Zemkopības ministrijas vietnē www.zm.gov.lv.
- Valsts budžeta „attīstības daļa” vidējā termiņa budžeta plānošanā: NAP2020 iezīmēs nacionālā līmeņa prioritātes, kas ir būtiskas, lemjot par valsts budžeta līdzekļu izlietojumu.

Attēls Nr.2. Plānošanas dokumentu hierarhijas attēlojums

(Avots:http://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/images-legacy/pkc_rokasgramata_090316_web.pdf)

Izstrādājot plānošanas dokumentus, ir jāievēro plānošanas dokumentu hierarhija (skatīt attēlu Nr.2) un jānodrošina saskaņotības principa ievērošana attīstības plānošanā. Plānošanas dokumentus integrē vienotā sistēmā, ņemot vērā dokumenta līmeni (nacionālais, reģionālais, vietējais) un darbības termiņu (ilgtermiņa, vidēja termiņa, īstermiņa). Pēc darbības termiņa plānošanas dokumentus iedala ilgtermiņa (līdz 25 gadiem), vidēja termiņa (līdz septiņiem gadiem) un īstermiņa (līdz trim gadiem) dokumentos. Vidēja termiņa plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti ilgtermiņa dokumentiem, savukārt īstermiņa plānošanas dokumenti ir hierarhiski pakārtoti vidēja termiņa dokumentiem.

Ilgtermiņa, vidēja termiņa un īstermiņa plānošanas dokumentu hierarhija un savstarpējā sasaiste, aptverot nacionālo, reģionālo un vietējo līmeni, ir noteikta Attīstības plānošanas sistēmas likumā, Teritorijas attīstības plānošanas likumā un tiem pakārtotajos Ministru kabineta noteikumos.

Hierarhiski augstākais nacionālā līmeņa ilgtermiņa plānošanas dokuments ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija, savukārt augstākais vidēja termiņa plānošanas dokuments ir Nacionālās attīstības plāns. Attīstības plānošanas dokumentiem ir jāatbilst Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā un Nacionālajā attīstības plāna noteiktajiem valsts attīstības mērķiem.

Izstrādājot jebkura līmeņa un darbības termiņa plānošanas dokumentu, ir jānodrošina tā atbilstība hierarhiski augstākiem plānošanas dokumentiem (vertikālā integrācija) un saskaņotība vai nepārklāšanās ar citiem politikas plānošanas dokumentiem (horizontālā integrācija), iekļaujot norādi par to savstarpējo sasaisti:

- nepārklāšanās – skaidri nodalītas kompetences un informācijas apmaiņa, lai izvairītos no neatbilstībām starp nozaru politikām;

- saskaņotība – vienošanās un sinerģija starp nozaru politikām, kopīgas prioritātes un paplašināta politikas perspektīva.

Plānošanas dokumentus izstrādā ne vien visas valsts (nacionālā), bet arī reģionu un pašvaldību līmenī, sniedzot integrētu skatījumu uz teritorijas attīstību. Lai veicinātu līdzsvarotu valsts teritorijas attīstību, jānodrošina cieša sasaiste starp plānošanu nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī.

Jāņem vērā arī subsidiaritātes princips, kas nosaka, ka politika tiek veidota tajā publiskās pārvaldes līmenī, kur to iespējams īstenot visefektīvāk un pēc iespējas tuvāk pakalpojuma saņēmējiem. Tāpēc nacionāla, reģionāla un vietēja līmeņa plānošanas dokumenti var atšķirties ne tikai detalizācijas pakāpē, nacionālajā līmenī nosakot plašākus politikas virzienus un vietējā līmenī – konkrētus risinājumus to īstenošanai, bet arī aptverto jautājumu loka ziņā.

Plānošanas dokumentus, kas izstrādāti noteiktas teritorijas attīstībai nacionālā, reģionālā vai vietējā līmenī, sauc par teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem. Papildus jau iepriekš minētajiem nacionāla līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem (Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija un Nacionālais attīstības plāns), plānošanas reģioni un pašvaldības izstrādā ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un attīstības programmu.

Plānošanas reģiona attīstības programmā nosaka investīciju virzienus vairāku pašvaldību kopīgu projektu vai reģionāla mēroga projektu īstenošanai. Savukārt pašvaldību attīstības programmās plāno vietējā līmeņa ieguldījumus atbilstoši pašvaldības prioritātēm un specifikai, piedāvājot kompleksus risinājumus.

Plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģijai ir jāatbilst Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai un plānošanas reģiona attīstības programmai – Nacionālajam attīstības plānam.

Reģionāla un vietēja līmeņa plānošanas dokumentos jārespektē nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumentos paredzētais. Lai informētu par nozaru politiku prioritātēm un sekmētu nozaru politiku prioritāšu īstenošanu reģionālā un vietējā līmenī, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas vadībā ir izstrādātas Nozaru politiku vadlīnijas pašvaldībām, kur sniegts nozaru ministriju redzējums par būtiskākajiem uzstādījumiem pašvaldību darbībai.

3.PROGNOZĒTĀS IETEKMES UZ VIDI PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANAS PROCESĀ

NAP2020 SIVN procesa ietvaros tika veikts novērtējums par visiem NAP2020 iekļautajiem rīcības virzieniem un uzdevumiem, nosakot, kuru uzdevumu īstenošana radīs tiešu vai netiešu būtisku ietekmi uz vidi. Zemāk esošajā tabulā Nr.3 atspoguļoti visi SIVN NAP2020 6.2. apakšnodalījā vērtētie uzdevumi, kuru īstenošana var radīt pozitīvu, negatīvu, tiešu, netiešu, īstermiņa vai ilgtermiņa ietekmi uz vidi.

NAP2020 SIVN analizēto uzdevumu ietekmes uz vidi novērtējums

Tabula Nr.3

Uzdevums	Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme	Tieša ietekme	Netieša ietekme	Īstermiņa ietekme	Ilgtermiņa ietekme
Prioritāte „Tautas saimniecības izaugsme”						
Rīcības virziens „Augstražīga un eksportspējīga ražošana un starptautiski konkurētspējīgi pakalpojumi”						
[125] Atbalsts eksportējošiem ražojošiem un eksportējošiem pakalpojumu sniedzējiem uzņēmumiem iekārtu iegādei un modernizācijai eksportējamo preču vai pakalpojumu radīšanai...”	X	X	X	X		X
[126] „Atbalsts ražojošiem un pakalpojumu sniedzējiem uzņēmumiem energoefektivitātes uzlabošanai”	X			X		X
[128] „Vienotas valsts attīstības finanšu institūcijas izveidošana... t.sk. ieguldījumiem izpētē un attīstībā, lauksaimniecības un lauku attīstības sekmēšanai, vides aizsardzības un energoefektivitātes veicināšanai u.c.)”	X			X		X
[130] „Pastāvīgas apmācības uzņēmējiem par iespējām celt uzņēmumu konkurētspēju (īpaši par procesu optimizāciju, resursu	X			X		X

Uzdevums	Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme	Tieša ietekme	Netieša ietekme	Īstermiņa ietekme	Ilgtermiņa ietekme
efektīvu izmantošanu, IKT izmantošanu), kā arī..."						
[132] „Uz eksportu orientētu tūrisma produktu veidošana, izmantojot reģionu unikālo, dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, reģionos izveidoto infrastruktūru un klimata priekšrocības (t.sk. kurortoloģijas pakalpojumi)”	X	X	X	X		X
Rīcības virziens „Izcila uzņēmējdarbības vide”						
[156] uzdevums „Pakāpeniska nodokļu sloga pārvešana no darbaspēka uz patēriņu un pakāpeniska iedzīvotāju ienākuma nodokļa samazināšana atbilstoši Ministru kabinetā apstiprinātam grafikam”	X			X		X
[162] uzdevums „Ostu pārvaldības sistēmas efektivizācija un atdeves palielināšana, un nepieciešamo ieguldījumu veikšana lielo Latvijas ostu (Rīgas, Ventspils, Liepājas) pamata infrastruktūras sakārtošanai un jaudu palielināšanai (TEN-T nodrošināšana)”	X	X	X	X	X	X
[163] uzdevums „Rail Baltica Latvijas posma tehniskās dokumentācijas izstrāde un izbūves uzsākšana, iekļaujoties kopējā Rail Baltica projektā”	X	X	X	X	X	X
[164] uzdevums „Austrumu – rietumu dzelzceļa infrastruktūras atjaunošana un modernizācija (TEN-T nodrošināšana)”	X	X		X	X	X

Uzdevums	Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme	Tieša ietekme	Netieša ietekme	Īstermiņa ietekme	Ilgtermiņa ietekme
[165] uzdevums „Starptautiskās lidostas „Rīga” attīstība, lai nodrošinātu esošo un paredzamo gaisa kravu un pasažieru pārvadājumu apjoma pieaugumu un pieaugošo tranzīta plūsmu”		X		X	X	X
Rīcības virziens „Energoefektivitāte un enerģijas ražošana”						
[201] uzdevums „Pašvaldību energoplānu izstrāde, kas paredz kompleksus pasākumus...”	X			X		X
[202] uzdevums „Energoefektivitātes atbalsta programmas īstenošana valsts un pašvaldību sabiedrisko ēku sektorā”	X		X			X
[203] uzdevums: „Atbalsta programmas dzīvojamo ēku energoefektivitātei un pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem”	X		X			X
[204] uzdevums „Atbalsts inovatīvu enerģētikas un energoefektivitātes tehnoloģiju pilotprojektiem”	X			X		X
[205] uzdevums „Atbalsta programmas pārejai uz atjaunojamiem energoresursiem transporta sektorā...”	X		X			X
[206] Uzdevums „Atjaunojamo energoresursu izmantošana enerģijas ražošanā samazinot atkarību no fosilajiem energoresursiem, un energoefektivitātes veicināšana centralizētajā siltumapgādē”	X		X			X

Uzdevums	Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme	Tieša ietekme	Netieša ietekme	Īstermiņa ietekme	Ilgtermiņa ietekme
[207] uzdevums „Energoinfrastruktūras tīklu attīstība”	X	X	X	X	X	X
Prioritāte „Izaugsmi atbalstošas teritorijas”						
Rīcības virziens „Ekonomiskās aktivitātes veicināšana reģionos – teritoriju potenciāla izmantošana”						
[384] uzdevums „Atbalsts lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības produktu un pakalpojumu tālākas apstrādes (t.sk. nišas produkti un pakalpojumi) attīstībai”	X			X		X
[386] uzdevums „Investīciju atbalsts un pasākumi importa pārtikas preču aizstājošu produktu (ar augstu pievienoto vērtību) ražošanas attīstībā, kā arī pārtikas kvalitātes shēmu produktu (nacionālās pārtikas kvalitātes, bioloģiskās lauksaimniecības) ražošanai un pārstrādei”	X	X	X	X		X
[393] uzdevums „Mazo ostu un uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība piekrastē”	X	X	X		X	X
Rīcības virziens „Pakalpojumu pieejamība līdzvērtīgāku darba iespēju un dzīves apstākļu radīšanai”						
[410] uzdevums „Reģionālo autoceļu sakārtošana, priekšroku dodot autoceļiem, kuri savieno nacionālās un reģionālās nozīmes attīstības centrus” un [411] uzdevums „Vietējo autoceļu sakārtošana, priekšroku dodot autoceļiem, kuri savieno apdzīvotās vietas ar reģionālas nozīmes attīstības	X	X	X		X	X

Uzdevums	Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme	Tieša ietekme	Netieša ietekme	Īstermiņa ietekme	Ilgtermiņa ietekme
centriem un uz kuriem ir lielāka satiksmes intensitāte”						
[412] uzdevums „Nozīmīgāko transporta koridoru infrastruktūras nodrošināšana un attīstība (TEN-T)...”	X	X	X		X	X
[413] uzdevums „Sabiedriskā transporta pakalpojumu organizēšana, nodrošinot lauku iedzīvotājiem iespējas nokļūt reģionālas nozīmes attīstības centros, un no tiem nacionālas nozīmes attīstības centros un galvaspilsētā”	X		X			X
Rīcības virziens „Dabas un kultūras kapitāla ilgtspējīga apsaimniekošana”						
[436] uzdevums “Uz eksportu orientētu integrētu tūrisma, kultūras un dabas kapitāla pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstība”	X	X	X	X		X
[438] uzdevums „Stimulēt zemes ilgtspējīgu izmantošanu un bioloģisko daudzveidību, pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas”	X	X	X			X
[439] uzdevums „Energoefektīvu un ekoloģiskas izcelsmes preču un pakalpojumu („Zaļais publiskais iepirkums”) plašāka nodrošināšana publiskajos iepirkumos”	X			X		X
[440] uzdevums „Palielināt ūdenstilpju un lauksaimniecībā izmantojamās zemes izmantošanu pārtikas ražošanai”		X	X			X
[441] uzdevums „Palielināt augsnes	X			X		X

Uzdevums	Pozitīva ietekme	Negatīva ietekme	Tieša ietekme	Netieša ietekme	Īstermiņa ietekme	Ilgtermiņa ietekme
auglību un meža resursu vērtību”						
[442] uzdevums „Atkritumu šķirošana un dalīti savākto atkritumu pārstrāde”	X		X			X

NAP2020 SIVN monitoringa ziņojuma izstrādes laikā tika pieprasīta informācija no atbildīgajām institūcijām (ministrijām) par NAP2020 noteikto uzdevumu ietvaros īstenojamajām darbībām, lai apzinātu veiktās darbības un novērtētu iespējamās veikto rīcību ietekmes uz vidi. Sniegto atbilžu analīze ir atspoguļota pielikumā Nr. 2 (NAP2020 prioritātes, mērķi, uzdevumi un to izpilde). Zemāk ir sniegts izvērsts tabulā Nr.3 NAP2020 SIVN ietvaros analizēto uzdevumu īstenošanas rezultātā prognozēto ietekmju raksturojumus – pozitīvās (tiešās, netiešās) ietekmes, negatīvās (tiešās, netiešās) ietekmes, īstermiņa un ilgtermiņa ietekmes, kā arī pastāvīgās ietekmes.

Kopumā secināts, ka īstenojot NAP 2020 ietvaros definētos uzdevumus, iespējamas šādas pozitīvas ietekmes uz vidi:

Tiešās ietekmes:

- Veicinot ražošanas apjomu palielinājumu, atbalstot ražošanas iekārtu modernizāciju, samazinās relatīvā slodze uz vidi (mērot attiecībā pret vienu produkcijas vienību);
- Sakārtojot Latvijas lielo ostu infrastruktūru, samazinās noplūžu riski un citas emisijas;
- Attīstot atbalsta programmas pārejai uz atjaunojamajiem energoresursiem transporta sektorā, samazinās emitēto vielu daudzums pilsētās un ārpus tām;
- Veicinot atjaunojamo energoresursu izmantošanu enerģijas ražošanā, tiek nodrošināta nepieciešamo energoresursu ilgtspējīga izmantošana;
- Veicinot pasākumus pārtikas kvalitātes uzlabošanai, tai skaitā produktu ražošanai un pārstrādei, tiek palielināta bioloģiskās lauksaimniecības ražošana un produktu pārstrāde;
- Veicinot nozīmīgāko transporta koridoru infrastruktūras attīstību, paaugstināsies gaisa kvalitāte;
- Veicinot sabiedriskā transporta izmantošanu un attīstot tā infrastruktūru, samazināsies privāto transportlīdzekļu lietojums reizē samazinoties emisijām.
- Pielietojot vidi saudzējošas tehnoloģijas, tiek stimulēta zemes ilgtspējīga izmantošana un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana;
- Veicinot dalīti savākto atkritumu pārstrādes un atkritumu šķirošanas attīstību samazinās negatīvā ietekme uz vidi.

Netiešās ietekmes:

- Plānotā dzelzceļa tīkla elektrifikācija ar 25 kV maiņspriegumu rada pozitīvu ietekmi uz gaisa kvalitāti, mazina klimata izmaiņas, augsnes piesārņojumu dzelzceļa nodalījuma joslā, kā arī samazina emisijas ko rada vilcienu apkope u.c.;
- Veicinot labāko pieejamo tehnisko paņēmieni un tīrākas ražošanas pasākumu izmantošanu palielināsies videi draudzīgu tehnoloģiju attīstība;

- Publiskajos iepirkumos veicinot energoefektīvu un ekoloģiskas izcelsmes preču un pakalpojumu izvēli, tiek paaugstināta energoefektivitāte, samazinās ietekmes uz gaisa kvalitāti u.c.;
- Nodrošinot atbalstu ražojošiem un pakalpojumus sniedzošiem uzņēmumiem uzlabosies energoefektivitāte;
- Izveidota vienotas valsts attīstības finanšu institūcija;
- Rīkojot pastāvīgas apmācības uzņēmējiem par iespējām celt uzņēmumu konkurētspēju, tiks veicināta resursu efektīva izmantošana samazinot slodzi uz vidi;
- Saistībā ar to, ka izveidota metodiskā sadaļa "Pašvaldību energoplāni" kā arī izstrādāti un stājušies spēkā normatīvie akti, kas nosaka pašvaldību pienākumus un tiesības energoplānošanās, ieviešot energopārvaldību, prognozējams, ka tiek izstrādāti pašvaldību energoplāni, samazinās energoresursu patēriņš;
- Atbalsta programmas "Inovācijas "zaļās" ražošanas jomā" (2014.-2017.) ietvaros tiek atbalstīti inovatīvi enerģētikas un energoefektivitātes tehnoloģiju pilotprojekti;
- MK apstiprinājis Konceptuālo ziņojumu "Par atjaunojamo energoresursu izmantošanu transporta sektorā, kurā analizēti šī brīža situācijai atbilstošākie risinājumi, lai 2020.gadā sasniegtu mērķi – atjaunojamie energoresursi transportā ir 10 % apmērā.
- Izstrādāta atbalsta programma "Veicināt energoefektivitātes paaugstināšanu valsts ēkās" īstenojot energoefektivitātes pasākumus;
- Atbalstot lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības produktu un pakalpojumu tālākas apstrādes attīstību vide tiek ietekmēta pozitīvi, ja tiek uzlabota energoefektivitāte, u.c.

Negatīvās ietekmes

Tiešās ietekmes:

- Nenodrošinot piemērotu infrastruktūru tūrisma plūsmas organizēšanai un slodzes mazināšanai, pieaug ietekmju risks uz jutīgām dabas teritorijām (piemēram piejūras kāpām);
- Nodrošinot Latvijas starptautisko sasniedzamību, pieaug risks radīt negatīvu ietekmi uz vides kvalitāti;
- Pieaugot kravu apgrozījumam, pieaug absolūtās slodzes (uz ūdens ekosistēmām, Baltijas jūru, gaisa kvalitāti), iespējama negatīva ietekme uz bioloģisko daudzveidību paplašinot ostu teritorijas, un īslaicīga negatīva ietekme ostu pievadceļu izbūves laikā;
- Biomasas koksnes izmantošanas paplašināšana, pielietojot tirgū pieejamās tehnoloģijas ar zemiem tehniskajiem parametriem palielina vides kvalitāti ietekmējošo piesārņojošo vielu emisiju apjomu un siltumnīcefekta gāzu emisijas;
- Veicinot energokultūru kultivēšanu biodegvielas ražošanai, tas rada negatīvu ietekmi uz vidi, bioloģisko daudzveidību un lauku ainavu;
- Meliorāciju sistēmu attīrīšana atsevišķos gadījumos rada negatīvu ietekmi uz vidi;
- Turpinot atbalsta sniegšanu tradicionālajai lauksaimniecības attīstībai, palielinās lauksaimniecības ražošanas intensitāte, tai skaitā minerālmēslu u.c. lauksaimniecības ķīmijas izmantošana, kas negatīvi ietekmē augsnes kvalitāti un gruntsūdeņu kvalitāti;

- Energoinfrastruktūras tīklu attīstības dēļ tiek ietekmēta ainava, bioloģiskā daudzveidība un kultūrvēsturiskais mantojums;
- Uzlabojot autoceļu kvalitāti paaugstinās to izmantošanas intensitāte, radot papildus emisijas gaisā.

Netiešās ietekmes:

- Starptautiskās lidostas "Rīga" attīstība, lai nodrošinātu esošo un paredzamo gaisa kravu un pasažieru pārvadājumu apjoma pieaugumu un pieaugošo tranzīta plūsmu rada SEG emisijas, gaisa piesārņojumu un nelabvēlīgi ietekmē cilvēka veselību.

Īstermiņa un ilgtermiņa ietekmes uz vidi

Nacionālā attīstības plāna 2014. – 2020. paredzētās darbības pēc to ietekmes ilguma var iedalīt īstermiņa un ilgtermiņa ietekmes darbībās.

Īstermiņa ietekmes

Galvenās no tām ir:

- Būvniecības laikā – troksnis, putekļi, būvgruži un zemesdzes bojājumi;
- Satiksmes, komunikāciju (elektrība, ūdens, gāze, u.c.) traucējumi būvniecības laikā;
- Var īslaicīgi paaugstināties gaisa piesārņojums (GOS, CO₂) saistībā ar būvniecības darbiem;
- Gruntsūdens līmeņa izmaiņas.

Ilgtermiņa ietekmes uz vidi

Galvenās no tām ir:

- Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās;
- Ainavas izmaiņas;
- Izmaiņas gaisa kvalitātē;
- Izmaiņas virszemes un pazemes ūdens kvalitātē.

Pie ilgtermiņa ietekmēm ir attiecināmas visas tās ietekmes, kas minētas iepriekš – pozitīvās un negatīvās (gan tiešās, gan netiešās), jo tās ietekmi uz vidi atstās ilgtermiņā.

Pastāvīgās un vidēji ilgās ietekmes

Pastāvīgās un vidēji ilgās ietekmes var būt saistītas, galvenokārt, ar gaisa, trokšņa, vibrācijas un vides piesārņojumu, kuru var izraisīt:

- automašīnu plūsma un vides piesārņojums;
- grunts, gruntsūdens un virszemes ūdens piesārņojums.

4. AR PLĀNOŠANAS DOKUMENTA ĪSTENOŠANU SAISTĪTIE VIDES ASPEKTI, TOS RAKSTUROJOŠIE INDIKATORI

Nosakot ar NAP2020 īstenošanu saistītos būtiskos vides aspektus, tika ņemti vērā tie rīcības virzieni un uzdevumi, kuru īstenošana var būtiski ietekmēt dabas resursus un vides kvalitāti:

- ar konkrētu uzdevuma īstenošanu saistīta tieša ietekme uz vidi (pozitīva vai negatīva);
- pastarpināta ietekme caur plašākiem sociāli ekonomiskiem procesiem, ko veicina NAP2020 iekļauto rīcības virzienu un uzdevumu īstenošana.

NAP2020 detalizācijas pakāpe neļauj precīzi novērtēt visas iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, tādēļ kā „atskaites punkts” izmantoti NAP2020 iekļautie uzdevumi un rīcības virzienu mērķu sasniegšanas rādītāji. Savukārt sociālekonomisko procesu kā virzošo spēku iespējamās ietekmes uz vidi vērtēšanai ņemti vērā izvirzītie prioritātes mērķi un mērķu sasniegšanas rādītāji. Papildus tam ņemti vērā komentāri un atzinumi par iespējamiem riskiem dabas kapitālam, ko organizācijas un institūcijas ir izteikušas sabiedriskās apspriešanas un citos konsultāciju procesos dažādās NAP2020 izstrādes stadijās. Novērtējuma procesā izvirzīti vairāki būtiskie vides aspekti, kas saistīti ar NAP2020 ieviešanu – dabas kapitāla saglabāšana, vides kvalitātes uzlabošana un kopējās antropogēnās slodzes uz vidi mazināšana.

Vērtējot plānošanas dokumenta īstenošanas radīto ietekmi uz vidi, nav iespējams vērtēt katru konkrētu Plānošanas dokumentā noteikto uzdevumu, jo ietekmes uz vidi ir kompleksas un nacionālā līmenī nav iespējama atsevišķu komponentu radīto ietekmju detalizēta identifikācija, tādēļ vērtētas kopējās Vides stāvokļa izmaiņas Latvijas teritorijā, pamatojoties uz valsts monitoringa un statistikas datiem, jo pamatojoties uz NAP2020 tiek plānota un veikta praktiski visu tautsaimniecības jomu attīstība, tai skaitā investīcijas un citi ieguldījumi un nav iespējams izdalīt katras konkrētas rīcības radīto ietekmi uz vidi konkrētā vietā.

Tieši kopējais vides stāvoklis nacionālā līmenī raksturo vai Plānošanas dokumenta īstenošana notiek videi draudzīgā veidā. Konstatējot pasliktināšanos kādā no vides jomām, nosakāmi cēloņi un izstrādājami papildus pasākumi, lai novērstu vai samazinātu negatīvās ietekmes.

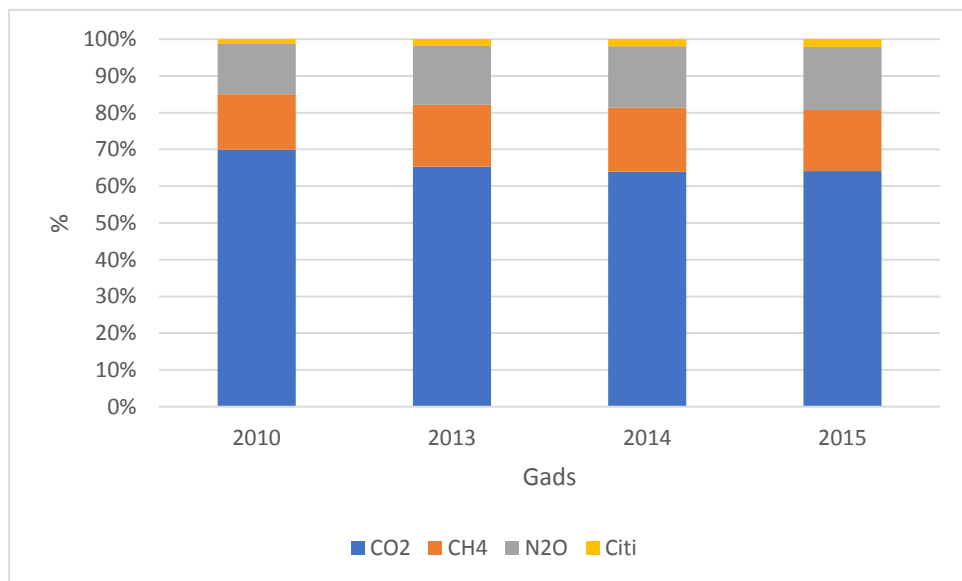
Izmaiņu novērtējumam izmantota salīdzinošās analīzes metodika. Salīdzinot ilglaicīgos monitoringa vai statistikas datus iespējams izvērtēt vai tiek novēroti ilglaicīgi izmaiņu trendi.

5. MONITORINGA REZULTĀTU APKOPOJUMS

5.1. Klimata pārmaiņas, siltumnīcefekta gāzu emisijas

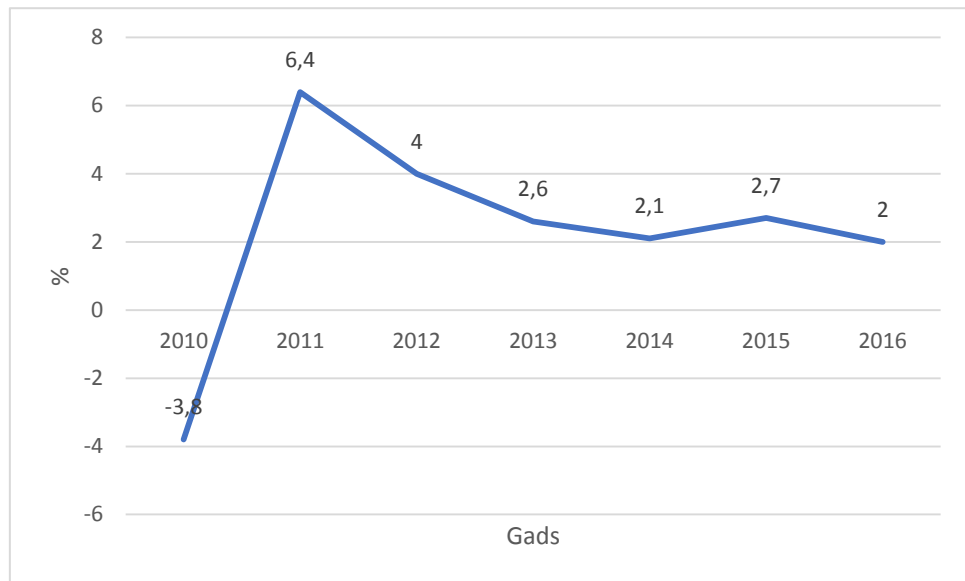
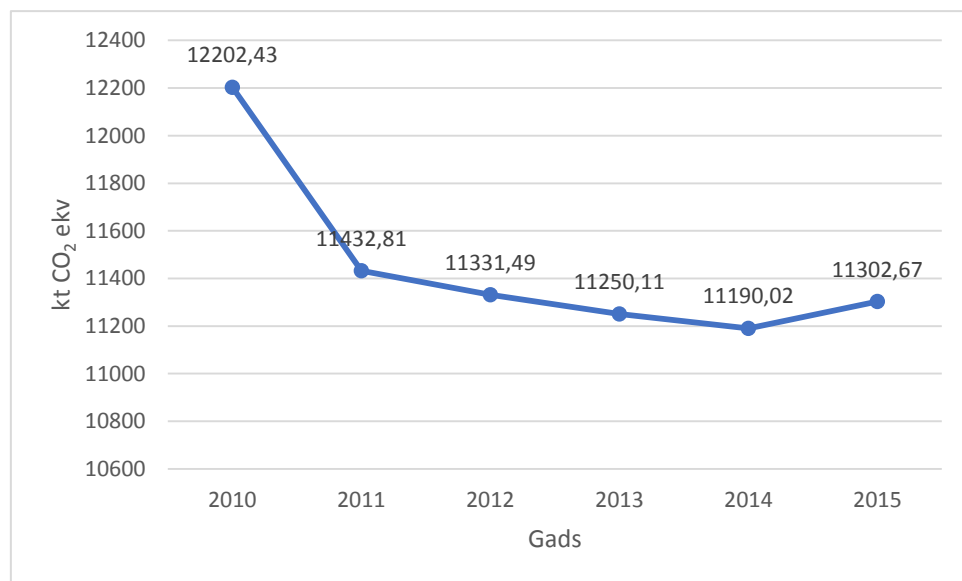
Klimatu pārmaiņu mazināšanas mērķis ir nepārsniegt ilgtermiņa attīstību nodrošinošu vidē nonākošā piesārņojuma un siltumnīcefekta gāzu apjomus (samazinot enerģētikas, rūpniecības, transporta, lauksaimniecības, zivsaimniecības un mājsaimniecību radītās piesārņojošo vielu emisijas un radīto atkritumu daudzumu). [NAP2020]

Siltumnīcefekta gāzu emisiju (SEG) lielāko daļu veido oglekļa dioksīds, metāns un vienvērtīgais slāpeklis. Visvairāk aizņem CO₂, kas sastāda lielāko daļu emisiju, tomēr pēdējos gados tas ir krities par 5.9 % salīdzinot ar 2010.gadu. 2015.gadā nedaudz pieaudzis CH₄ un N₂O īpatsvars.

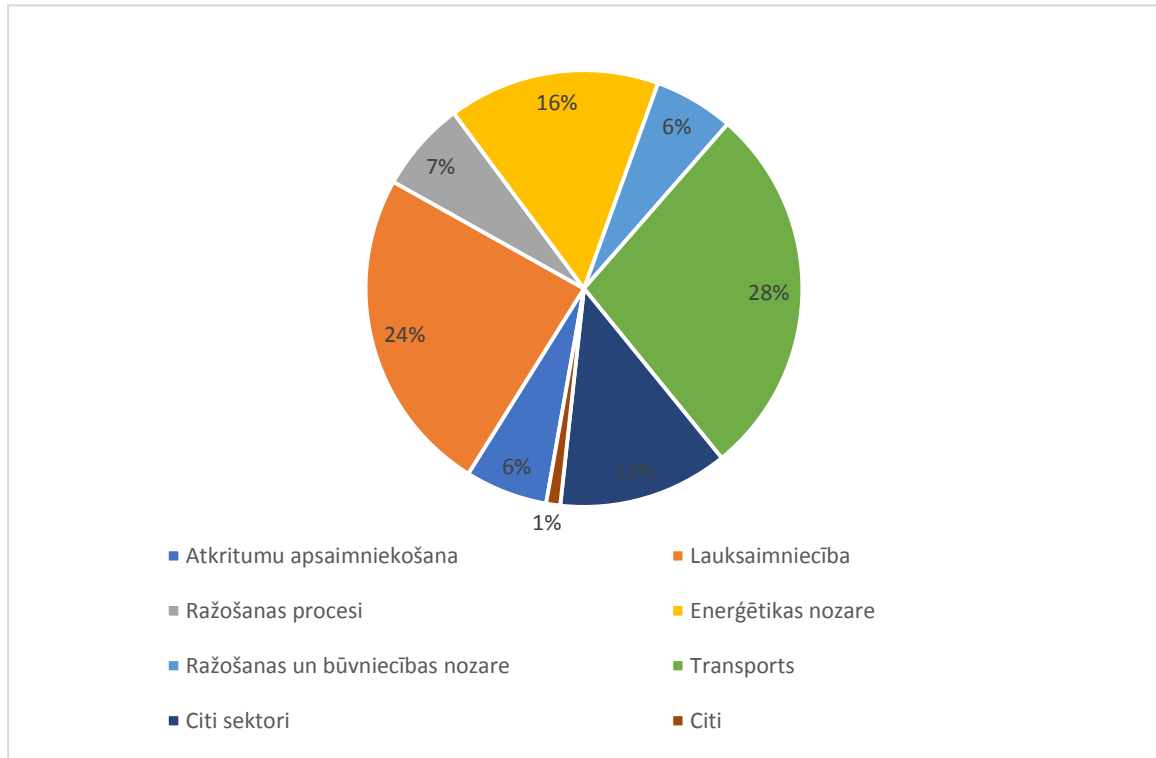
Attēls Nr.5.1. **Kopējo SEG emisiju sadalījums pēc gāzēm CO₂ ekv.** (Avots: Latvia's National Inventory report, 2017)

Attēlos Nr.5.1.2. un Nr.5.1.3. ir sniegta iekšzemes kopprodukta un SEG emisiju izmaiņu korelācija Latvijā laika posmā no 2010. gada līdz 2015. gadam. Tā kā nav datu par SEG emisiju daudzumu 2016. gadā, abu rādītāju salīdzinošā analīze sniegta līdz 2015. gadam.

 Attēls Nr.5.1.2. **Iekšzemes kopprodukta izmaiņas Latvijā** (Avots: ec.europa.eu/eurostat)

 Attēls Nr.5.1.3. **SEG emisiju izmaiņas Latvijā** (Avots: Latvia's National Inventory Report, 2017)

SEG kopumā ir atkarīgas no tautsaimniecības aktivitātēm un ekonomikas efektivitātes jeb ekonomikas oglekļa ietilpības. Kā redzams 5.1.2 un 5.1.3. attēlos, no 2011.gada novērojama SEG emisiju un iekšzemes kopprodukta izmaiņu korelācija. Līdz šim piemērotā klimata politika, galvenokārt atjaunojamo energoresursu izmantošanas paplašināšana (skatīt attēlu Nr.5.1.5.) un energoefektivitātes paaugstināšana, sekmējusi SEG emisiju pieauguma samazināšanu, salīdzinot ar IKP pieaugumu. Tomēr līdz šim Latvijā nav izdevies atsaitīt IKP pieaugumu no SEG emisiju pieauguma (skatīt 5.1.2 un 5.1.3. attēlus). Izvirzītie mērķi par SEG emisiju samazināšanu ilgtermiņā un konkrēti uzdevumi līdz 2020. gadam prasīs panākt tautsaimniecības attīstību pie nemainīga vai pat samazināta SEG emisiju apjoma. [NAP2020 SIVN]

Kā redzams attēlā Nr.5.1.3. SEG emisiju apjoms kopš 2010. gada ir krities par 899.7 kt CO₂ ekvivalenta, kas procentuāli ir kritums par 3,5% (salīdzinot pret 1990. gada emisijām). 2015.gadā ir novērojams neliels SEG emisiju pieaugums par 112.65 kt CO₂ ekvivalenta jeb 0,39%. [Eurostat, Latvia's National Inventory Report, 2017.]

Attēls Nr.5.1.4. **SEG emisijas sadalījums pēc sektora 2015.gadā** (Avots: Latvia's National Inventory report, 2017)

Galvenie SEG emisiju avoti Latvijā ir transports, lauksaimniecība un enerģētikas nozare. Salīdzinot ar 2010.gadu, lauksaimniecības nozarē radušās SEG emisijas pieaugušas par 5%. Enerģētikā radušās SEG emisijas samazinājušās par 3%. Vairāki kritēriji praktiski nav mainījušies, bet jāņem vērā, ka dažādo sadalījumu sektoru dēļ datus ne vienmēr var salīdzināt objektīvi.

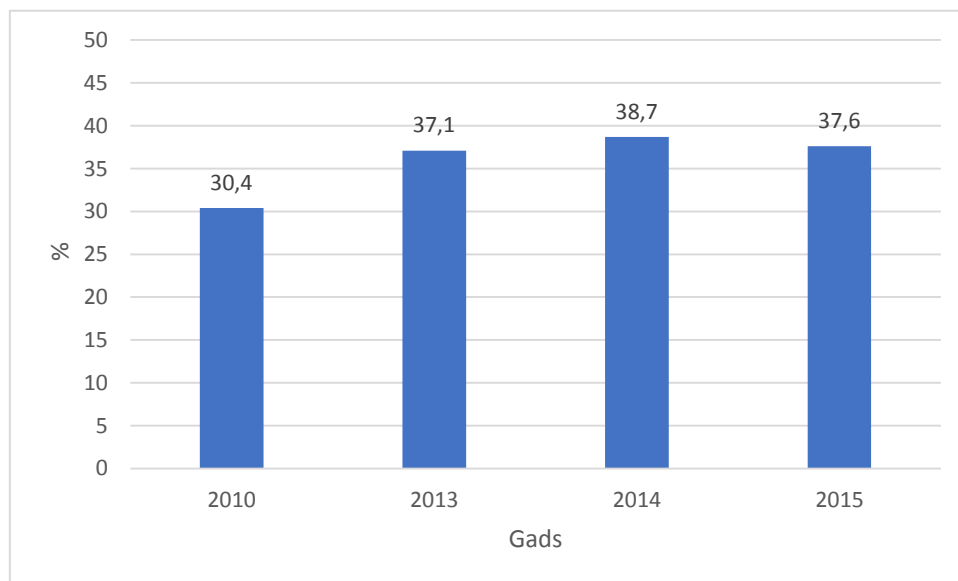
Siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju daudzums uz valsts iekšzemes kopproduktu (IKP) jeb SEG emisiju intensitāte, ko mēra miljonos eiro 2010. gada salīdzināmajās cenās, norāda, cik efektīvi ekonomikas sektori ierobežo emisijas, ražojot preces un pakalpojumus mūsu patēriņam. Siltumnīcefekta gāzu intensitāte 2013.-2014. gadā ir samazinājusies par 2,5 % un tendence rāda, ka var turpināt samazināties. Tas skaidrojams ar siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma samazināšanos un IKP pieaugumu, kas nozīmē, ka ekonomika attīstās, emisijām vienlaikus samazinoties, - tam par iemeslu varētu būt vides tehnoloģiju ieviestie uzlabojumi dažādos sektoros, vides izglītības izpratnes veidošanās, piemēroti ekonomiskie instrumenti vides pārvaldības jomā, kā arī IKP pieaugums tajās ekonomikas nozarēs, kuras nav tieši saistītas ar emisiju radīšanu. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Atjaunojamo energoresursu īpatsvars primāro energoresursu patēriņā tiek aprēķināts, balstoties uz enerģētikas statistiku, kura tiek iekļauta Enerģētikas statistikas regulā. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/28/EK par atjaunojamo

energoresursu izmantošanas veicināšanu pēc Eurostat izstrādātas programmas "SHARES" tiek aprēķināts no atjaunojamajiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars primāro energoresursu patēriņā. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/28/EK I pielikuma A daļa par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu nosaka, ka no atjaunojamo energoresursu saražotās enerģijas īpatsvaram enerģijas bruto galapatēriņā 2020. gadā ir jābūt 40%. Latvija pakāpeniski tuvojas uzstādītajam mērķim, tomēr nav skaidrs vai tas izdosies, jo par spīti iepriekšējai tendencei rādītājam augt, 2015. gadā ir novērojams kritums. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Salīdzinot attēlu Nr. 5.1.5. un 5.1.3. ir redzams, ka palielinoties atjaunojamo energoresursu saražotās enerģijas īpatsvaram, samazinās SEG emisijas. Pieaugums saražotās enerģijas īpatsvaram no atjaunojamajiem energoresursiem pēdējos 3 gados gan ir samērā neliels, salīdzinot 2013. un 2015. gadu kāpums ir 0,5%. Kā redzams, 6.4.attēlā, 2014.gadā bija izdevies sasniegt 38,7 %, bet gadu vēlāk atkal ir vērojams samazinājums. Kopumā tendence rāda, ka rādītājs varētu pieaugt.

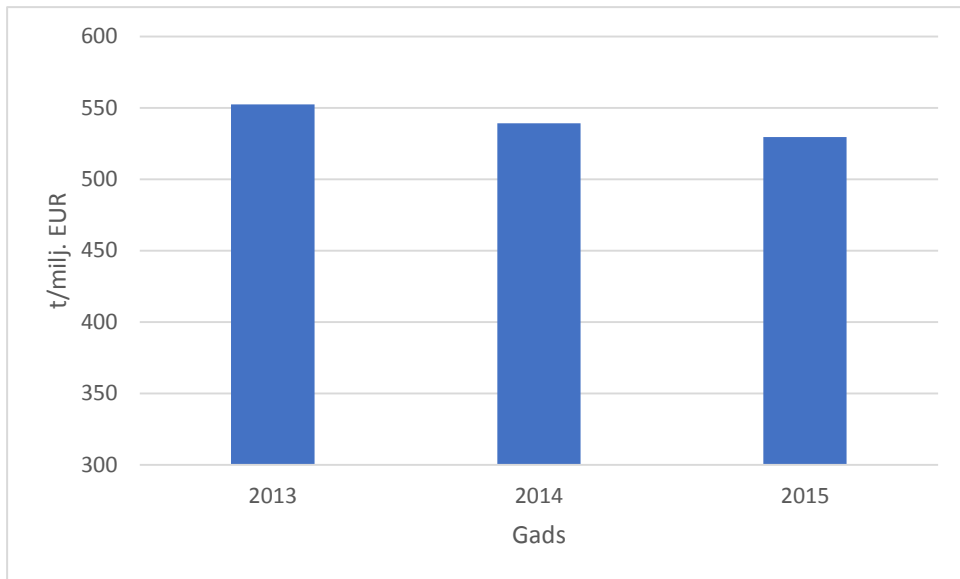
Attēls Nr.5.1.5. **No atjaunojamajiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars** (Avots: Eurostat)

2015.gadā vērojama SEG emisiju nebūtiska samazināšanās. Līdz ar to var secināt, ka Plānošanas dokumenta īstenošana atstāj neitrālu ietekmi uz SEG emisiju daudzumu. Tā kā par 2017. gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014. gada mērķa sasniegšanas rādītāju (35 %), var redzēt, ka 2014. gadā tas ir ticis pārsniegts sasniedzot vēlamo rezultātu. Tendence rāda, ka 2020.gadā mērķis tiks sasniegts.

Tautsaimniecības siltumnīcefekta gāzu emisiju intensitāte

Rādītājs norāda, cik efektīvi ekonomikas sektori ierobežo emisijas, ražojot preces un pakalpojumus mūsu patēriņam. Valstīm, kuru ekonomikā dominē smagā rūpniecība, ir iespējama augstāka SEG emisiju intensitāte kā citām, kuru ekonomikas galvenais virzītājs ir pakalpojumi, pat ja enerģijas efektivitāte šajās valstīs ir vienāda. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Rādītājs Plānošanas dokumenta laikā ir samazinājies, līdz ar to notiek virzība uz mērķa sasniegšanu. Skatīt attēlu Nr.5.1.6.

Attēls Nr.5.1.6. **SEG emisiju intensitāte (t CO₂ ekv) 2010.gada salīdzināmās cenās uz milj. EUR** (Avots: CSP, LVĢMC)

5.2. Gaisa piesārņojošo vielu emisijas un gaisa kvalitāte

Atjaunojamo energoresursu īpatsvara pieaugums saražotās enerģijas sektorā

Kā iepriekšējās apakšnodaļas attēlā Nr.5.1.5. redzams, no atjaunojamajiem energoresursiem saražotās enerģijas īpatsvars pieaug, kas ilgtermiņā rada gaisa kvalitātes uzlabojumus un piesārņojošu vielu samazinājumu. Plānošanas dokumenta laikā nav vērojams krass īpatsvara pieaugums.

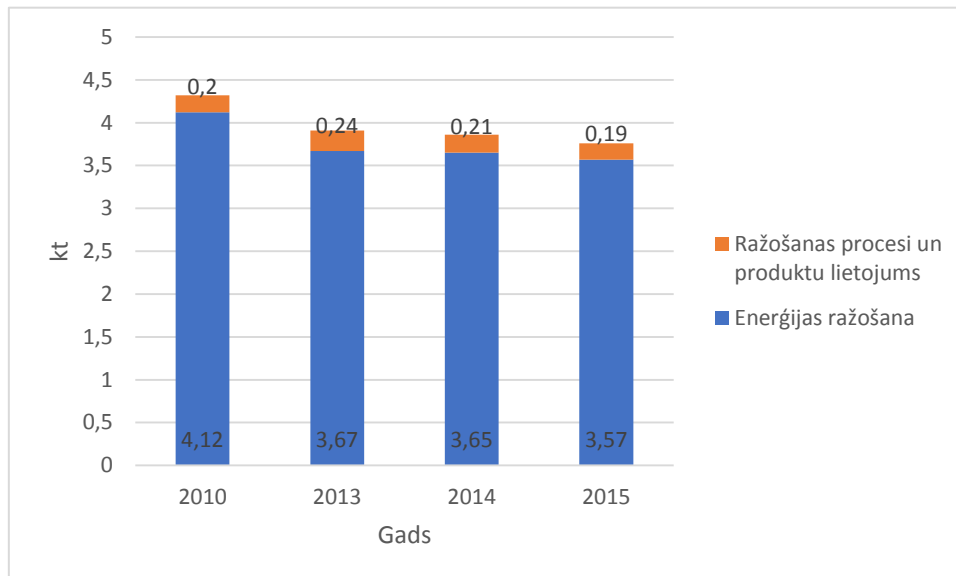
Gaisa piesārņojošo vielu emisiju apjomi

Gaisa kvalitāti ietekmē piesārņojošo vielu emisijas, kas rodas sadedzinot kurināmo, iztvaikojot gaistošiem organiskiem savienojumiem (GOS), fotoķīmiskajās reakcijās un citos procesos Latvijā, kā arī ārpus valsts robežām. Galvenās gaisu piesārņojošās vielas ir SO₂, NO_x, un izkļiedētās cietās daļiņas (PM₁₀ un PM_{2,5}), kā arī gaistošie organiskie savienojumi (GOS). Lielāko daļu SO₂, NO_x, GOS un cieto daļiņu emisiju rodas no kurināmā sadedzināšanas. [NAP2020 SIVN]

Sēra dioksīda emisijas

Latvijā nav nozīmīgu SO₂ emisijas radošu tautsaimniecības nozaru, piemēram, celulozes, sērskābes un sērorganisko savienojumu ražošana, kā arī naftas pārstrādes rūpnīcu, tomēr lielākais SO₂ emisiju avots ir enerģijas ražošana, kas rada apmēram 95 % no kopējām SO₂ emisijām valstī (skatīt attēlu Nr.5.2.). Enerģijas ražošanā ietilpst enerģētikas nozare, transports, rūpnieciskie ražošanas procesi, citi sektori. [NAP2020 SIVN]

Kopējās SO₂ emisijas laika posmā 1990. – 2015. gadam ir samazinājušās par 96 %. Kopējo SO₂ emisiju samazinājums galvenokārt ir izskaidrojams ar kurināmā nomaigu no cietā un augsta sēra satura šķidrā kurināmā uz dabas gāzi vai biomasu, kā arī augstākiem standartiem izmantojamām degvielām transporta sektorā. Plānošanas dokumenta laikā kopējais SO₂ emisiju daudzums ir turpinājis samazināties un tendence rāda, ka tam vajadzētu notikt arī turpmāk, kas liecina par Plānošanas dokumenta īstenošanas pozitīvu ietekmi. [Latvia's National Inventory report, 2017]

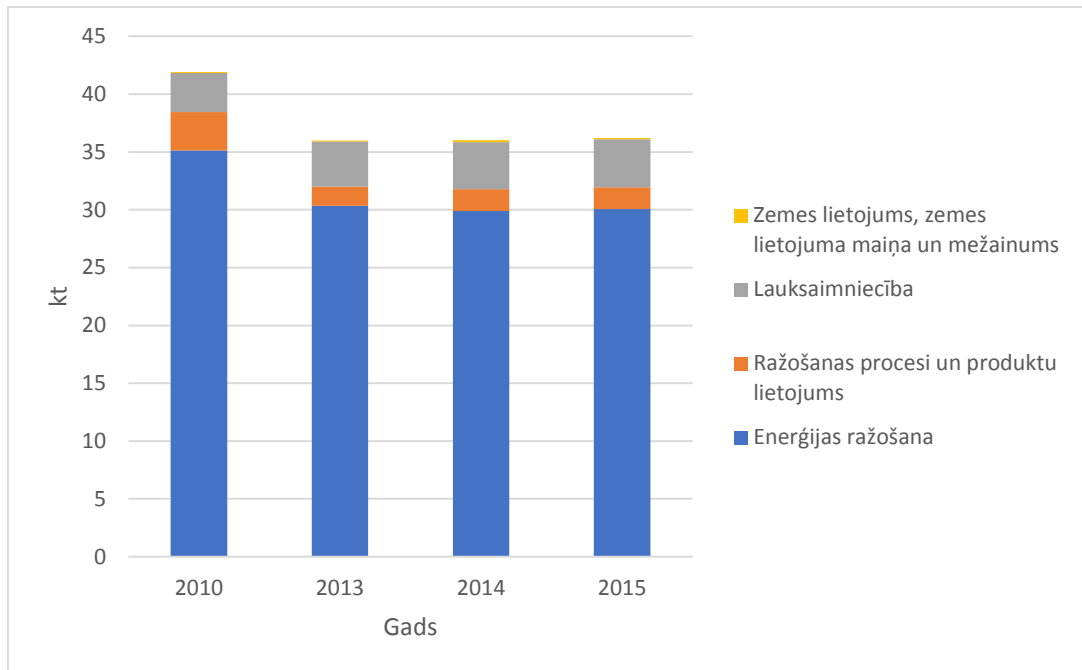
Attēls Nr.5.2. **SO₂ emisijas Latvijā** (Avots: Latvia's National Inventory report, 2017)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (3,5 kt), var redzēt, ka lai arī SO₂ emisijas samazinās, tomēr 2014.gadā nav izdevies sasniegt mērķa vērtību. Ja samazinājums turpināsies lielākos tempos, tad ir iespēja sasniegt mērķa vērtību.

Slāpekļa oksīda emisijas

NO_x emisiju galvenais avots ir enerģijas ražošana (skatīt attēlu Nr.5.2.1.), kurā lielāko emisiju daļu veido transports. 2010. gadā transporta sektors no enerģijas ražošanas aizņēma apmēram 57%, bet 2015. gadā NO_x emisijas no transporta samazinājās līdz 52% no enerģijas ražošanas. Kopējās NO_x emisijas kopš 2010. gada ir kritušās, bet kopš 2013. gada nav novērojami vērā ņemami samazinājumi.

Plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi nebūtisku pozitīvu ietekmi uz NO_x emisiju apjomu. Galvenokārt tam samazinoties enerģijas ražošanas jomā, kas liecina par Plānošanas dokumenta īstenošanas pozitīvo ietekmi šajā jomā.

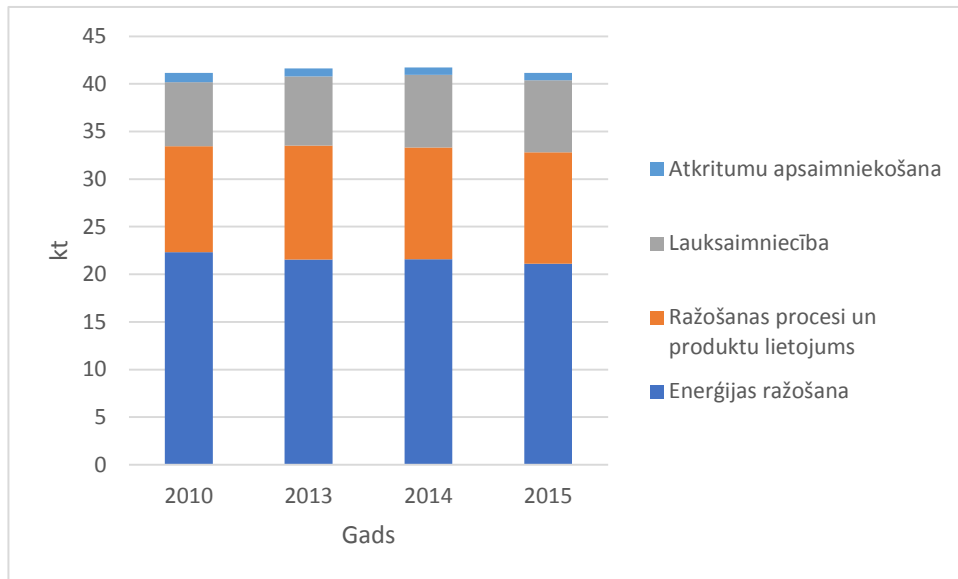
Attēls Nr.5.2.1. **NO_x emisijas Latvijā** (Avots: Latvia's National Inventory report, 2017)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014. gada mērķa sasniegšanas rādītāju (32 kt), var redzēt, ka lai arī NO_x emisijas ir samazinājušās, tomēr 2014. gadā nav izdevies sasniegt mērķa vērtību. Tendence rāda, ka diez vai mērķis tiks sasniegts arī vēlāk.

Gaistošo organisko savienojumu emisijas

GOS emisiju galvenie avoti ir enerģijas sektors, lielākoties kurināmā sadedzināšanas laikā. Nozīmīgu daudzums emisiju tiek saražots arī lauksaimniecības sektorā. Plānošanas dokumenta laikā nav noticis būtisks GOS emisiju samazinājums (skatīt attēlu 5.2.2.). Enerģijas ražošanā un atkritumu apsaimniekošanā tas ir nedaudz krities, savukārt lauksaimniecībā, ražošanas procesos un produktu lietojumā tas ir pieaudzis. Rezultātā 2015. gadā kopējās GOS emisijas Latvijā ir palikušas tikpat kā nemainīgas salīdzinot ar 2010. gada saražotajām emisijām.

Plānošanas dokumenta īstenošana līdz šim atstājusi neitrālu ietekmi uz GOS emisiju daudzuma izmaiņām.

Attēls Nr.5.2.2. **Gaistošo organisko savienojumu emisijas Latvijā** (Avots: Latvia's National Inventory report, 2017)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (62 kt), var redzēt, ka ir izdevies sasniegt ne tikai mērķa vērtību 2014.gadā, bet ir jau sasniegta arī 2020.gada vērtība.

Amonjaka emisijas

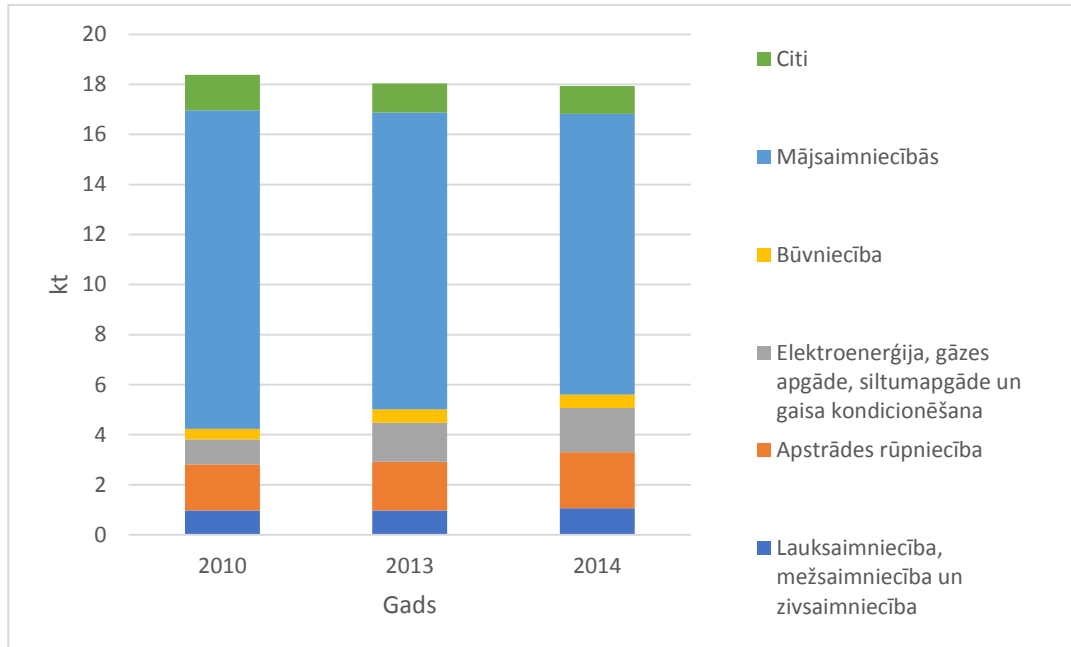
2014. gadā tika saražotas 17,5 kt amonjaka emisiju. Lielākās amonjaka emisijas (aptuveni 80 %) tiek saražotas lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības sektorā. 2014. gadā ir saražotas par 506 t jeb par 3,6 % vairāk emisiju nekā 2013. gadā, bet rādītājs ir pakāpeniski audzis kopš 1990.gada, iespējams, biomasas kā kurināmā patēriņa pieauguma dēļ. Iespējams kāpums ir pamatojums ar apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvara pieaugumu, lai arī tas ir relatīvi neliels. Otrs lielākais amonjaka emisiju ražotājs ir apstrādes rūpniecība, 2014. gadā apstrādes rūpniecība no kopējām amonjaka emisijām aizņēma 3,1% jeb tika saražotas 550,1 t emisiju. Salīdzinot ar 2013. gadu, apstrādes rūpniecībā bija gandrīz nemanāms pieaugums (apmēram 0,4 %). Atlikušie lielākie amonjaka emisiju ražošanas sektori ir ūdensapgāde un notekūdeņu apsaimniekošana, elektroenerģijas, gāzes apgāde, siltumapgāde un gaisa kondicionēšana, transports un uzglabāšana, u.c. [CSP, Latvia's National Inventory report, 2017]

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (17 kt), var redzēt, ka 2014.gadā tas tiek pārsniegts nesasniedzot noteikto mērķa sasniegšanas kritēriju.

Cietās daļiņas

Lielākās cieto daļiņu PM_{2,5} emisijas Latvijā (skatīt attēlu Nr.5.2.3.) ir no māsaimniecībām, no kurām lielākā daļa tiek saražota apkures un dzesēšanas vajadzībām. Tomēr novērojams, ka šajās sektorā radušās emisijas samazinās. Apstrādes rūpniecība ir otrs lielākais PM_{2,5} emisiju avots, kurā lielāko daļu aizņem koksnes un papīra ražošanā radušās emisijas. Tam seko ķīmisko vielu un ķīmisko

produktu un pārtikas produktu, dzērienu un tabakas ražošana. Gandrīz 10 % pēc 2014. gada datiem aizņem elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes un gaisa kondicionēšanas sektors un kā var redzēt, tas pēdējos gados ir pieaudzis, salīdzinot 2013. gada un 2014. gada emisiju daudzumus PM_{2,5} daļiņas ir pieaugušas par 1,2 %. Kopējais PM_{2,5} daļiņu daudzums salīdzinot no 2010. gada līdz 2014. gadam

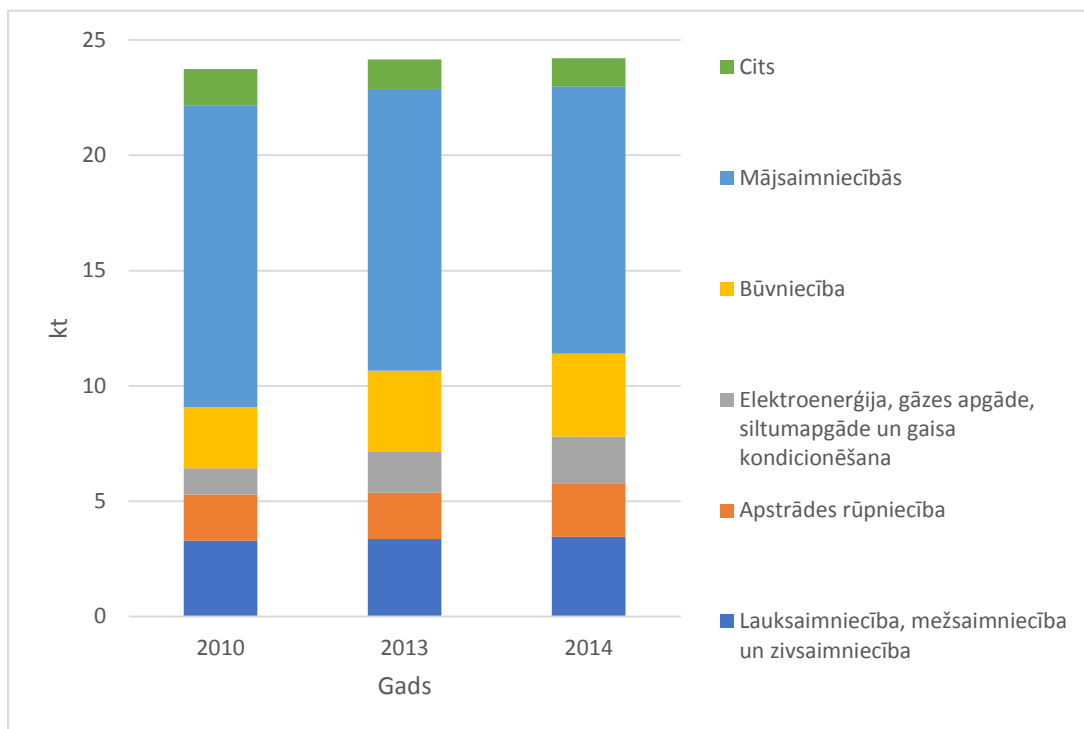
pakāpeniski samazinās.

Attēls Nr.5.2.3. PM_{2,5} cieto daļiņu emisijas Latvijā (Avots: CSP)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (26 kt), var redzēt, ka tas netiek pārsniegts un mērķis tiek izpildīts.

Salīdzinot PM₁₀ kopējo emisiju daudzumu (skatīt attēlu Nr.5.2.4.) ar PM_{2,5} emisiju kopējo daudzumu, redzams, ka PM₁₀ emisijas sastāda lielāku daļu. Salīdzinot PM₁₀ emisijas daudzuma izmaiņas no 2010. līdz 2014. gadam novērojams to pakāpenisks, neliels pieaugums. Lielākais PM₁₀ emisiju daudzums tiek saražots mājsaimniecības sektorā, kurā pēdējos gados vērojams samazinājums. Savukārt PM₁₀ emisiju daudzums ir pieaudzis būvniecības, apstrādes rūpniecības, elektroenerģijas, gāzes apgādes, siltumapgādes un gaisa kondicionēšanas sektoros.

Izvērtējot datus, var secināt, ka praktiski cieto daļiņu emisiju apjoms ir samērā stabils un svārstās nelielās robežās. Uzmanība pievēršama tām jomām, kur vērojams cieto daļiņu emisiju apjoma pieaugums.

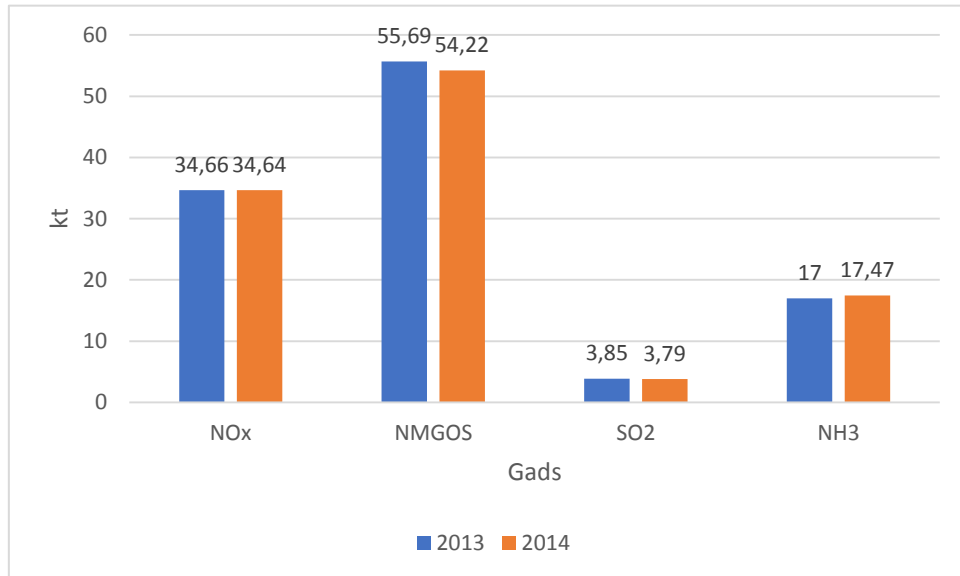

Attēls Nr.5.2.4. **PM₁₀ cieto daļiņu emisijas Latvijā** (Avots: CSP)

Analizējot PM₁₀ un PM_{2,5} emitētos daudzums izmantoti CSP pieejamie dati par gaisa piesārņojošo vielu daudzumiem, jo LVĢMC Statiskas *Pārskatu 2 Gaisa* kopsavilkuma dati par 2010. gada piesārņojošo vielu daudzumiem daļiņām PM_{2,5} (48,138 tonnas/gadā) nesakrīt ar NAP2020 norādīto bāzes vērtību (27 kt) 2010. gadam).

Gaisa kvalitāti, nokrišņu ķīmisko sastāvu, līdz ar to piesārņojošo vielu nonākšanu augsnē un ūdenī ietekmē piesārņojošo vielu emisijas gaisā, kas rada tādas vides problēmas kā vides paskābināšanās (SO₂, NO_x, NH₃) – skābo lietu veidošanās, eitrofikācija (NO_x, NH₃) un piezemes ozona veidošanās (NMGOS, NO_x). Enerģētikas sektors ir galvenais SO₂, NMGOS un NO_x emisiju avots, tomēr NMGOS emisijas lielā mērā ietekmē arī šķīdinātāju, krāsvielu un citu produktu izmantošana, kā arī rūpnieciskā ražošana. NH₃ emisiju galvenais avots ir lauksaimniecības sektors. Kā redzams attēlā Nr.5.2.5. par pieejamajiem gaisu piesārņojošo vielu emisiju apjoma datiem, īpašas izmaiņas šajā laikā nav notikušas, ir samazinājušās nemetāna gaistošo organisko savienojumu emisiju apjoms par 2%. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Var secināt, ka kopumā Plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi neitrālu ietekmi uz NH₃ emisiju apjomu.

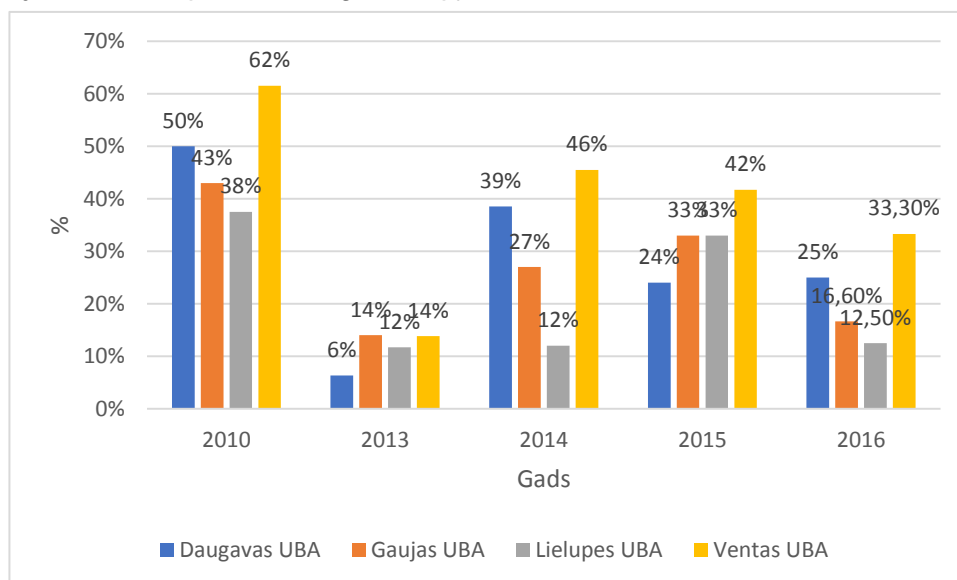

Attēls Nr.5.2.5. Gaisu piesārņojošo vielu emisiju apjoms (Avots: LVĢMC)

5.3. Virszemes ūdens kvalitāte un piesārņojuma radītā slodze

Upju baseinu apgabalu ūdens kvalitāte

Ūdens kvalitāte tiek vērtēta, balstoties uz ūdensobjekta hidroloģisko, bioloģisko, fizikālo un ķīmisko īpašību kvantitatīvajām vai kvalitatīvajām vērtībām (sauktām arī par ekoloģiskās un ķīmiskās kvalitātes rādītājiem). Rezultāti tiek izteikti piecās kvalitātes klasēs: augsta, laba, vidēja, slikta un vāja. Saskaņā ar LVĢMC novērtējumu, Latvijā tikai puse no ūdens objektiem atrodas labā vai augstā stāvoklī. Sliktākā situācijā ir ūdens objektiem Lielupes un Daugavas upju baseinos.

Attēls Nr.5.3. Labas un augstas kvalitātes ūdeņu % īpatsvars upju baseinu apgabalos (Avots: LVĢMC)

Labas un augstas ūdens kvalitātes procentuālais īpatsvars par pēdējiem gadiem, par kuriem ir pieejama informācija, ir apkopoti attēlā Nr.5.3. Tā kā katru gadu netika apsekoti vieni un tie paši ūdensobjekti, bet katru gadu tika apsekots noteikts skaits no kopējo ūdens objektu daudzuma, tad dati ir praktiski nesalīdzināmi un nav iespējams veikt iegūto datu savstarpēju analīzi. Ūdens kvalitātes novērtējums 2010. - 2015.gadā

un 2016. gadā ir veikts pēc atšķirīgas metodikas, jo līdz 2017.gada sākumam ir veikta bioloģiskās kvalitātes vērtēšanas metožu interkalibrācija. Lai būtu iespējams veikt pilnvērtīgu apkopojumu par ūdeņu kvalitāti 2010. - 2016. gadā, nepieciešams, lai visu gadu monitoringa dati būtu novērtēti pēc vienas un tās pašas metodikas.

Attēlā Nr.5.3 var redzēt, ka visos izvēlētajos gados Ventas upju baseina apgabalos ir visaugstākais labas un augstas kvalitātes ūdeņu īpatsvars. 2010. gadā tas pārsniedza pat 60 %. Savukārt zemākais procentuālais labas un augstas kvalitātes ūdeņu īpatsvars analizēto gadu griezumā ir fiksēts Daugavas un Lielupes upju baseina apgabalā. 2013. gadā visiem upju baseina apgabaliem labas un augstas kvalitātes ūdeņu % īpatsvars salīdzinājumā ar 2010., 2014., 2015. un 2016. gadu ir ļoti zems nedaudz virs 10 % procentiem un Daugavas upju baseina apgabalā pat nesasniedzot 10 %. Tas varētu būt izskaidrojams ar to, ka katru gadu tiek apsekoti dažādi ūdensobjekti. Līdz ar to šo nevar uzskatīt par virszemes ūdeņu monitoringu, bet gan atsevišķu ūdensobjektu izpēti darbiem.

Vides monitorings ir sistemātiski vides stāvokļa novērojumi, mērījumi un aprēķini, kas nepieciešami vides stāvokļa vērtējumam.

Nacionālais monitorings - Nacionālais/valsts monitorings un tā uzdevumi:

- 1.Dabisko procesu un vides pārmaiņu novērošana un konstatēšana;
- 2.Vides procesu prognozēšana;
- 3.Priekšlikumu izstrādāšana vides politikai lēmumu pieņemšanai.

Diemžēl šajā gadījumā ir neiespējami izmantot iegūtos izpēti datus un nav pamata to saukt par monitoringu, ja tie ir vienreizēji mērījumi kādā ūdensobjektā, pamatojoties uz tiem nav iespējams prognozēt vides procesus, vai izstrādāt priekšlikumus pasākumiem.

Turpmākajā plānošanas periodā jānodrošina vienota valsts monitoringa veikšana virszemes ūdensobjektos, vienotā sistēmā, saglabājot nemainīgas bāzes monitoringa stacijas katrā no upju baseinu apgabaliem un piemēram pārskatos par vides stāvokli un tā attīstības tendencēm atsevišķi analizēt tikai šos datus, kas ļauj izdarīt secinājumus par izmaiņām ūdens vidē laika gaitā.

Baltijas jūras ūdens kvalitāte

NAP2020 atsevišķi neizceļ Baltijas jūras resursu un jūras telpas izmantošanas mērķus un uzdevumus, it īpaši ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu jūrā. Tomēr NAP2020 ir plānoti vairāki uzdevumi zivju ieguves un apstrādes jomā, kuri saglabās esošo slodzi uz vidi vai to pat palielinās.

Par NAP2020 uzdevuma [384] *Atbalsts lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības produktu ražošanas, to tālākas apstrādes un pakalpojumu attīstībai* ietvaros īstenoto (skatīt pielikumu Nr.2) ietekmi uz Baltijas jūras ekosistēmu:

- sniegtais atbalsts investīcijām pievienotās vērtības radīšanai zvejas produktiem un zvejas un akvakultūras produktu apstrādes sektora konkurētspējas attīstībai, nerada viennozīmīgu ietekmi uz zivju populāciju zivīm, kas iegūtas Baltijas jūrā un tiek apstrādātas Latvijā. Atbilstoši ZM mājaslapā pieejamajai informācijai 2016.

gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu zivju produkcijas imports Latvijā apjoma ziņā palielinājās par 17,3 % un sasniedza 66,4 tūkst. t. Savukārt importētās zivju produkcijas apmērs naudas izteiksmē palielinājās par 17,6% un veidoja 144,5 milj. EUR. 2017. gada I ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu zivju produkcijas (bez konserviem) imports gan tonnās, gan naudas izteiksmē saglabājās 2016. gada I ceturkšņa līmenī. [ZM, <https://www.zm.gov.lv/zivsaimnieciba/statiskaslapas/tirdznieciba/imports?nid=750#jump>]. Lielākoties zivju produkcijas ražošanā tiek izmantotas zivju izejvielas no Baltijas jūras, taču zivju produkcijas sortimenta dažādošanai zivju apstrādātāji ražošanā izmanto arī importa produkciju, saldūdens zivis un akvakultūrā audzētas zivis. [ZM, <https://www.zm.gov.lv/zivsaimnieciba/statiskas-lapas/zivju-apstrade/apstrade?nid=744#jump>] Kopumā vērojama produkcijas pieauguma tendence, kas izskaidrojams ar sniegto investīciju atbalstu. Tendences ietvaros slogs uz Baltijas jūras nozveju ir mainīgs (skatīt tabulu Nr.5.3.) ar kāpumiem un kritumiem, līdz ar to kopumā veidojot izlīdzinātu nozveju pa gadiem. Tā kā zivju produkcijas imports Latvijā pieaug, secināms, ka apstrādes sektora konkurētspējas attīstība rada neitrālu ietekmi uz nozveju Baltijas jūrā.

Zivju nozveja (brētliņas, reņģes, mencas, pārējās) tūkst.tonnu

Tabula Nr.5.3.

	2012	2013	2014	2015	2016
Zivju nozveja	89.8	116.3	120.0	78.5	109.9

(Avots: CSP)

- Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam ietvaros sniegtais atbalsts, sekmējis lauksaimniecības zemju izmantošanu, līdz ar to arī radot ietekmi uz jūrā notiekošo eitrofikācijas procesu caur. To, ka apsaimniekoto lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvars ir palielinājies parāda arī NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītājs [425].

Vieni no svarīgākajiem Baltijas jūras ekosistēmas ietekmējošiem faktoriem ir eitrofikācijas radītā ietekme un piesārņojums ar smagajiem metāliem. Attiecībā uz jūras ūdeņiem Eiropas Savienības un arī Latvijas vides politikas mērķis ir panākt labu ūdens stāvokli jūras ūdeņiem līdz 2020.gadam. NAP2020 SIVN minēts, ka saskaņā ar Latvijas Hidroekoloģijas institūta veikto jūras vides stāvokļa novērtēšanu pēc pieejamiem kritērijiem, ir konstatēts, ka lielākajā daļā gadījumu jūras vides stāvoklis neatbilst laba vides stāvokļa definīcijai. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka par vairākiem kritērijiem informācijas nav vai tā ir nepietiekoša novērtējuma veikšanai. [NAP2020 SIVN]

Ūdens kvalitāti ietekmē gan punktveida piesārņojuma avoti (komunālo un rūpniecisko notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izplūdes), gan difūzi avoti (lauksaimniecība, mežsaimniecība, mājsaimniecības), kā arī hidromorfoloģiskie pārveidojumi (hidroelektrostaciju dambji, meliorētas upes, u.c.). [NAP2020]

Baltijas jūras baseini saņem nozīmīgas slāpekļa slodzes no dažādiem avotiem, un tās nosaka slāpekļa savienojumu uzkrāšanās intensitāti ekosistēmā. Tomēr neorganiskā slāpekļa koncentrāciju sezonālo dinamiku ūdens virsējā slānī galvenokārt nosaka ekosistēmas iekšējie procesi. Tā ziemā, kad bioloģiskā aktivitāte ir tuvu nullei un ūdens stabs tiek intensīvi sajaukts, ir novērojamas samērā homogēnas un augstas minerālā slāpekļa (nitrātu + nitrītu, jo amonija koncentrācija šai periodā ir tuvu nullei)

koncentrācijas. Ziemas periodā konstatēto minerālā slāpekļa apjomu, kas nosaka fitoplanktona pavasara un daļēji arī vasaras sugu attīstības potenciālu, sauc par ziemas minerālā (bioloģiski pieejamā) slāpekļa krājumu. Tā kā ziemas mēnešos turpinās biogēnu minerālo formu ienese ar upēm un citiem avotiem, un bioloģiskie organismi, zemās bioloģiskā aktivitātes dēļ, tos neasimilē, tad ir novērojama minerālo slāpekļa savienojumu papildus uzkrāšanās līdz pat produktīvās sezonas beigām. Tāpēc, lai raksturotu eitrofikācijas izmaiņas laikā, kā indikatoru vislabāk ir izmantot minerālā slāpekļa koncentrācijas, kas noteiktas janvārī-martā 0-10 m. Nitrātu un nitrītu vidējās koncentrācijas ziemas periodā 2012.-2015.gadam Rīgas līča piekrastes ūdeņiem pārsniedz robežvērtību (11 mmol/l) par 5.7 mmol/l. Rīgas līča pārejas ūdeņiem robežvērtības (14mmol/l) tiek pārsniegtas par 6.4 mmol/l. Rīgas līča jūras ūdeņiem robežvērtība tiek pārsniegta par 2 mmol/l, vidējai koncentrācijai sasniedzot 13 mmol/l. Arī Baltijas jūras piekrastes ūdeņiem robežvērtība (8 mmol/l) tiek pārsniegts par 4.1 mmol/l.

Novērtējot vides stāvokli 2012.-2015.gadu periodam (2007.-2009.gadu periods Rīgas līča piekrastes ūdeņiem), var konstatēt, ka visos gadījumos robežvērtības ir pārsniegtas un ūdeņu vides stāvoklis ir klasificējams kā slikts.

Līdzīgi kā slāpeklim arī fosfora minerālo formu (fosfātu) sezonālo izmaiņu galvenais cēlonis ir nevis upju ieplūžu intensitātes sezonālā dinamika, bet iekšējā cirkulācija ekosistēmā. Tā ziemā, kad ir vērojama intensīva ūdens profila sajaukšanās un ir ļoti neliela bioloģiskā aktivitāte, fosfora koncentrācijas ir samērā vienmērīgas un paaugstinātas visā ūdens profilā. Pavasarī (aprīlī) biogēnu un gaismas pieejamība nodrošina labvēlīgus apstākļus intensīvai fitoplanktona pavasara sugu attīstībai, kā rezultātā fotiskajā slānī (0 – 10 m) tiek strauji izsmelti fosfātu krājumi. Līdz ar to, arī fosfātu ziemas krājumi var tikt izmantoti kā eitrofikācijas līmeņa izmaiņu indikators. Un arī, līdzīgi kā slāpeklim, vislabāk ir izmantot fosfora koncentrācijas kas novērotas janvārī-martā 0-10 m. Fosfātu robežvērtības vidējās koncentrācijas ziemas periodā 2012.-2015.gadam Rīgas līča piekrastes ūdeņiem pārsniedz robežvērtību 0.7 mmol/l sasniedzot 0.94 mmol/l. Rīgas līča pārejas ūdeņiem robežvērtības (0.9 mmol/l) tiek pārsniegtas par 0.32 mmol/l. Rīgas līča jūras ūdeņiem robežvērtība tiek pārsniegta par 0.29 mmol/l, vidējai koncentrācijai sasniedzot 0.99 mmol/l. Arī Baltijas jūras piekrastes ūdeņiem robežvērtība (0.6 mmol/l) tiek pārsniegts par 0.04 mmol/l. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Saskaņā ar Latvijas Hidroekoloģijas institūta Ziņojumu par 2016. gadā deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi, virszemes ūdeņu monitoringa programmas ietvaros, kas ir Valsts monitoringa programmas Ūdens stāvokļa monitoringa programmas sadaļa, 2016. gadā tika noteikts metālisko elementu (kadmija, cinka, vara, svina un dzīvsudraba) saturs Rīgas līča un Baltijas jūras piekrastes asaru (*Perca fluviatilis*) aknās un muguras muskuļos. Lielākais Zn, Cu un Cd vidējais saturs aknās tika konstatēts asariem, ķertiem pie Salcgrīvas.

Fokusējoties uz vidējā Hg satura daudzgadīgajām izmaiņām Baltijas jūras un Rīgas līča piekrastes asaros, visos novērojumu rajonos un samērā ilgu laiku Hg saturs pārsniedz Eiropas Savienības direktīvā 2013/39/EU noteikto vides kvalitātes standartu (EQS =20 µg/kg slapjās masas). Jāatzīmē, ka analizēs noteiktais Cd un Hg saturs asaru audos ir mazāks par maksimāli pieļaujamo šo metālu saturu zivīs (asaros) kā pārtikas produktos, ko nosaka ES regula EU 420/211.

Asaru audos analizēto metālisko elementu atšķirības dažādās paraugu ievākšanas vietās var skaidrot ar: lokālajiem piesārņojuma avotiem, mainīgajiem hidroloģiskiem apstākļiem, barības bāzi, metālisko elementu atšķirīgo bioģeoķīmisko dinamiku jūras vidē, to bioloģisko pieejamību un iesaistīšanos organismu metabolismā. [Latvijas Hidroekoloģijas institūta Ziņojumu par 2016. gadā deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu izpildi]

Liela daļa kaitīgo ķīmisko savienojumu jūrā nokļūst no lauksaimniecībā izmantotā mēslojuma. NAP2020 īstenošanas laikā kopējais ķīmikāliju izmantošanas daudzums lauksaimniecībā ir pieaudzis un ir tendence turpināt pieaugt. Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā ķīmikāliju izmantošana lauksaimniecībā ir radījusi nelabvēlīgu ietekmi uz Baltijas jūras ekosistēmu, tomēr jāpiezīmē, ka Baltijas jūras sateces baseins aptver daudzas valstis un Latvijas teritorijas ieguldījums varētu būt procentuāli neliels.

Atbilstoši NAP2020 [393] uzdevums Mazo ostu un uzņēmējdarbību veicinošas infrastruktūras attīstība piekrastē ir vērsts uz [372] mērķa sasniegšanu. Lai gan vairums darbību mazajās ostās tiek veiktas saskaņā ar plānoto, rezultātu ietekmē ne tikai tās. Papildus tam, ostās nav plānoti pasākumi, kuru īstenošanai nebija droša finansējuma pieejamība (piemēram, mazo ostu infrastruktūras attīstībai būtu nepieciešams veikt hidrotehnisko būvju atjaunošanu, bet apzinoties pieejamo finansējumu, tie pagaidām netiek īstenoti pietiekamā apmērā).

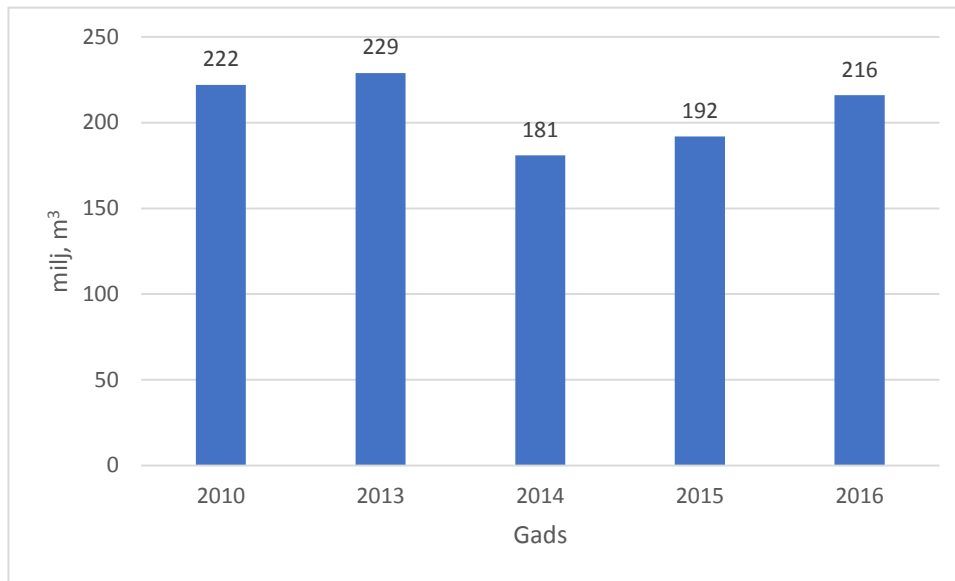
Mazo ostu attīstības veicināšanai paredzēts VARAM atbildības pasākums, kur darbības programmā „Izaugsme un nodarbinātība” iekļautais atbalsta mērķis „Sekmēt ekonomiskās aktivitātes pieaugumu un konkurētspējas faktoru attīstību austrumu pierobežā un Baltijas jūras piekrastē” neizslēdz iespēju veikt investīcijas mazo ostu publiskās infrastruktūras attīstībā saskaņā ar pašvaldības attīstības programmā noteiktajām prioritātēm.

Vislielāko ieguldījumu NAP2020 mērķa [372] sasniegšanā turpmāko trīs gadu periodā sniegtu *Mazo ostu hidrotehnisko būvju atjaunošana un dziļuma uzturēšana*, tas nav ticis īstenots, jo nav bijusi droša finansējuma pieejamība.

Novadīto notekūdeņu apjoms

Kopš 2010. gada kopējais novadīto notekūdeņu apjoms ir samazinājies (skatīt attēlu Nr.5.3.1.), neliels novadīto notekūdeņu apjoma pieaugums ir atkal vērojams no 2015. gada, salīdzinot to ar 2014. gada datiem. Notekūdeņu novadīšana tiek uzskaitīta tikai no izplūdēm, kuras ir reģistrētas piesārņojošās darbības vai ūdens resursu lietošanas atļaujās. Pēdējo gadu periodā ir novērojama tendence novadīto notekūdeņu apjomam nedaudz samazināties, tomēr samazinājums nav pakāpenisks. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

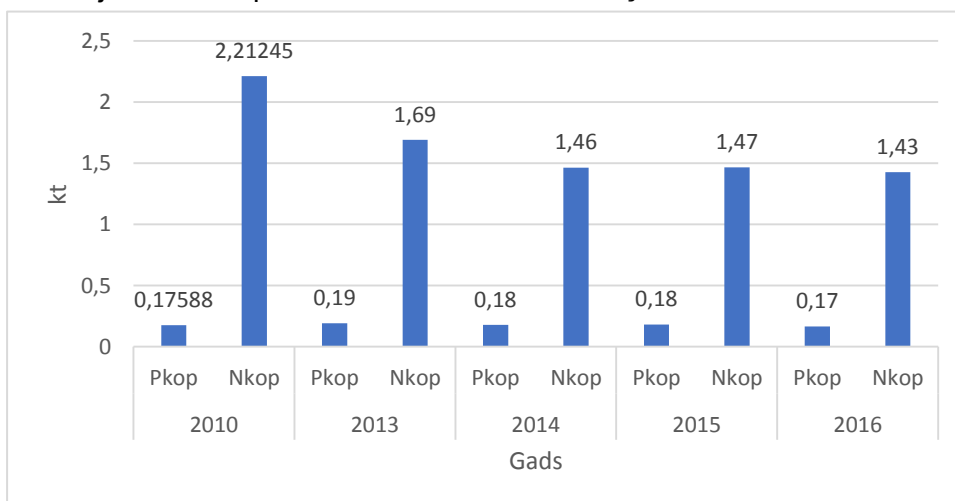
Notekūdeņu kopējā apjoma samazināšanās ir komplekss rezultāts, kam ir vairāki cēloņi. Kā viens no būtiskākajiem minami pasākumi, kas vērsti uz ūdens saimniecības sistēmu sakārtošanu, renovāciju un atjaunošanu, samazinot gruntsūdens pieplūdi kanalizācijas sistēmās. Tāpat to ietekmē arī iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Attēls Nr.5.3.1. **Virszemes ūdeņos novadīto notekūdeņu apjoms Latvijas teritorijā** (Avots: LVĢMC - Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.; statistikas pārskati par novadīto ūdens daudzumu)

Biogēnu piesārņojums

Ar notekūdeņiem novadītais biogēnu paliekošais piesārņojums NAP2020 ieviešanas laikā (2014. – 2016. gads) tikpat kā nav mainījies. Salīdzinot ar 2013. gadu ir novērojams samazinājums, bet kopš 2014.gada samazinājums ir minimāls. Tomēr pēdējos gados ir novērojamas piesārņojuma samazināšanās tendences, kuras ir izskaidrojamas ar Direktīvas par komunālo notekūdeņu attīrīšanu 91/271/EEK intensīvu ieviešanu – šīs direktīvas prasības ir tieši orientētas uz biogēno elementu emisiju būtisku samazinājumu no komunālajiem notekūdeņiem. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.] Tādējādi var secināt, ka Plānošanas dokumenta ieviešana radījusi būtisku pozitīvu ietekmi uz notekūdeņu attīrīšanas kvalitāti.

Attēls Nr.5.3.2. **Ar notekūdeņiem novadītais biogēnu paliekošais piesārņojums (Nkop un Pkop)** (Avots: LVĢMC)

5.4. Pazemes ūdens kvalitāte/kvantitāte

Pazemes ūdeņu līmeņu izmaiņas periodā no 2012. - 2015.gadam novērtētas „Lielās Rīgas” teritorijas galvenajam ekspluatējamam ūdens horizontam – vidusdevona Gaujas ūdens horizontam (D3gj). Četru gadu novērojumu periodā gada vidējie līmeņi mainās no ± 0.1 līdz 0.8 m, kas pārsniedz gada līmeņu dabīgās izmaiņas (Pārskats par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli 2015. gadā). Kopumā četru gadu periodā pazemes ūdens līmenis Gaujas ūdens horizontā ir krities, bet salīdzinoši ar 2004. gada izvērtējumu (VĢF Inv. Nr. 1562911), Rīgas depresijas piltuvē situācija kopumā ir uzlabojusies un pazemes ūdens līmeņi atjaunojas.

Tā kā bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantotās platības ir palielinājušās (attēls Nr.5.9.1.), tas rada arī labvēlīgu ietekmi uz pazemes ūdens kvalitāti. Bioloģiskās lauksaimniecības ražošanas paņēmieni balstās uz ilgtspējīgas ekosistēmas uzturēšanu, veidojot maksimāli noslēgtu ražošanas ciklu, pilnībā izslēdzot sintētiski ražotu minerālmēslu un pesticīdu izmantošanu, līdz minimumam samazinot vides piesārņošanas iespējas. Bioloģiskās lauksaimniecības rezultāts ir ne tikai veselīga pārtika, bet arī ilgtspējīga dabiska vide, kas nodrošina augstu dzīves kvalitāti ne tikai cilvēkiem, bet arī augiem un dzīvniekiem. NAP2020 īstenošanas laikā (2014. – 2016. gadam) apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars nav būtiski mainījies. Līdz ar to pazemes ūdens piesārņojuma līmenis nav būtiski palielinājies.

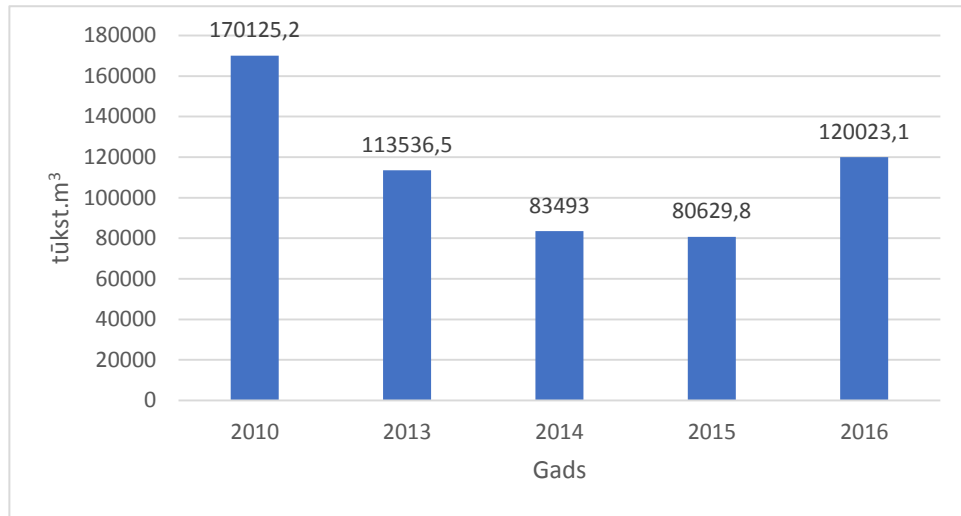
Jūras ūdeņu intrūzija ir viens no dzeramā ūdens horizontu piesārņošanas veidiem, kam ir raksturīgas anomāli augstas hlorīdu, nātrija un kāliju koncentrācijas. Šādas jūras ūdeņu intrūzijas ietekme ir novērojama Rīgas depresijas piltuves vairākās teritorijās, kā arī Liepājā Mūru – Ketleru ūdens horizontā.

Aktuālākie pētījumi, kas veikti Liepājas sālsūdens intrūzijas teritorijā norāda uz hlorīdjonu intrūzijas apmēru samazināšanos (samazinās hlorīdjonu saturs Liepājas apkārtnē, bet nemainīgs tas paliek intrūzijas centrālajā daļā). Ņemot vērā nepietiekamo datu apjomu un datu punktu nevienmērīgo izkliedi, 2001. un 2010.-2015. gada hlorīdjonu izohronu (ar vērtību >250 mg/l) telpiskais novietojums ir vāji pamatots.

Ņemot vērā to, ka Mūru–Žagares ūdens horizontā pazemes ūdeņu monitorings tika uzsākts 1962.gadā, kad Liepājas teritorijā norisinājās intensīva ūdens ieguve, nav iespējams novērtēt ūdens līmeni pie kura varētu uzskatīt, ka Liepājas depresijas piltuvē ūdens līmeņi ir atjaunojušies. 2017. gadā tiek īstenots pētnieciskais pazemes ūdeņu monitorings Liepājas jūras ūdens intrūzijas attīstības izpētei saskaņā ar Ūdens struktūrdirektīvas prasībām. Pētnieciskā pazemes ūdeņu monitoringa analīzes rezultāti tiks iekļauti 2017.gada pazemes ūdeņu kvantitātes un kvalitātes pārskatā.

2016. gadā novērotie gruntsūdeņu līmeņi attiecībā pret 2015. gada līmeņiem ir augstāki. Izvērtējot 2016. gadā novērotos gruntsūdens līmeņus attiecībā pret vidējo daudzgadīgo līmeni, atsevišķās stacijās novērojama gruntsūdeņu līmeņa pazemināšanās. Tas skaidrojams ar nelielu nokrišņu daudzumu pēdējos gados (2014. un 2015. gads) un attiecīgi gruntsūdens krājumu samazināšanos, kas ir dabīgas daudzgadīgās svārstības un neliecina par krājumu samazināšanos antropogēno faktoru ietekmē. Saskaņā ar LVĢMC pārskatiem par virszemes un pazemes ūdeņu stāvokli, var secināt, ka pazemes ūdens resursu samazināšanās tendence netiek novērota.

Kā var redzēt attēlā Nr.5.4., ūdens ņemšana no pazemes ūdens ieguves vietām ir samazinājusies salīdzinot ar 2010. gadu, bet pēdējos gados ūdens ņemšanas apjoms pakāpeniski pieaug.

Attēls Nr.5.4. **Pazemes ūdens ņemšana** (Avots: LVĢMC)

Apstiprināto un akceptēto pazemes ūdens krājumu apjoms 2015. gadā salīdzinoši ar 2014. gada krājumiem ir samazinājies par 18,1 milj.m³ (skatīt tabulu Nr.5.4.), tas galvenokārt skaidrojams ar veikto atradņu pasu aktualizāciju atbilstoši Ministru kabineta 2011. gada 6. septembra noteikumu Nr. 696 "Zemes dziļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība" 60. punkta prasībām, savukārt, atradņu skaits pieaudzis par 28 atradnēm. Vislielākā pazemes ūdens krājumu apjoma samazināšanās novērojama Daugavas baseinā, tāpat lielākais atradņu skaita pieaugums ir Daugavas baseinā. Lielākais apstiprināto un akceptēto pazemes ūdeņu krājumu apjoma pieaugums novērots Ventas baseinā, kur atradņu skaits palielinājies par 5 atradnēm 2015. gadā. [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Aprēķinātie un akceptētie pazemes ūdens krājumi atradnēs (milj.m³).

Tabula Nr.5.4.

	Daugavas UBA	Gaujas UBA	Lielupes UBA	Ventas UBA	Kopā Latvijā
2013 Krājumi (milj.m ³)	206.0	45.6	33.6	59.4	344.6
Atradņu skaits	102	43	37	35	217
2014 Krājumi (milj.m ³)	204.6	46.2	35.4	59.7	346
Atradņu skaits	103	47	42	36	228
2015 Krājumi (milj.m ³)	182.6	44.9	36.4	64.0	327.9*
Atradņu skaits	119	51	45	41	256

*Krājumu apjoms samazinājies, veicot atradņu pasu aktualizāciju, atbilstoši MK noteikumu Nr.696 "Zemes dzīļu izmantošanas licenču un bieži sastopamo derīgo izrakteņu ieguves atļauju izsniegšanas kārtība" 60. punkta prasībām. (Avots: LVĢMC).

Šādas izmaiņas neliecina par ūdens resursu samazināšanos, bet gan par to, ka ūdens izmantotāji precīzāk apzin savas vajadzības un krājumus akceptē tādā apjomā, kāds nepieciešams darbībai, nevis visu pieejamo apjomu konkrētajā atradnē.

Kopumā plānošanas dokumenta īstenošana atstāj neitrālu ietekmi uz pazemes ūdens resursiem.

5.5. Augsnes kvalitāte

Līdz 2011. gadam lauksaimniecībā izmantojamo zemju augsnes agroķīmisko īpašību monitoringam netika piešķirts valsts finansējums, un līdz ar to nav reprezentatīvs saimniecību novērtējums, kas raksturotu augsnes visos valsts plānošanas reģionos, ņemot vērā augsnes veidu, granulometrisku sastāvu, saimniecību platību, specializāciju utt. Augšņu agroķīmiskā izpēte tiek veikta tikai pēc zemes īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pieprasījuma. Pēc personu pieprasījuma pētītajām platībām nav pēctecības un līdz ar to šādas izpētes rezultātā iegūtie dati praktiski nav izmantojami zemes auglības līmeņa pārmaiņu objektīvam izvērtējumam. [NAP2020 SIVN]

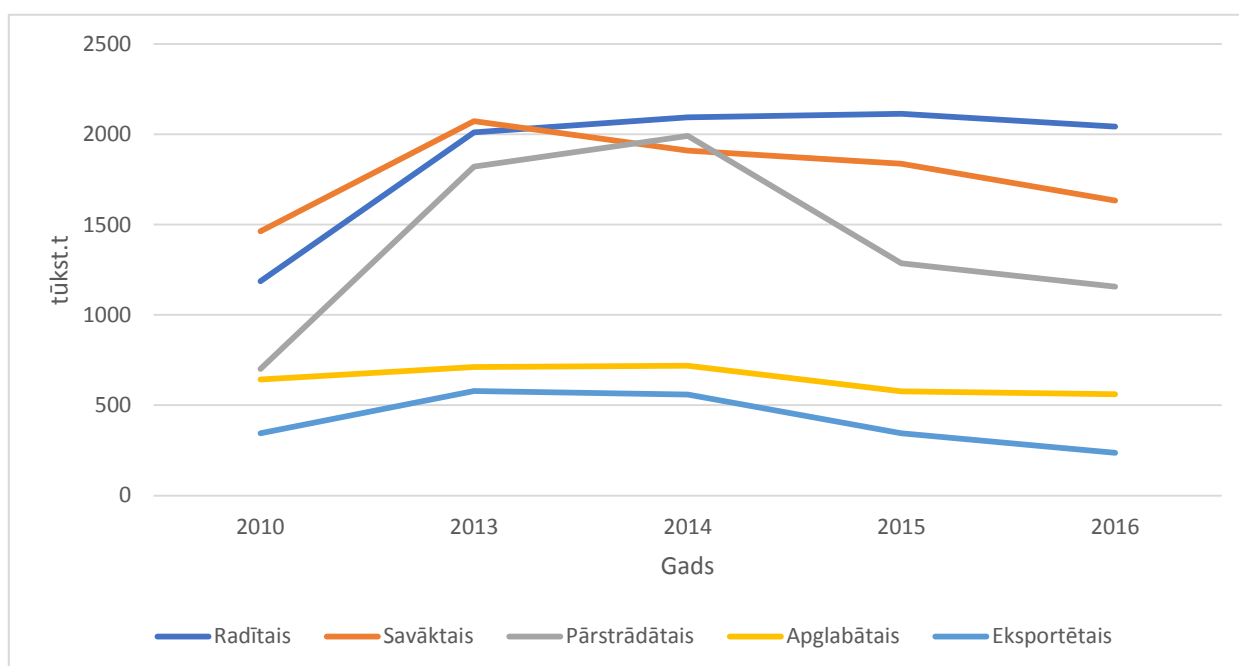
Augsnes kvalitāte Latvijā nav pietiekoši apzināta, bet 2011. gadā veikto 243 saimniecību agroķīmisko analīžu dati parāda, ka apmēram 33% no pētīto augšņu ir vajadzīga kalķošana, 20% ir nepietiekams organisko vielu saturs. Šobrīd nav pieejami citi dati objektīvam izvērtējumam. [NAP2020 SIVN]

Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantojamās platības pieaug ar katru gadu (skat. 5.9.nodaļu), tas var tieši labvēlīgi ietekmēt augsnes kvalitāti nelietojot ķīmiski sintezētas vielas, piemēram, pesticīdus, minerālmēslus u. tml. Saimniekošanas priekšnoteikums ir veselīga augsne, kas ir dabiska un dzīva vienība ar daudzveidīgu floru un faunu un ražas palielināšanai tiek rosinātas dzīvības norises augsnē. Bioloģiskās lauksaimniecības rezultātā samazinās nitrātu izskalošanās līmenis salīdzinājumā ar to līmeni, ko vidēji panāk integrētajā vai tradicionālajā lauksaimniecībā, kā to rāda pētījumi par slāpekļa atliekām rudenī gandrīz visu būtisko kultūraugu augsnē. Bioloģisko lauksaimnieku plaši izmantotā lauksaimniecības prakse, kā, piemēram, starpkultūru audzēšana, lai samazinātu nitrātu izskalošanos, plašākas un daudzveidīgākas augsekas, kā arī jauktā apganīšana, lai samazinātu viendabīgu pārganīšanu, palīdz aizsargāt augsni. Lai gan organisko vielu saturs augsnē pārsvarā ir atkarīgs no atrašanās vietas, parasti tas ir augstāks bioloģiskā saimniekošanas veida saimniecībās nekā tradicionālajās saimniecībās. Līdz ar to palielinoties bioloģiskās lauksaimniecības platībām būtu jāpaaugstinās arī kopējai augsnes kvalitātei. Šāds saimniekošanas veids samazina virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojumu un kā būtiskākais – samazina biogēnu noplūdi Rīgas jūras līcī un Baltijas jūrā. Saskaņā ar mērķi, palielinoties bioloģiskās lauksaimniecības platībām tiek sekmēta dabas kapitāla ilgtspējīga izmantošana. [<https://www.zm.gov.lv/partika/statiskas-lapas/biologiska-lauksaimnieciba?nid=1009#jump>]

Nemot vērā pakāpenisko bioloģiski apsaimniekoto platību pieaugumu var secināt, ka kopumā Plānošanas dokumenta īstenošana atstāj labvēlīgu vai neitrālu ietekmi uz augsni kā dabas resursu vai dabas kapitālu.

Viennozīmīgi izvērtēt kā NAP2020 īstenošana kopumā ietekmēs augsnes kvalitāti nav iespējams. To ietekmē daudzi faktori: zemes izmantošanas maiņa, virszemes un pazemes ūdeņu piesārņojuma līmenis, ražošanas procesi, atkritumu apsaimniekošanas principi, gaisa piesārņojums (skābo lietu iespējamība) u.c. faktori.

5.6. Atkritumu apsaimniekošana

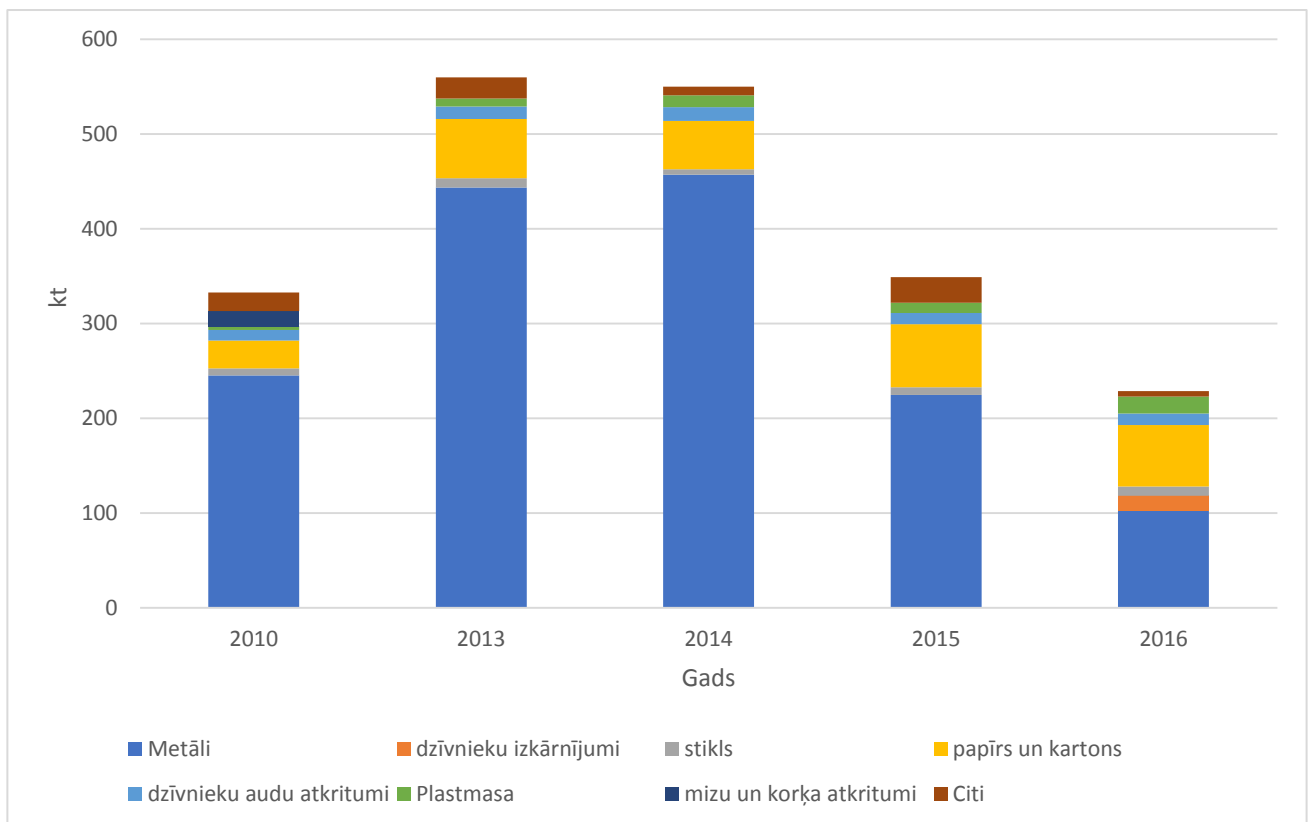
Attēls Nr.5.6. **Sadzīves un bīstamie atkritumi, to savākšana un pārstrāde** (Avots: CSP)

Salīdzinot radīto atkritumu daudzumu 2010.gadā no NAP2020 SIVN vides pārskatā atspoguļotā un 2016. gadā, var redzēt, ka radītais atkritumu daudzums ir palielinājies. 2016. gada kopējais radītais atkritumu apjoms saskaņā ar datu bāzē pieejamo informāciju ir 2044 tūkst.t., kas ir par 857 tūkst.t vairāk nekā 2010.gadā. 2010.gadā vēl bija vērojama tendence uz kopējā atkritumu daudzuma palielināšanos, turpretī pēc 2016. gada datiem šī tendence vairs nav tik pamanāma. Novērojams, ka radīto atkritumu daudzums pēdējos 4 gados nav vairs strauji pieaudzis. Eksportēto sadzīves atkritumu daudzums (skatīt attēlu Nr.5.6.1.), kas tiek pārstrādāti ārpus Latvijas teritorijas salīdzinot 2010. un 2016. gadu ir krities apmēram par trešdaļu (104 tūkst.t). Ir mainījušās eksportēto atkritumu frakcijas proporcijas. 2010.gadā lielāko eksportējamo atkritumu daļu veidoja krāsainie un melnie metāli (aptuveni 70 %), tad 2016.gadā tie veido aptuveni 43 % no eksportētajiem atkritumiem. Ir palielinājies papīra, kartona, plastmasas un stikla atkritumi (apmēram 40 % no kopējiem eksportētajiem atkritumiem) daudzums, kas faktiski ir otrreizējās izejvielas un līdz ar to var secināt, ka pārstrādes jaudas uz vietas Latvijā joprojām nav pietiekamas, vai arī saimnieciski izdevīgāka ir atkritumu transportēšana pārstrādei ārpus Latvijas.

Importēto sadzīves atkritumu apjoms (skatīt attēlu Nr.5.6.2.) salīdzinot ar 2010. gadu ir kāpis gandrīz 11 reizes. Ja 2010. gadā tas sastādīja tikai aptuveni 27,7 tūkst.tonu, tad 2016. gadā importēto sadzīves atkritumu apjoms ir sasniedzis jau apmēram 301,7

tūkst.tonnu. Tāpat kā eksportā, arī importā lielāko eksportēto atkritumu īpatsvaru 2016. gadā veido pārstrādei derīgi materiāli – papīrs, kartons, plastmasa, metāls, stikls, kas aizņem apmēram 33,1 % no kopējā importētā atkritumu daudzuma un sastāda 99,9 tūkst.t. 2010. gadā šie paši materiāli aizņēma 92,3 % no importa, bet apjoms aizņēma 25,7 tūkst.t. Lielu daļu aizņem sadedzināmie atkritumi (no atkritumiem iegūts kurināmais), kas 2010. gadā netika importēts, bet salīdzinot 2016. gadu ar 2013. sarucis gandrīz uz pusi. Tas Latvijā tiek izmantots kā kurināmais cementa ražošanas procesos.

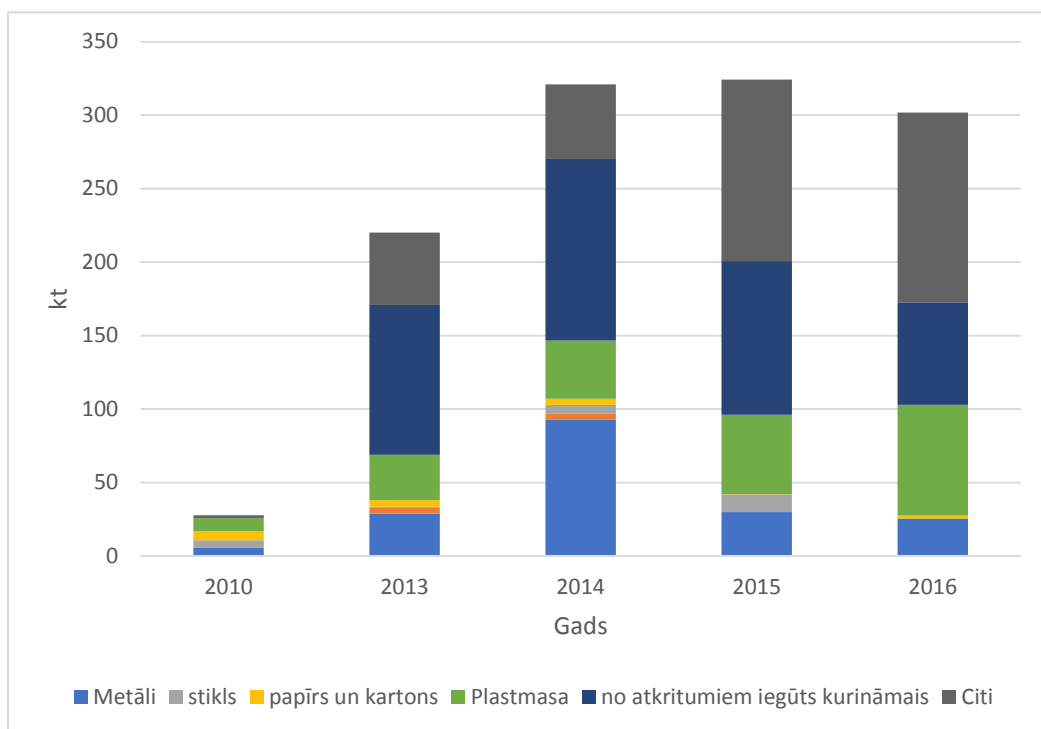
Līdzīgi kā citās Eiropas valstīs, Latvijā pastāv atkritumu apjoma palielināšanās risks, tomēr tiek veikti pasākumi atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai. Ir slēgtas un rekultivētas daudzas nelegālās un vietējās izgāztuves un izveidoti 10 atkritumu apsaimniekošanas poligoni. [NAP2020 SIVN]

Attēls Nr.5.6.1. **Eksportētie sadzīves atkritumi pa frakcijām** (Avots: LVĢMC)

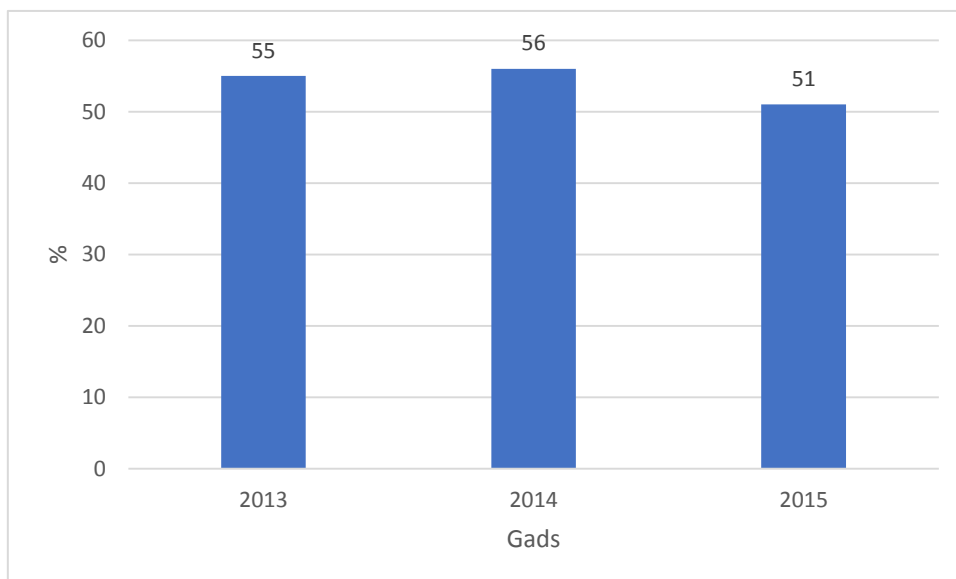
Bažas rada lielais importēto atkritumu daudzums, kas ņemot vērā to, ka pārstrādes jaudas ir nelielas un sarūk vietējo pārstrādāto atkritumu daudzums, var radīt vides piesārņojuma riskus (kā piemērs importēto atkritumu uzkrāšanās un aizdegšanās Kauguros 2017.gada vasarā).

Turpmākajā attīstības plānošanā jārada labvēlīgāki apstākļi atkritumu šķīrotai savākšanai (piemēram plastmasas pudeļu savākšana) un atkritumu kā otrreizējo izejvielu izmantošanas veicināšanai.

Attēls Nr.5.6.2. **Importētie sadzīves atkritumi pa frakcijām** (Avots: LVĢMC)

Kopējais [426] pārstrādātais atkritumu īpatsvars % noteikts atbilstoši LVĢMC publicētajam Nacionālajam ziņojumam par vides stāvokli 2012.-2015.gadam, summējot kopējo pārstrādāto sadzīves un bīstamo atkritumu apjomu.

Attēls Nr.5.6.3. **Pārstrādāto sadzīves un bīstamo atkritumu īpatsvars** (Avots: LVĢMC)

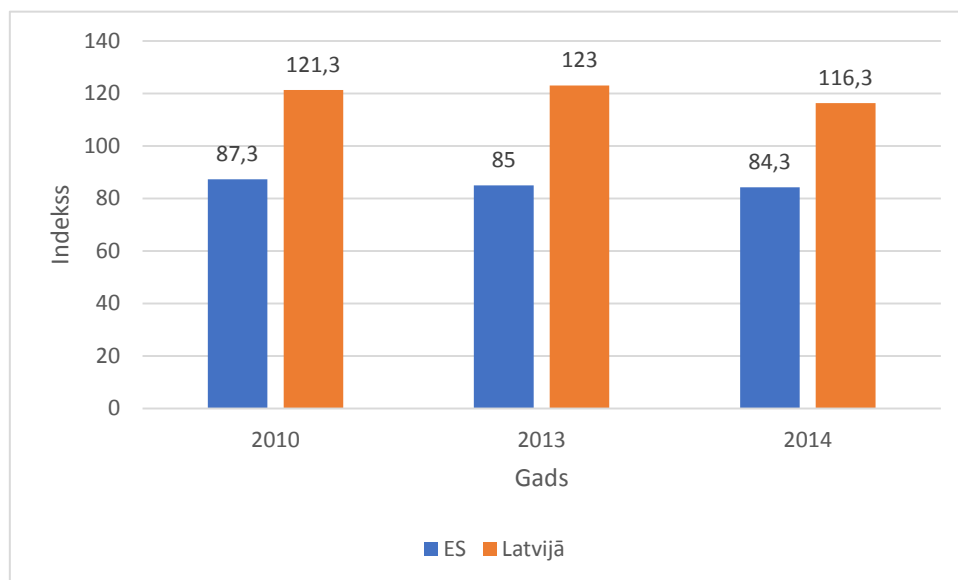
Sakarā ar to, ka nav pieejami jaunāki dati par pārstrādāto atkritumu īpatsvaru [426], tad apskatot 2014.gada mērķa [422] sasniegšanas rādītāju (43 %), secināms, ka 2014.gadā rādītājs tiek sasniegts, līdz ar to izpildot vēlamo rezultātu. Jau 2014.gadā

tika sasniegts arī 2020.gada vēlamais rezultāts, savukārt 2015.gadā ir vērojams kritums.

Kopumā izvērtējot tendences atkritumu apsaimniekošanas jomā, var secināt, ka līdz šim Plānošanas dokumenta īstenošana šo jomu ietekmējusi neitrāli. Turpmākajā Plānošanas dokumenta īstenošanas procesā būtu jāmēģina saglabāt vai palielināt pārstrādāto atkritumu īpatsvaru, lai īpatsvars nesamazinātos un būtu iespējams sasniegt uzstādītos mērķus, veicinot šķirošanas sistēmu attīstību, tajā skaitā veicinot depoziņa sistēmas ieviešana dzērienu iepakojumam. [VARAM]

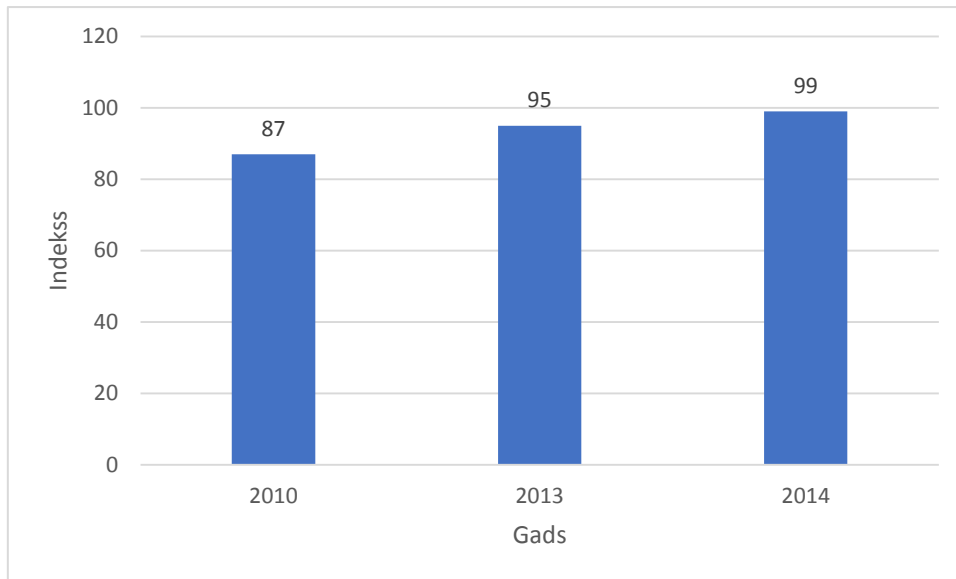
5.7. Bioloģiskā daudzveidība

Viens no atzītajiem bioloģiskās daudzveidības stāvokļa raksturojošiem rādītājiem ir lauku putnu indekss. Tas ir noteikts arī kā mērķa sasniegšanas rādītājs gan Latvija2030, gan NAP2020. Saskaņā ar Eurostat datiem Latvijas rādītāji ir pozitīvāki, nekā vidējie Eiropas Savienībā (skatīt attēlu Nr.5.7.), un līdz 2020.gadam NAP2020 neizvirza mērķi šo rādītāju (115) paaugstināt. Šobrīd izvirzītais Latvija2030 mērķis 2030.gadam (>120) nav sasniegts.

Attēls Nr.5.7. Lauku putnu indekss Latvijā un ES (2000=100) (Avots: Eurostat)

Kā var redzēt 5.7.attēlā, 2014. gadā tas ir nedaudz samazinājies. Kopumā tas nav nokritis zemāk par 2000. gada bāzes vērtību (100). Līdz ar to var secināt, ka bioloģiskā daudzveidība Latvijā nav nedz pieaugusi, nedz kritusies un lauku putnu indeksu vērtība pa gadiem variē aptuveni 10 vienību intervālā. Saskaņā ar mērķi par dabas kapitāla saglabāšanu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un ilgtspējīgas izmantošanas sekmēšanu, mērķis tiek izpildīts, jo bioloģiskās daudzveidības indikators, lauku putnu indekss, krasi nemainās, liecinot par bioloģiskās daudzveidības nemainīgumu.

Attēls Nr.5.7.1. **Meža putnu indekss** (Avots: Fona monitorings:Putni. Gala atskaite par 2014.gadu)

Meža putnu indekss rēķināts, izmantojot sugu sarakstu, kas identisks visās iepriekšējās atskaitēs ziņoto Meža putnu indeksu rēķināšanā. Indeksā ietvertas sugas saskaņā ar EBCC Paneiropas putnu monitoringa programmas Boreālā reģiona meža speciālistu sugu sarakstu (vistu vanags, zvirbulvanags, mežirbe, pelēkā dzilna, melnā dzilna, baltmugurdzenis, mazais dzenis, trīspirkstu dzenis, sila strazds, svirlītis, zeltgalvītis, mazais mušķērājs, melnais mušķērājs, garastīte, puva zīlīte, pelēkā zīlīte, cekulzīlīte, meža zīlīte, mizuložņa, riekstrozis, svilpis, dižknābis). Lauku putnu indekss rēķināts, izmantojot sugu sarakstu, kurā ietvertas sugas saskaņā ar EBCC Paneiropas putnu monitoringa programmas lauku putnu sarakta 2008. gada versiju un ir identisks visās iepriekšējās atskaitēs izmantotajam EFBI-2008 sarakstam (baltais stārķis, grieze, ķīvīte, parastā ūbele, lauku cīrulis, dzeltenā cielava, pļavu čipste, bezdelīga, lukstu čakstīte, brūnspārnu ķauķis, brūnā čakste, mājas strazds, lauku zvirbulis, kaņepītis, dzeltenā stērste). [Lauku putnu populācijas indeksa monitorings. Gala atskaite par 2013.gadu]

Meža putnu indekss (skatīt attēlu Nr.5.7.1.) pēdējos gados ir nedaudz pieaudzis, bet līdzīgi kā lauku putnu indekss nav būtiski mainījies. Neraugoties uz atšķirībām indeksu aprēķināšanā, visas indeksu versijas būtībā rāda līdzīgu tendenci - indekss šajā laika periodā ir stabils. Tas lielā mērā saistīts ar to, ka apstājies aramzemes īpatsvara pieaugums uz ekstensīvi apsaimniekoto platību rēķina, kas notika no 2003. līdz 2006. gadam un kad visās indeksu versijās vērojams tā kritums. Zināma ietekme varētu būt pārdzīvotajai ekonomiskajai krīzei, kuras rezultātā samazinājusies lauksaimniecības intensitāte un pārmērīgi līdzekļu ieguldījumi tehnikas un lauksaimniecības ķīmijas iepirkumos un lietošanā, kā arī nedaudz pieaugušas nenovāktās un nekultivētās platība, kas ļauj uzturēt lielākas lauku putnu populācijas.

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati par meža putna indeksu, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju [428], var redzēt, ka 2014. gadā tas tiek pārsniegts līdz ar to izpildot mērķi. Tendence rāda, ka mērķis tiks izpildīts arī 2020.gadā.

Plānošanas dokumenta laikā Latvijā ir saglabājies gandrīz nemainīgs īpaši aizsargājamo dabas teritoriju skaits: 4 nacionālie parki, 1 biosfēras rezervāts, 42 dabas parki, 9 aizsargājamo ainavu apvidi, 4 dabas rezervāti, 7 aizsargājamās jūras teritorijas un 355 dabas pieminekļi. 261 dabas liegumiem klāt ir nākušas 2 teritorijas. NATURA 2000 tīklā ir iekļautas 333 teritorijas, kas kopumā aizņem 12% no Latvijas valsts sauszemes teritorijas un ap 35% no Latvijas teritoriālajiem ūdeņiem. Plānošanas dokumentā minētas 334 teritorijas, kas ir par 1 vairāk nekā šobrīd. [<https://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/>]

Sagaidāms, ka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju platība nesamazināsies. Vērtējums attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzības kvalitāti šajās teritorijās nav viennozīmīgs – sagaidāms, ka tiks nodrošināta daļēja dabas aizsardzības pasākumu ieviešana tajās ĪADT, kurām ir izstrādāti un apstiprināti dabas aizsardzības plāni. Savukārt tām ĪADT, kurām šādu plānu nav vai to izstrāde nav nepieciešama, saskatāmi riski bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai. Līdz šim Latvijā nav veikts vispusīgs novērtējums par konkrētām dabas vērtībām (piemēram, Eiropas Savienības aizsargājamo biotopu un sugu dzīvotņu) aizņemtām platībām un to kvalitāti, tādēļ saskatāmi riski šo vērtību saglabāšanai.

Līdz šim Plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi labvēlīgi neitrālu ietekmi uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām.

5.8. Mežu platības

Indikators „meža platība” ietver zemi, uz kuras ir mežs (mežaudze, izcirtums vai iznīkusi mežaudze) un to meža zemi, kas saskaņā ar starptautisko meža definīciju tiek ieskaitīta meža platībā (zemi zem meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstošos pārplūstošos klajumus un lauces). [Nacionālais ziņojums par vides stāvokli 2012. – 2015.]

Saskaņā ar nacionālā meža monitoringa datiem, 2015. gadā mežs klāj 3261 tūkst. ha un aizņem 92 % no kopējās meža zemes (3575 tūkst. ha). Salīdzinot ar 2010. gadu, meža platība ir palielinājusies par 20 tūkst. ha jeb par 0,61 %, 2015. gadā sasniedzot 3261 tūkst. ha. Tas nozīmē, ka ar mežu klātās meža zemes nav krasi palielinājušās, bet saglabātas gandrīz nemainīgas. Tas sakrīt ar NAP2020 izvirzīto mērķi par dabas kapitālu saglabāšanu kā bāzi ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un ilgtspējīgas izmantošanas sekmēšanai. [<http://www.silava.lv/petijumi/nacionlais-mea-monitorings.aspx>]

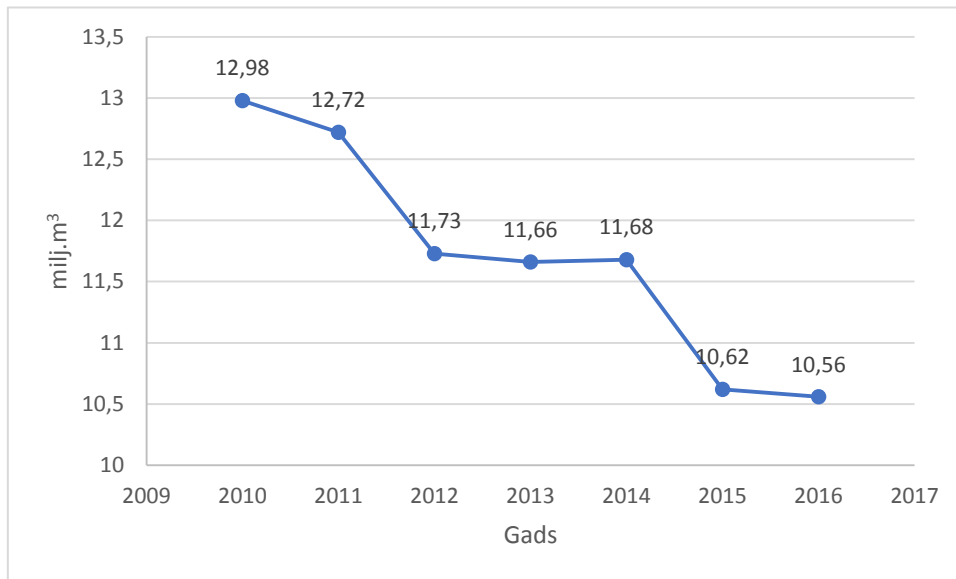
Saskaņā ar Zemkopības ministrijas veikto nacionālo meža monitoringu, Latvijā mežainums 2010. gadā bija 50 %. Pēc 2015. gada monitoringa datiem, mežainums ir palicis nemainīgs – arī 50 %.

Pēc CSP datiem ir norādīts, ka 2014. gadā mežainums Latvijā bija 49,5 %. Datubāzē nebija pieejami dati par citiem gadiem Plānošanas dokumenta laikā.

Diemžēl mežainuma datus, kas ir iegūti no dažādiem avotiem (CSP un nacionālā meža monitoringa dati) nevar salīdzināt, jo tie var atšķirties.

Sakarā ar to, ka par mežainumu 2017.gadā nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (52,7 %), var redzēt, ka 2014.gadā tas netiek sasniegts līdz ar to mērķa vērtība netiek sasniegta.

Salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm Latvija pieskaitāma pie mežiem bagātām valstīm (Eiropā meži vidēji aizņem 33% no sauszemes teritorijas). [<http://www.lmd.lv/par-latvijas-meziem>]

Attēls Nr.5.8. Izcirstās koksnes apjomi (Avots: Valsts meža dienests)

Kā redzams 5.8.attēlā, izcirstās koksnes daudzums samazinās salīdzinot ar 2010. gada izcirstāna apjomiem. Tomēr nebija pieejami dati par kopējo izcirsto mežu platību īpatsvaru, līdz ar to tika vērtēti izcirstās koksnes apjomi.

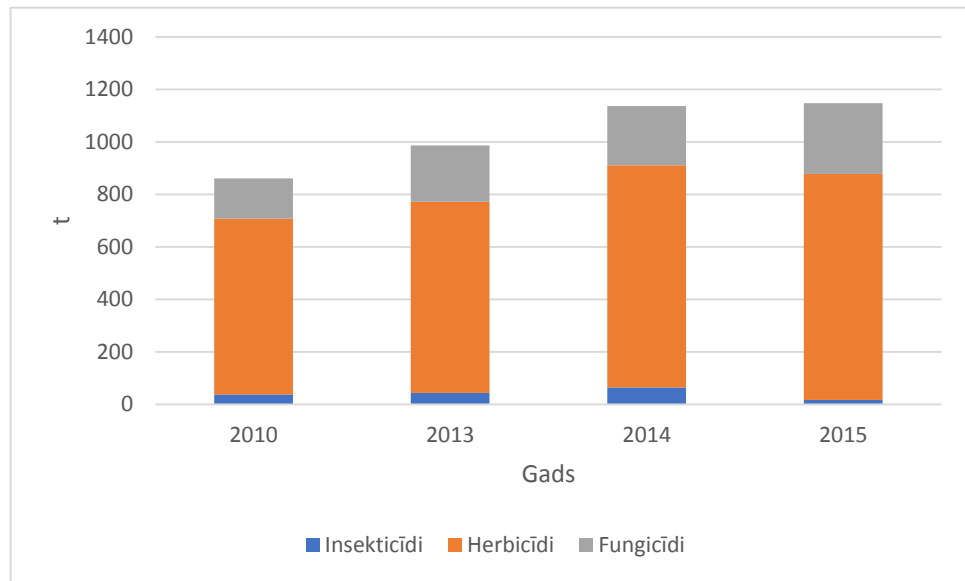
Plānošanas dokumenta īstenošanas ietekme uz Latvijas mežu platību vērtējams kā neitrāla.

5.9. Lauksaimniecības zemes

Lauksaimniecībā izmantojamās ķīmikālijas

Kā var redzēt 5.9.attēlā, NAP2020 īstenošanas laikā kopējais ķīmikāliju izmantošanas daudzums lauksaimniecībā ir pieaudzis un ir tendence turpināt pieaugt. 2015. gadā ir samazinājies insekticīdu lietojums, savukārt ir pieaudzis herbicīdu un fungicīdu lietojums. Ķīmikāliju pieaugums negatīvi ietekmē virszemes ūdens kvalitāti, jo ar drenāžas palīdzību nonāk grāvjos, kur tālāk ieplūst citās virszemes ūdenstilpnēs, līdz ar to izplatoties ķīmiskajam piesārņojumam.

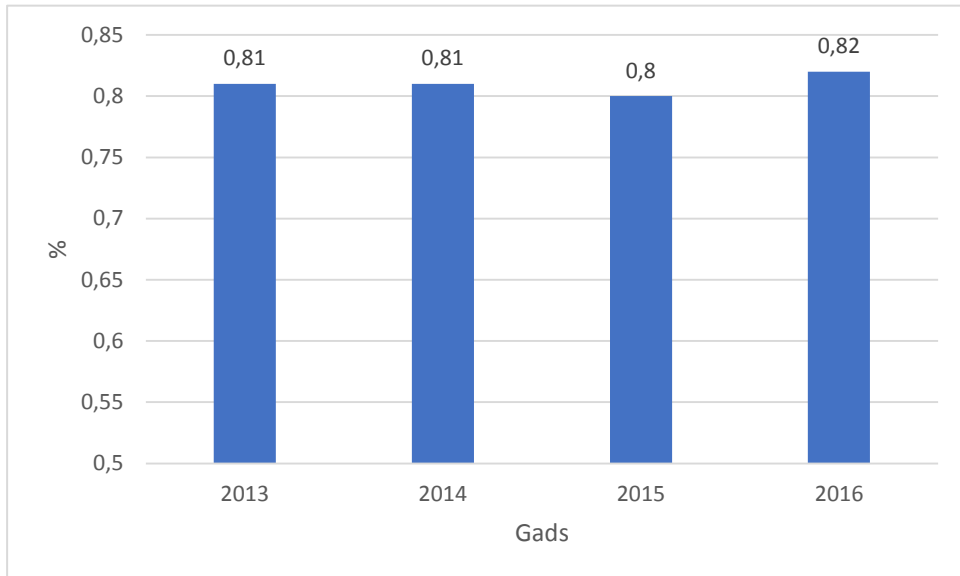
Lai samazinātu piesārņojuma draudus, nepieciešama pastiprināta lauksaimniecības ķīmijas lietošanas kontrole, nepieļaujot tās pārmērīgu lietošanu. Papildus uzsvars liekams uz bioloģiskās lauksaimniecības attīstības veicināšanai, tai skaitā starpvalstu sarunās rodot jaunus noieta tirgus bioloģiskās lauksaimniecības produkcijai, kā arī izstrādājot papildus atbalsta mehānismus lauksaimniekiem, kuri uzsāk bioloģisko saimniekošanu.

Attēls Nr.5.9. **Lauksaimniecības ķīmikāliju izmantošana Latvijā** (Avots: FAO Stat.)

Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantotās zemes īpatsvars

Kopumā [425] apsaimniekotās lauksaimniecības izmantotās zemes īpatsvars vērtējams kā pozitīvs lauksaimniecības attīstības rādītājs. Tai pašā laikā jāatzīst, ka vairāk nekā 90 % no apsaimniekotās teritorijas nenodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību un tajos tiek izmantota lauksaimniecības ķīmija. Līdz ar to šo zemju īpatsvara pieaugums varētu paaugstināt virszemes un pazemes ūdens piesārņojumu. Lai nodrošinātu dabas kapitāla (augšnes, virszemes un pazemes ūdeņu) ilgtspējīgu lietošanu turpmākajā Plānošanas dokumenta īstenošanas procesā veicami pasākumi, kas nodrošina labas lauksaimniecības prakses pielietošanu saimniecībās un lauksaimniecības ķīmijas ierobežotu, mērķtiecīgu un pamatotu lietošanu. Tāpat atbalsta mehānismi tiem, kuru saimniecībās tiek uzsākta bioloģiskā saimniekošana, var ļaut būtiski palielināt bioloģiskās lauksaimniecības zemju platības.

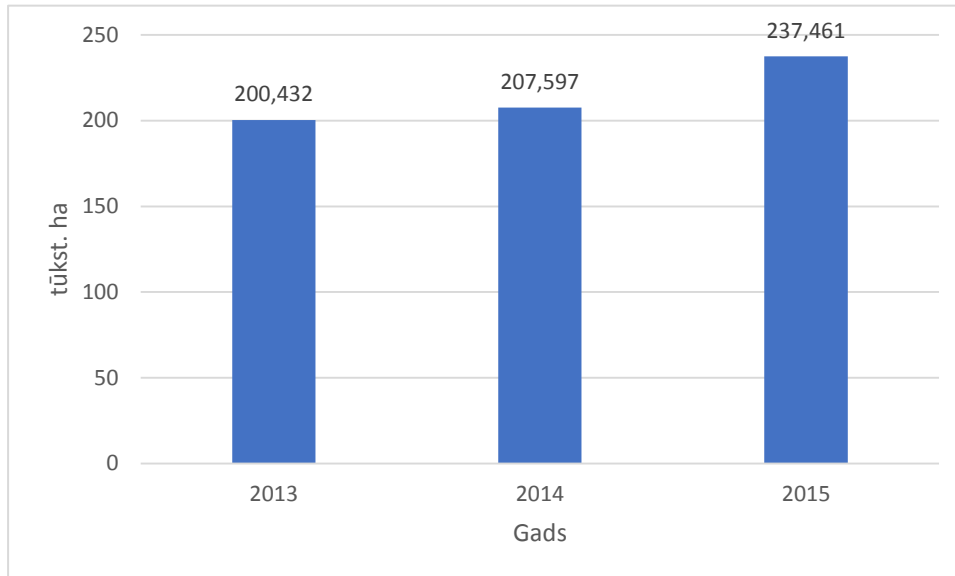
Attēls Nr.5.9.1. **Apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars** (Avots: CSP, ZM)

Tā kā nav pieejami jaunāki dati par mērķa sasniegšanas rādītāja [425] apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvaru, tad apskatot 2014.gada rādītāju (90 %), var redzēt, ka 2014.gadā tas netiek sasniegts. Lai izpildītu mērķi, rādītājam vajadzētu strauji pieaugt, bet maz ticams, ka tā notiks. Kopumā vērtējot var secināt, ka Plānošanas dokumenta īstenošanas ietekme uz lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru ir bijusi neitrāla.

Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantojamās platības

Viens no virszemes ūdeņu piesārņojuma avotiem ir lauksaimnieciskā darbība. Lauksaimniecībā izmantojamās ķīmiskās vielas (herbicīdi, pesticīdi, minerālmēsli u.c.) lielā mērā nonāk augsnē un ar virszemes un pazemes ūdens plūsmu – virszemes ūdensobjektos un Baltijas jūrā. Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība būtiski samazina lauksaimniecībā izmantojamo ķīmisko vielu daudzumu, tādēļ bioloģiskās lauksaimniecības attīstība dod lielu ieguldījumu virszemes ūdeņu un augsnes kvalitātes saglabāšanā un uzlabošanā.

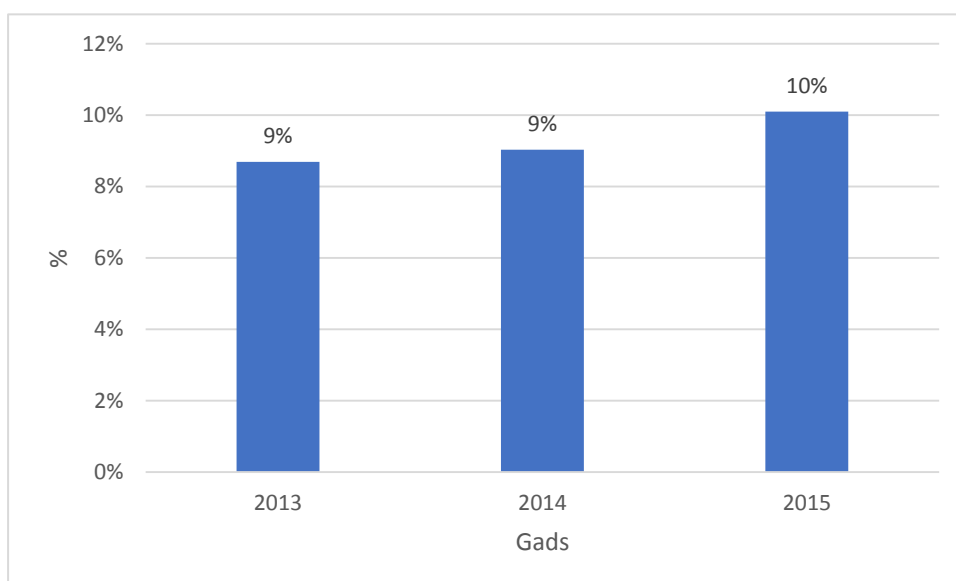
Salīdzinot ar 2013. gadu (skatīt attēlu Nr.5.9.2.), 2015. gadā kopējās sertificētās bioloģiskās lauksaimniecības platības ir pieaugušas par 37029 ha. Ir novērojama tendence pieauguma turpinājumam. Šis rādītājs ir apskatīts saskaņā ar dabas kapitāla saglabāšanu, kā bāze ilgtspējīgai ekonomiskajai izaugsmei un ilgtspējīgas izmantošanas sekmēšanai, mazinot antropogēnos riskus vides kvalitātei. Rādītājs ir pieaudzis, bet nav pieejama jaunākā informācija.

Attēls Nr.5.9.2. **Kopējā sertificētā bioloģiskās lauksaimniecības platība** (Avots: LVĢMC)

Tā kā nav pieejami jaunāki dati par mērķa sasniegšanas rādītāja [424] bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvaru, tad apskatot 2014.gada rādītāju (10 %), var vērot, ka 2014.gadā rādītājs netiek sasniegts. Tomēr tendence ir pozitīva un 2015.gadā ir vērojams, ka NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītājs ir sasniegts. Plānošanas dokumenta ietekme uz lauksaimniecībā izmantojamo zemju īpatsvaru ir vērtējama kā pozitīva.

Saistībā ar uzdevumam Nr. 386 ZM sniegto atbildi, uzdevuma izpildi kavē ierobežotais finansējuma apjoms ELFLA ietvaros, ņemot vērā ievērojamo mazo saimniecību skaitu, kā arī pieaugošo interesi par bioloģisko lauksaimniecību, kas būtiski pārsniedz budžeta iespējas attiecīgos pasākumos. Tāpēc, lai paaugstinātu bioloģiskās lauksaimniecības īpatsvaru izmantojamajās zemēs, būtu jāmeklē iespējas finansējuma piesaistīšanai.

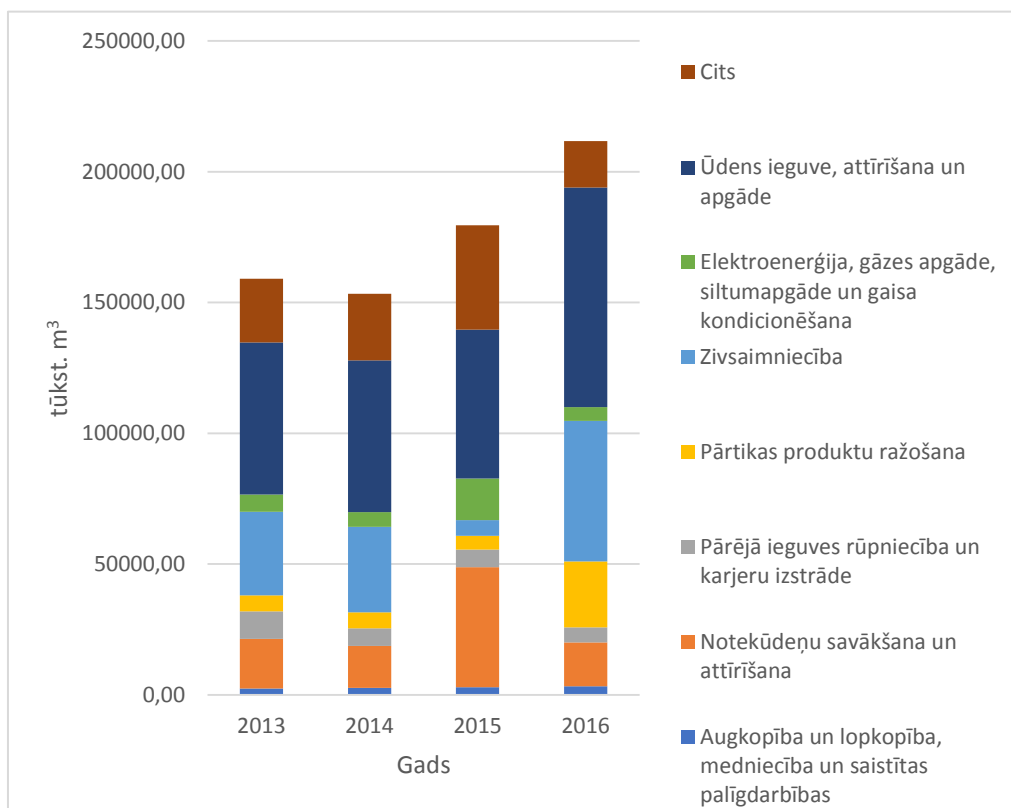
Attēls Nr.5.9.3. **Bioloģiskajā lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars** (Avots: CSP, ZM)

5.10. Ūdens resursi

Ūdens izmantošana pa tautsaimniecības nozarēm

Ūdens izmantošana tautsaimniecības nozarēs pēdējos gados ir pieaugusi par 43,9 % pret 2013. gadu un to sadalījums krasi mainās pa gadiem. Lielāko daļu aizņem ūdens ieguve, attīrīšana un apgāde, kas pēdējos gados ir pieaugusi, 2016. gadā sasniedzot 83911 tūkst.m³. 2016. gadā salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem ir pieaudzis pārtikas produktu ražošanā izmantotais ūdens daudzums, un, salīdzinot ar 2015. gadu, ir audzis zivsaimniecībā izmantotais ūdens daudzums.

Ūdens patēriņa pieaugums kopumā liecina par tautsaimniecības izaugsmi. Ņemot vērā to, ka Latvijā izmanto tikai nelielu daļu no pieejamajiem ūdens resursiem, nav prognozējams, ka tas varētu atstāt nelabvēlīgu ietekmi, vai samazināt pieejamos ūdens resursus.

Attēls Nr.5.10. Ūdens izmantošana pa tautsaimniecības nozarēm (Avots: LVĢMC)

5.11. Ainavas un kultūrvēsturiskās vides aizsardzība

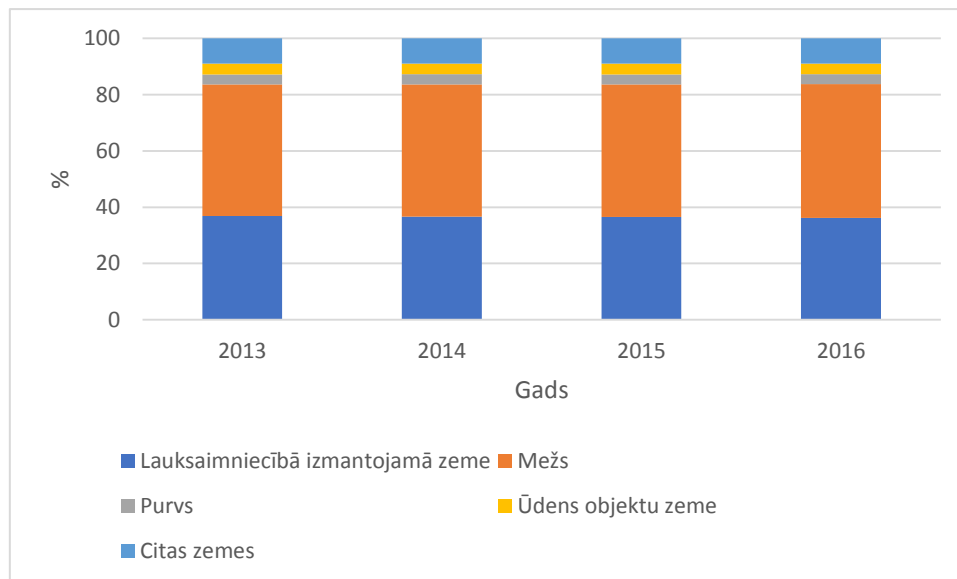
NAP2020 tiešā veidā nav izvirzīti atsevišķi uzdevumi, kas saistīti ar ainavu aizsardzību un veidošanu, tāpēc nav konkrētu indikatoru, lai varētu objektīvi salīdzināt un noteikt NAP2020 īstenošanas ietekmi uz vides stāvokli un tās izmaiņām.

Pozitīvu ietekmi uz ainavām atstāj apsaimniekotās lauksaimniecības zemes platības pieaugums, kur apsaimniekota zemes platība nomaina līdzšinējo, ar krūmājiem apaugušo nesakopto estētiski nepievilcīgo teritoriju. Apsaimniekotas lauksaimniecības zemes arī nereti atklāj tālā skata ainavas no autoceļiem u.c. objektiem.

Bioloģiskā lauksaimniecība kopumā rada pozitīvu ietekmi uz ainavas saglabāšanu un daudzveidību, nekā tas ir tradicionālajās lauksaimniecības gadījumā. Tā kā bioloģisko

lauksaimniecību skaits palielinās, ietekme uz ainavas izmaiņām samazinās, neveidojot viengabalainas, lielas platības, līdz ar to nepārveidojot kopējo ainavu.

Nākotnē tradicionālās lauksaimniecības platību palielināšanās, it sevišķi gadījumos, kad tiek veidotas lielas vienlaidu monokultūras platības, varētu veicināt ainavas degradēšanos un samazināt ainavas daudzveidību. NAP2020 īstenošanas laikā kopējais apsaimniekotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes īpatsvars ir palielinājies nedaudz (skatīt 5.9.1. attēlu), līdz ar to ainavu izmaiņas drīzāk vērtējamas kā pozitīvas.

Attēls Nr.5.11. **Zemes sadalījums pa lietošanas veidiem** (Avots: Valsts zemes dienests)

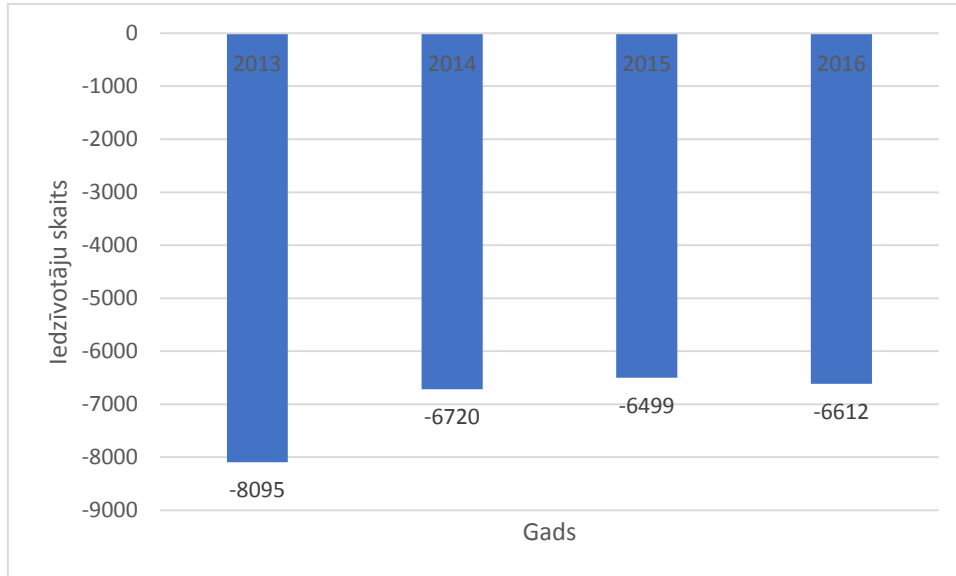
Saskaņā ar Valsts zemes dienesta datiem par Latvijas teritorijas zemes sadalījumu pa lietošanas mērķiem, lielāko daļu aizņem mežs. Kopš 2013.gada meža platības ir pieaugušas par 0.9 %. Otrs lielākais sektors ir lauksaimniecībā izmantojamā zeme, kurai 2016.gadā novērojams 0.7 % samazinājums salīdzinot ar 2013.gadu. Apmēram 16 % 2016. gadā aizņem pārējās zemes, kur iekļaujas pārējie zemes iedalījumi, kā ūdens objektu zeme, satiksmes infrastruktūras objektu apbūves zeme, individuālo dzīvojamo un daudzdzīvokļu māju apbūves zemes, derīgo izrakteņu teritorijas, u.c.

Kopumā Plānošanas dokumenta ietekmi uz lauksaimniecības zemju īpatsvaru un apsaimniekošanu var vērtēt kā neitrāli pozitīvu.

Attiecībā uz kultūras mantojuma un kultūras pieminekļu aizsardzību NAP2020 neizvirza konkrētus mērķus. Tomēr pozitīva ietekme radīta saistībā ar uzdevuma [132] „Uz eksportu orientētu tūrisma produktu veidošana, izmantojot reģionu unikālo, dabas un kultūrvēsturisko mantojumu, reģionos izveidoto infrastruktūru un kurortoloģijas pakalpojumu potenciālu” un [436] uzdevuma „Uz eksportu orientētu integrētu tūrisma, kultūras un dabas kapitāla pakalpojumu un produktu piedāvājuma attīstība” ievaros īstenojamajām darbībām, kuras sīkāk atspoguļotas monitoringa ziņojuma Pielikumā Nr.2.

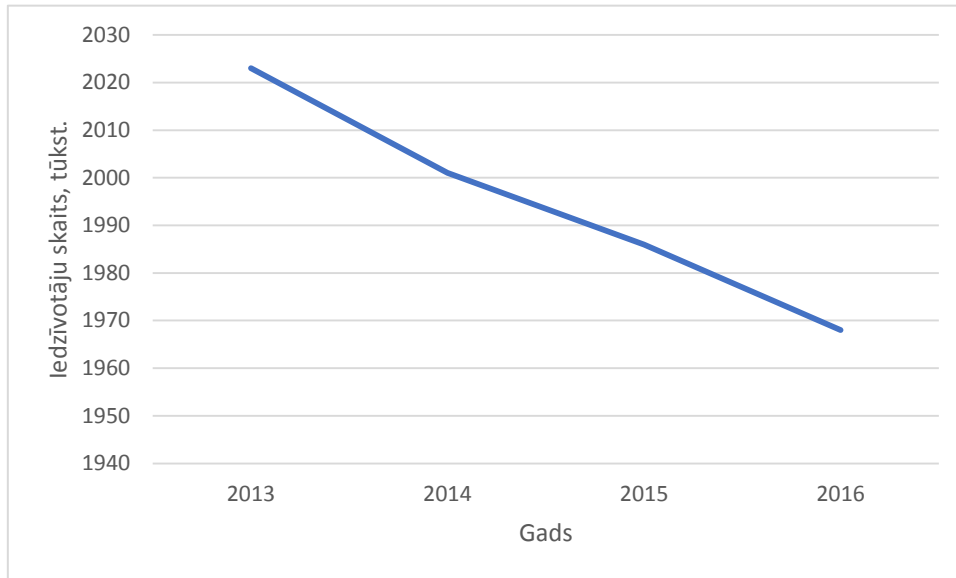
5.12. Sociālie faktori

NAP2020 īstenošana laikā Latvijā nav krasi izmainījies iedzīvotāju dabiskā pieauguma rādītājs (skatīt 5.12.attēlu). Salīdzinot ar 2013. gada datiem, dabiskais pieaugums ir nedaudz palielinājies, bet pēdējos 3 gados nav novērojamas būtiskas izmaiņas, t.i., iedzīvotāju skaits samazinājies katru gadu aptuveni par 6600 iedzīvotājiem. Saskaņā ar mērķi par kompleksas atbalsta sistēmas ieviešanu ģimenēm, panākt, ka katru gadu dzimst vairāk bērnu nekā iepriekšējā gadā, vērojams, ka tas nav devis rezultātus un Plānošanas dokumenta laikā iedzīvotāju dabiskais pieaugums ir palicis tikpat kā nemainīgs.

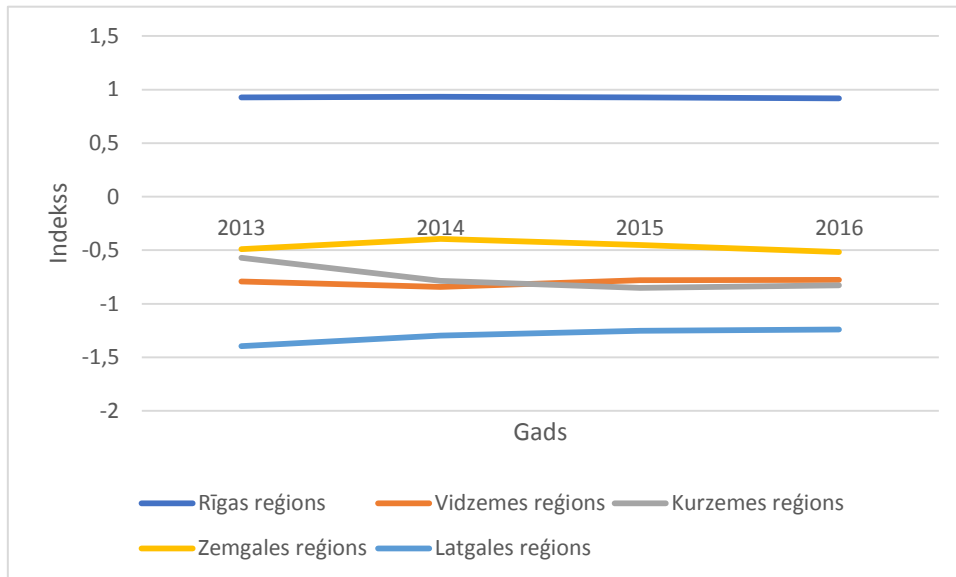

Attēls Nr.5.12. **iedzīvotāju dabiskais pieaugums** (Avots: CSP)

Likumsakarīgi, ka arī kopējais iedzīvotāju skaits NAP2020 īstenošana laikā ir krities un ir tendence tā turpināties. Samazinoties iedzīvotāju skaitam vajadzētu arī samazināties negatīvajai ietekmei uz vidi, jo tad tiks saražotas mazāk emisijas, atkritumu un tml., bet tas nesaskan ar NAP2020 izvirzītajiem mērķiem par spēcīgas vidusšķiras radīšanu un tautas ataudzes nodrošināšanu un tas nevarētu būt Latvijas attīstības mērķis.

Attēls Nr.5.12.1. Iedzīvotāju skaits (Avots: CSP)

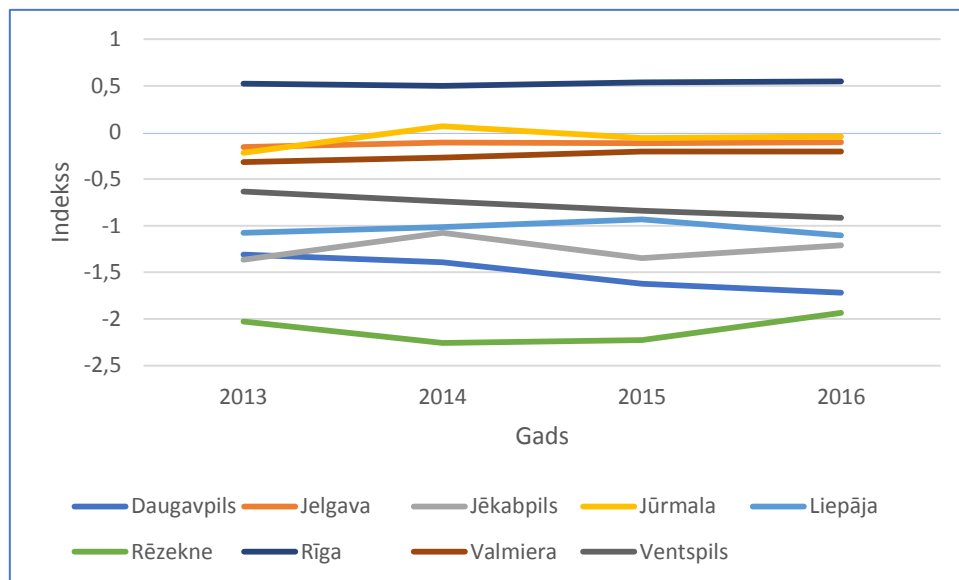
Attēls Nr.5.12.2. Plānošanas reģionu teritorijas attīstības indekss (Avots: http://www.vraa.gov.lv/lv/analitiska_darbiba/attistibas_indeks/)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītājus (Rīga 0,720, Vidzeme -0,70, Kurzeme -0.52, Zemgale -0.42, Latgale -0,73), var redzēt, ka 2014.gadā Rīgas un Zemgales reģionam mērķa sasniegšanas rādītājs ir sasniegts, bet Vidzemes, Kurzemes un Latgales reģioni to nav sasnieguši. Tendence neliecina, ka mērķis tiks izpildīts arī turpmāk.

Teritorijas attīstības indekss ir attiecināms uz diviem NAP2020 mērķiem: Radīt līdzvērtīgākas darba iespējas un dzīves apstākļus visiem iedzīvotājiem, izmantojot teritoriju attīstības potenciālus un unikālos resursus, un stiprināt Latvijas reģionu starptautisko konkurētspēju, palielinot Rīgas kā Ziemeļeiropas metropoles un citu nacionālās nozīmes attīstības centru starptautisko lomu. Šobrīd vērojams, ka Latvijā nepastāv līdzvērtīgas darba iespējas un dzīves apstākļi, bet tas ir atkarīgs no pilsētām. Rīgas reģionā indekss ir visaugstākais, jo šajā reģionā ir augstākā rūpniecība, visvairāk iedzīvotāju un tml. Pārējiem reģioniem teritorijas attīstības indekss ir zem 0.

Tā kā būtiskas izmaiņas nav vērojamas, tad var spriest, ka uzstādītais mērķis netiek izpildīts. Arī nacionālas nozīmes attīstības centros (lielākās pilsētas) nav vērojama indeksa izlīdzināšanās vai būtiskas izmaiņas.

Attīstības indekss tiek aprēķināts pēc dažādiem kritērijiem, kā bezdarba līmenis, IKP uz vienu iedzīvotāju, demogrāfiskās slodzes līmenis, pastāvīgo iedzīvotāju skaita izmaiņas, u.c. Kā redzams 5.12.2.attēlā, Rīgas reģionā attīstības indekss ir visaugstākais, tajā arī ietilpst lielākā daļā novadi ar augstāko attīstības līmeņa indeksu valstī (Mārupes, Carnikavas, Babītes novadi). Tas arī Plānošanas dokumenta laikā praktiski nav mainījies. Rīgas reģionam seko Zemgales reģions, kas 2014. gadā bijis nedaudz augstāks, bet tad atkal nedaudz krities. Vidzemes un Kurzemes rādītāji ir ļoti līdzīgi. Pēc attīstības indeksa pēdējā vietā ir Latgale, jo lielākā daļa aprēķinu kritēriji, salīdzinot ar citiem reģioniem, ir zemāki. No Latvijas pilsētu attīstības līmeņa indeksa rādītājiem (skatīt 5.12.3. attēlu) visaugstākie ir Rīgai. Attiecīgi pēc Rīgas seko Jūrmala, kas NAP2020 īstenošanas laikā apsteigusi Jelgavu. Ventspils un Daugavpils ir piedzīvojušas lejupslīdi, novērojama tendence, ka tā arī varētu turpināties. Pats zemākais attīstības līmeņa indekss ir Rēzeknei, bet pēdējo 2 gadu laikā novērojams vislielākais pieaugums.

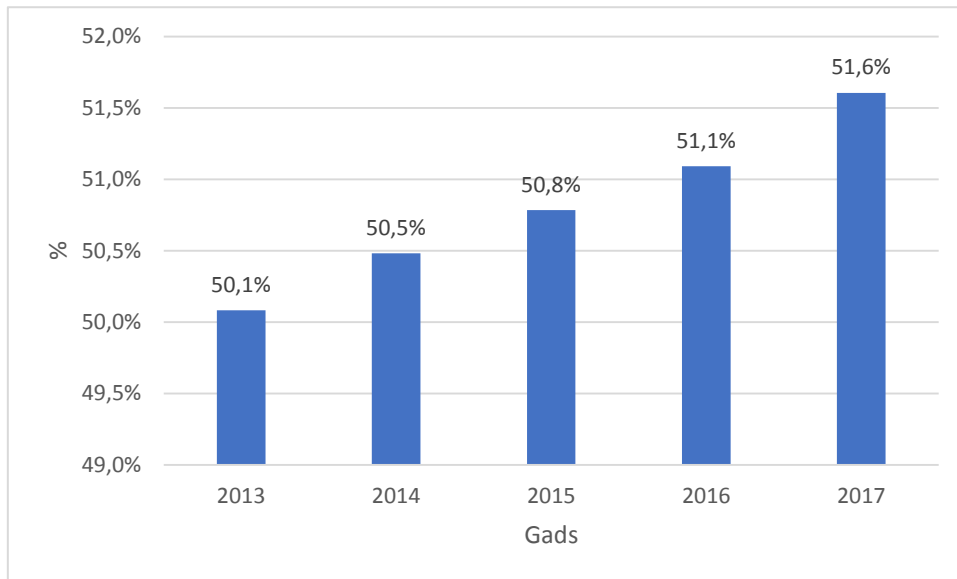

Attēls Nr.5.12.3. Pilsētu attīstības līmeņa indekss (Avots: CSP)

Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars (skatīt 5.12.4. attēlu) ir audzis par 1,5 %. Tas iespējams skaidrojams ar salīdzinoši augsto pilsētas attīstības līmeņa indeksu, jo tas nozīmē, ka Rīgā un tās reģionā ir plašākas darba iespējas, augstāks dzīves līmenis u.tml. Turklāt neseno Rīgas pašvaldības politika attiecībā uz deklarēto iedzīvotāju labumu piešķiršanu (atlaides sabiedriskajā transportā u.tml.) var būt veicinājusi iedzīvotāju deklarēšanos Rīgā. Lai gan pieaugums ir relatīvi neliels, tomēr tendence uz pieaugumu Rīgas reģionā ir vērojama.

Mērķis radīt līdzvērtīgākas darba iespējas un dzīves apstākļus visiem iedzīvotājiem, izmantojot teritoriju attīstības potenciālus un unikālos resursus, maz ticams, ka tiks sasniegts Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā. [NAP2020] Tendence liecina par Rīgas reģiona iedzīvotāju īpatsvara pieaugumu, bet pamatojums tam visticamāk ir plašākas darba iespējas.

Kopumā Plānošanas dokumentā definētie mērķi netiek sasniegti, izvērtējot pieejamos datus, Plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi negatīvi neitrālu ietekmi uz iedzīvotājiem, to dzīves apstākļiem un sociālās jomas attīstību.

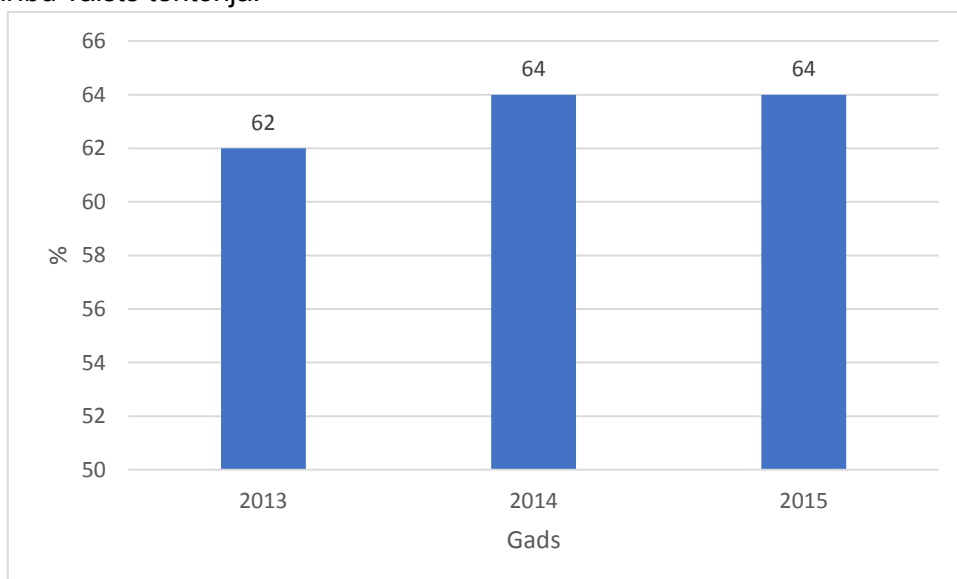

Attēls Nr.5.12.4. Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāju īpatsvars (Avots: CSP)

Saistībā ar mērķu sasniegšanas rādītāju, mērķa vērtība 2017.gadā (49,65 %) nav sasniegta un tendence rāda, ka līdz 2020.gadam mērķis netiks izpildīts.

Reģionālā IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija

Kā var redzēt 5.12.5. attēlā, reģionālais IKP uz vienu iedzīvotāju ir palielinājies, bet no 2014.gada uz 2015. gadu mērķa sasniegšanas rādītājs nav mainījies. Apskatot 2014.gada rādītāja vērtību (39,3 %) ir secināms, ka mērķa vērtība netiek sasniegta un tendence rāda, ka maz ticams, ka tiks sasniegta arī turpmākajā plānošanas periodā. Pieaugums liecina, ka nav izdevies samazināt reģionālo ekonomiskās attīstības atšķirību valsts teritorijā.

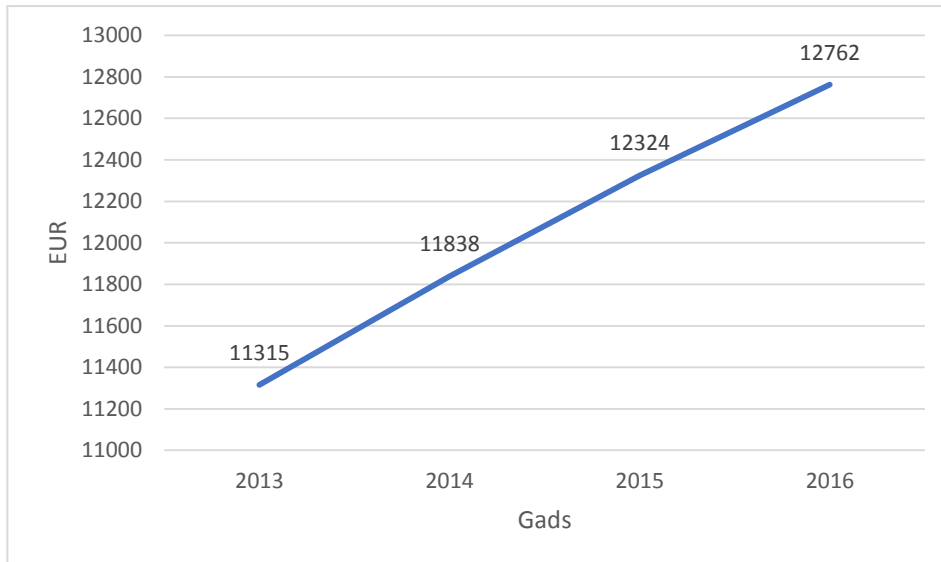

Attēls Nr.5.12.5. Reģiona IKP uz vienu iedzīvotāju dispersija (Avots: Eurostat)

5.13. Ekonomiskie faktori

IKP uz vienu iedzīvotāju faktiskajās cenās

IKP uz vienu iedzīvotāju Latvijā pieaug (skatīt 5.13.attēlu). Salīdzinot 2016. un 2013. gadu, IKP ir pieaudzis par 1447 euro jeb 12,8 %.

Attēls Nr.5.13. **lekšzemes kopprodukts uz vienu iedzīvotāju faktiskajās cenās** (Avots: CSP)

lekšzemes kopprodukta pieaugums liecina par stabilu visu saražoto preču un pakalpojumu vērtību pieaugumu, kas liecina par ekonomisko izaugsmi. Pie stabilas ekonomiskās izaugsmes valstī, uzlabojas arī iedzīvotāju dzīves apstākļi, dzīves stabilitāte. Tas ir arī viens no priekšnoteikumiem demogrāfiskās izaugsmes veicināšanai.

Var secināt, ka Plānošanas dokumenta īstenošana atstājusi pozitīvu ietekmi uz tautsaimniecības attīstību.

Dabas resursu izmantošanas produktivitāte

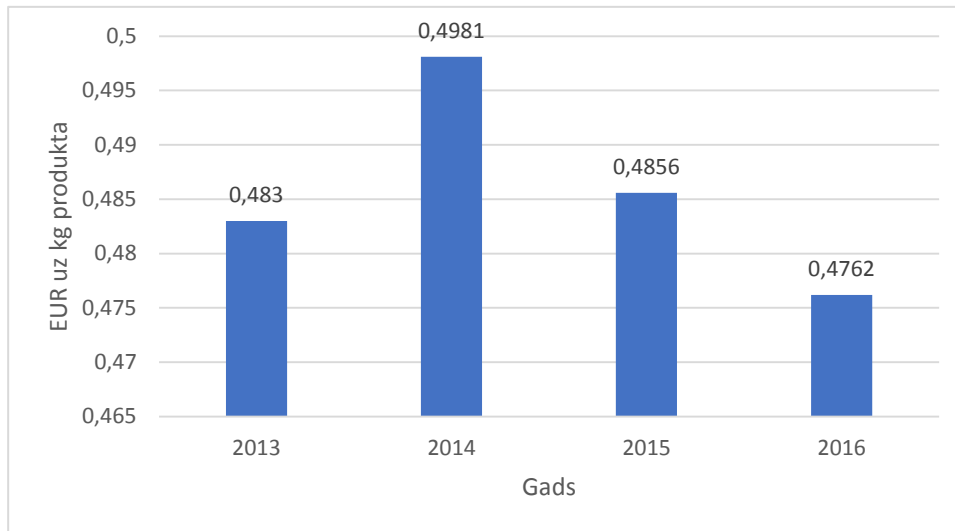
Dabas resursu izmantošanas produktivitāte (skatīt 5.13.1.attēlu) Latvijā ir salīdzinoši zemā līmenī. Kāpumi un kritumi ir bijuši nebūtiski. 2014 .gadā, kad produktivitāte bija nedaudz augstāka nekā citus gadus, tā nerasniedza pat 0,5 eiro uz kilogramu produkta. Arī salīdzinot Latvijas rādītāju ar vidējo ES-28 produktivitātes līmeni (2016. gadā tas bija 2,07 eiro uz kilogramu produkta) tas ir zems.

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (480 EUR uz vienu resursa tonnu), var redzēt, ka 2014.gadā rādītājs tiek pārsniegts un līdz ar tiek veicināta mērķa ([84] ilgtspējīga Latvijas ekonomikas izaugsme ar pieaugošu valsts konkurētspēju starptautiskajos tirgos) izpilde. Tendence gan rāda, ka mērķis diez vai tiks izpildīts arī turpmāk.

Ņemot vērā, ka IKP stabili pieaug, bet dabas resursu izmantošanas produktivitāte mainās nebūtiski, vai samazinās, var secināt, ka daļēji IKP pieaugumu sekmē dabas resursu izmantošana.

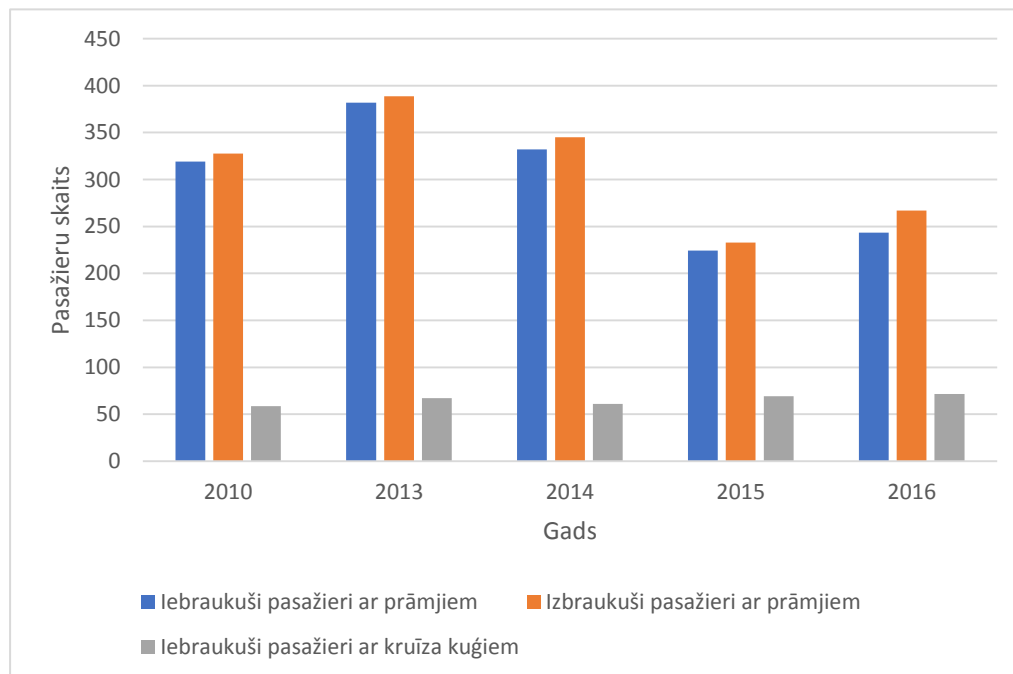
Var secināt, ka Plānošanas dokumenta īstenošana veicinājusi dabas resursu izmantošanu, taču tie tiek izmantoti neradot augstas pievienotās vērtības produktus.

Salīdzinot NAP2020 SIVN sniegto dabas resursu produktivitāti 2009.gadā (380 EUR/t) ar Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā apskatītajām dabas resursu izmantošanas produktivitātes vērtībām, vērojama NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītāja [102] paaugstināšanās līdz 2014.gadam, līdz ar to sasniedzot NAP2020 noteikto rādītāju.

Attēls Nr.5.13.1. **Dabas resursu izmantošanas produktivitāte** (Avots: Eurostat)

Turpmākajā Plānošanas dokumenta īstenošanas procesā liela uzmanība pievēršama tam, lai tiktu veicināta produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšana, izmantojot Latvijas dabas resursus.

Attēls Nr.5.13.2. **Apkalpoto pasažieru skaits Rīgas ostā** (Avots: CSP)

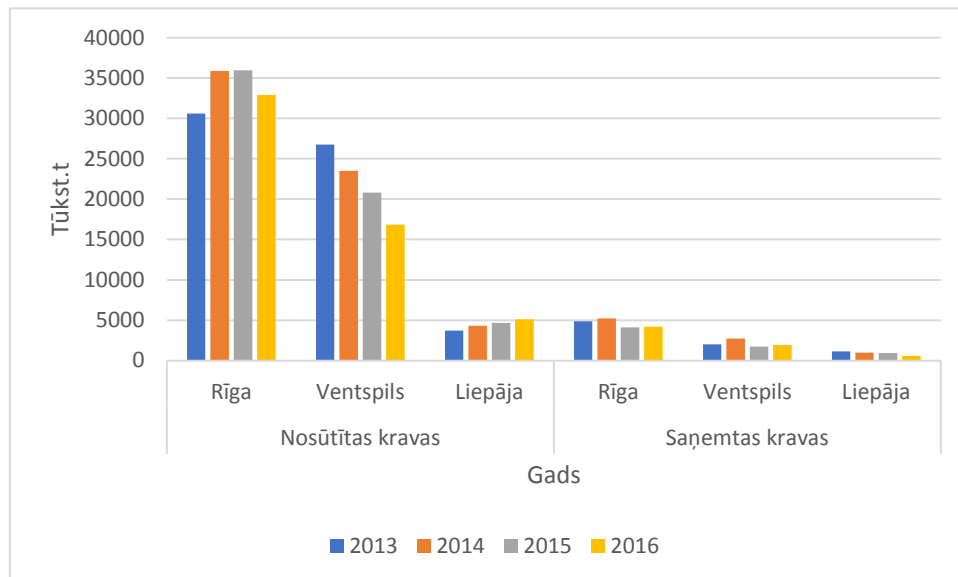
Pasažieru skaitam Rīgas ostā (skatīt 5.13.2.attēlu), kas iebraukuši vai izbraukuši ar prāmjiem, ir novērojama tendence samazināties. No 2010. līdz 2013. gadam bija vērojams pieaugums, bet pēc tam atkal sekojis kritums. Savukārt pasažieru skaita apgrozījums pasažieru ostā ar kruīza kuģiem daudz nav mainījies Plānošanas dokumenta laikā, bet salīdzinot 2016. gada datus ar 2010. gada datiem, iebraukušo

pasāžieru skaits ar kruīza kuģiem ir pieaudzis par 12,8 tūkst. jeb 21,9 %. Saskaņā ar NAP2020 mērķi par Latvijas starptautiskās sasniedzamības nodrošināšanu, šobrīd vērojams, ka mērķis šim rādītājam netiks izpildīts.

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (900 tūkst. gadā), var redzēt, ka 2014.gadā tas netiek pārsniegts līdz ar mērķis šobrīd netiek izpildīts un vērojot tendenci diez vai tiks izpildīts līdz 2020.gadam.

Kravu apgrozījums Latvijas lielākajās ostās

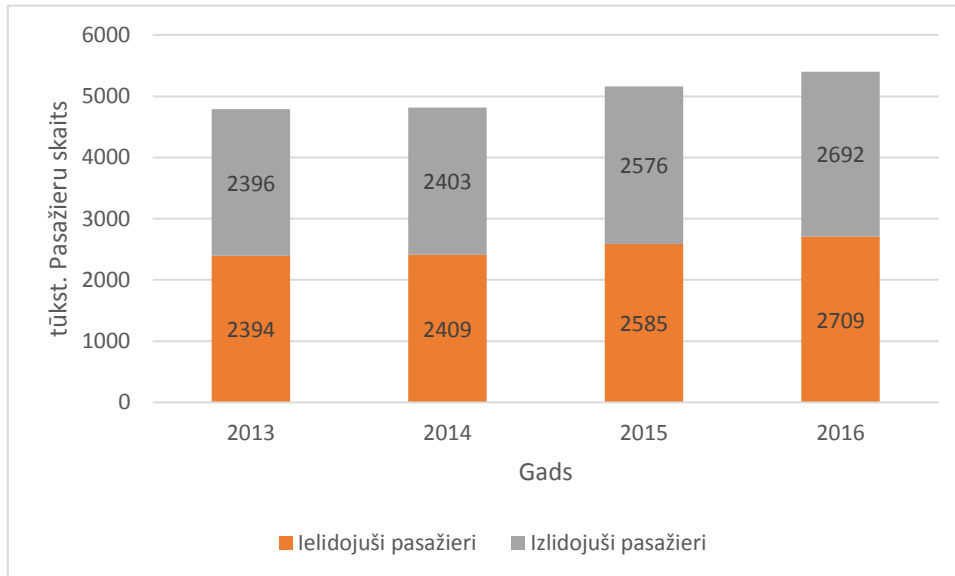
Kravu apgrozījums Latvijas lielajās ostās ir mērķa Latvijas starptautiskās sasniedzamības nodrošināšana rādītājs. Tā kā pārsvarā ir vērojams samazinājums, tad var spriest, ka mērķis netiek izpildīts. Kā var redzēt 5.13.3. attēlā, nosūtītās kravas NAP2020 īstenošanas laikā Rīgā ir palielinājušās, bet Ventspilī vērojams kritums par 9906 tūkst.t. Liepājā vērojams lēns, bet stabils pieaugums. Savukārt saņemtajām kravām vērojams samazinājums.

Attēls Nr.5.13.3. **Kravu apgrozījums Latvijas lielākajās ostās** (Avots: CSP)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (80 milj. tonnu gadā) redzams, ka 2014.gadā netiek pārsniegti 73 milj. tonnu gadā, līdz ar to mērķis netiek izpildīts un tendence ir negatīva, līdz ar to var spriest, ka diez vai mērķis tiks izpildīts arī vēlāk.

Saskaņā ar NAP2020 mērķi par Latvijas starptautiskās sasniedzamības nodrošināšanu, tika apskatīts pasažieru skaits, kas ceļojuši ar gaisa satiksmi. Plānošanas dokumenta laikā rādītājs ir pieaudzis (skatīt 6.5.attēlu) par 12,8% pret 2013. gadu. Tas savukārt negatīvi ietekmē gaisa kvalitāti un paaugstina transporta sektorā saražotās emisijas.

Attēls Nr.5.13.4. **Gaisa satiksmes pasažieru skaits** (Avots: CSP)

Kā var redzēt 5.13.4.attēlā, pasažieru skaits, kas izmantojuši gaisa satiksmes transportu pēdējos gados ir pieaudzis. Salīdzinot 2013. un 2016. gadu, pasažieru skaits ir pieaudzis par 610,5 tūkstošiem cilvēku. Pēc attēlā Nr. 5.13.4. sniegtās informācijas redzams, ka ielidojušo un izlidojušo pasažieru skaits ir proporcionāli vienāds, tas būtiski neatšķiras. Viens no pasažieru skaita pieauguma iemesliem gaisa satiksmē ir tas, ka palielinājies maršrutu skaits no starptautiskās lidostas "Rīga", kā arī lidojumi ir ātrs un ērts veids, kā sasniegt vēlamo gala mērķi. Pēc pēdējos gados novērotās tendences un plānotajām turpmākajām starptautiskās lidostas "Rīga" attīstības iecerēm, prognozējams, ka pasažieru skaits turpinās pieaugt, līdz ar to palielinoties arī SEG emisiju apjomiem. Svarīgs faktors gaisa satiksmes jomas attīstībā ir domāt par inovatīvu attīstību, lai nodrošinātu ilgtspējīgu un videi draudzīgu, kā arī konkurētspējīgu ekonomisko izaugsmi. Kā piemēru var minēt milzīgo investīciju ieguldījumu starptautiskās lidostas "Rīga" infrastruktūras attīstībā - rezultātā paaugstināta lidojumu drošība, uzlaboti vides apstākļi un palielināta lidlauka kapacitāte.

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati, tad apskatot 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītāju (5,9 milj. gadā), var redzēt, ka 2014.gadā nav būtisku izmaiņu un mērķa rādītājs sasniegts netiek.

NAP2020 pārskata perioda laikā uzdevuma [165] ietvaros apstiprināti MK 02.08.2016. noteikumi Nr.510 "Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" prioritārā virziena "Ilgtspējīga transporta sistēma" 6.1.2. specifiskā atbalsta mērķa "Veicināt drošību un vides prasību ievērošanu starptautiskajā lidostā "Rīga"" īstenošanas noteikumi" par Eiropas Savienības 2014.—2020.gada plānošanas perioda Kohēzijas fonda finansējuma investīcijām NAP2020 [165] uzdevuma ietvaros paredzēto darbību īstenošanai. Kopā ar lidostu Rīga un CFLA sagatavots un 12.09.2016. iesniegts EK valsts atbalsta paziņojums par projektu "Development of secure and environmentally friendly infrastructure at the Riga international air"). Atbilstoši ES likumdošanai 22.11.2016. CFLA ir apstiprinājusi iesniegto projektu un 27.12.2016. ir noslēgusi līgumu ar lidostu par KF līdzekļu piesaisti projekta īstenošanai. 29.06.2017. ir saņemts

pozitīvs EK lēmums valsts atbalsta paziņojuma lietā SA.46408 (2017/NN), bez minētā lēmuma nevarēja uzsākt projekta īstenošanu.

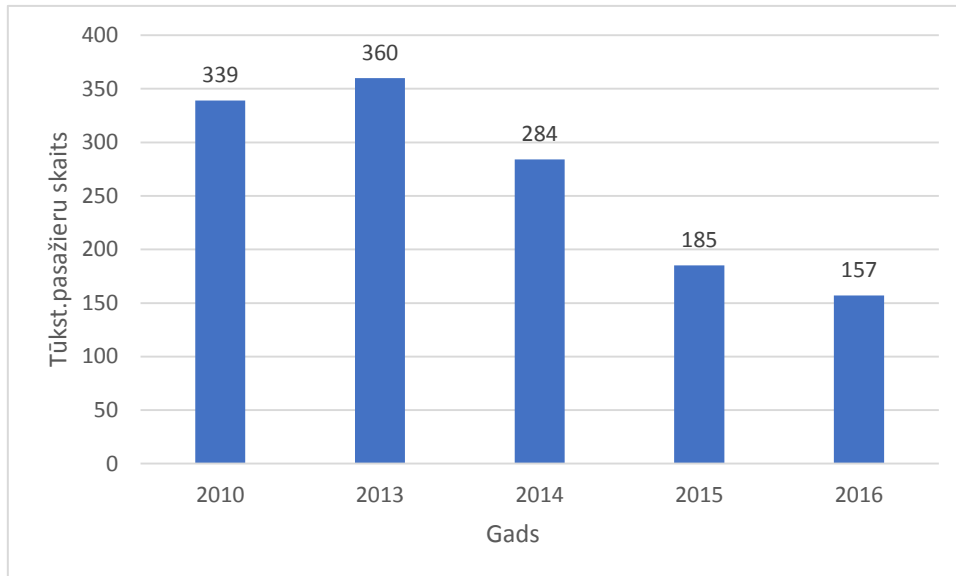
Tā kā EK ir modernizējusi valsts atbalsta piešķiršanas regulējumu, kā arī noteikusi specifiskus 2014.-2020.gada Kohēzijas fonda piešķiršanas nosacījumus, šajā periodā Kohēzijas fonda līdzekļi lidostu infrastruktūras attīstībai vairs netiek piešķirti lidostu kapacitātes palielināšanai, bet būtisku aviācijas drošības un nozares darbības ietekmes uz vidi kaitējumu mazinošu pasākumu īstenošanai. Sakarā ar to lidosta "Rīga" termināla attīstības 5.kārtu īstenoja savas saimnieciskās darbības ietvaros, finansējot to no saviem līdzekļiem un piesaistot kredītlīdzekļus.

Pēc EK lēmuma saņemšanas valsts atbalsta pieteikuma lietā SA.46408 (2017/NN) VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" ir uzsākusi īstenot projektu "Drošas un videi draudzīgas infrastruktūras attīstība Starptautiskā lidostā "Rīga"".

Ņemot vērā, ka arī pēc 2020. gada prognozējams kravu un pasažieru pārvadājumu apjoma pieaugums, lidostas attīstīšana būs jāturpina. Vienlaikus jāņem vērā, ka atbilstoši Eiropas Komisijas 2014.gada 4.aprīļa paziņojumā "Pamatnostādnes par valsts atbalstu lidostām un aviokompānijām" noteiktajam lidostas, kuru ikgadējā pasažieru plūsma pārsniedz 5 miljonus pasažieru, parasti ir rentablas un tām ir jābūt spējīgām segt visas savas izmaksas. Attiecīgi lidostai "Rīga" turpmāk pēc 2020.gada infrastruktūras attīstības izdevumi būs jāsedz pašai.

Uzdevums netiek izpildīts, jo līdzekļi tiek piešķirti aviācijas drošības un nozares darbības ietekmes uz vidi kaitējuma mazinošu pasākumu īstenošanai, kas nav tieši saistīts ar esošo un paredzamo gaisa kravu un pasažieru pārvadājuma apjoma pieaugumu.

Savukārt pasažieru skaits, kas izmanto starptautiskā dzelzceļa transporta pakalpojumus (skatīt 6.6.attēlu) ir krities un tendence rāda, ka tā var turpināties. Par iemeslu pasažieru skaita samazinājumam dzelzceļa transportā varētu būt tas, ka arvien vairāk cilvēku Latvijas teritorijas robežās un arī ārpus tās pārvietojas ar savu privāto transportu, nevis izmanto sabiedriskā transporta, tai skaitā dzelzceļa, sniegtos pakalpojumus. Galvenie iemesliem, kāpēc cilvēki izmanto privāto transportu biežāk, nekā sabiedrisko ir: reisu nesaskaņotība ar citiem transporta līdzekļiem, biļešu dārdzība, nepietiekams reisu biežums, nepārdomāti maršruti. Svarīgs faktors ir arī infrastruktūras sakārtotība. Pēdējo gadu laikā realizēti daudz autotransporta projekti (ceļu un tiltu būvniecība, rekonstrukcija), pilsētu un starppilsētu sabiedriskā transporta attīstība, sakārtošana, vairāk, nekā tas ir bijis dzelzceļa transporta jomā. Izmaiņas šī rādītāja tendencē noteikti būs redzamas pēc Dzelzceļa tīkla elektrifikācijas un Rail Baltica projekta īstenošanas, kas ir svarīgs posms starptautiskās dzelzceļa transporta pakalpojuma jomas attīstībā.

Attēls Nr.5.13.5. **Pasažieru skaits starptautiskajā dzelzceļa transportā** (Avots: SM)

Tā kā par 2017.gadu nav pieejami dati par pasažieru skaitu starptautiskajā dzelzceļa transportā (tūkst. pasažieru gadā), tad apskatot 2014.gada NAP2020 mērķa sasniegšanas rādītāju (347 tūkst. pasažieru gadā), var redzēt, ka 2014.gada mērķa sasniegšanas rādītājs [151] netiek sasniegts, līdz ar to mērķis [147] nodrošināt Latvijas starptautisko sasniedzamību tiek kavēts. Tendence rāda, ka arī tupmākie mērķa sasniegšanas rādītāji netiks izpildīti, jo tendence ir negatīva. Pozitīvas izmaiņas gaidāmas pēc Rail Baltica projekta realizācijas, bet tas netiks sasniegts Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā.

Līdz ar to mērķa sasniegšanas rādītāja novērtējums ir jānodrošina arī nākamajā Plānošanas dokumenta periodā, lai nodrošinātu nemainīgu monitoringa pēctecību.

Rail Baltica projekta attīstība

Rail Baltica dzelzceļa līnijas izbūve palielinās dzelzceļa pārvadājumu jaudas un attīstīs kravu plūsmu uz/no Eiropas valstīm, bet pasažieru pārvadājumos būs iespējas samazināt ceļojuma ilgumu, kā arī samazināt autosatiksmes plūsmu un autoceļu noslogojumu uz Poliju un Vāciju. Tādējādi tiks veicināta videi draudzīgāka dzelzceļa transporta attīstība.[SM, <http://www.sam.gov.lv/sam/content/?cat=467>]

Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā veiktās darbības, lai novērtētu potenciālo ietekmi uz vidi:

- 2013.gada 30. janvārī Satiksmes ministrija izsludina atklātu konkursu uz Eiropas standarta platuma dzelzceļa līnijas Rail Baltica II Latvijas posma detalizētu tehnisko izpēti un ietekmes uz vidi novērtējumu.
- 2014.gada 30.aprīlī, Satiksmes ministrijas valsts sekretārs Kaspars Ozoliņš un pilnsabiedrības „RB Latvija” pārstāvis Arnis Skrastiņš parakstīja līgumu par Eiropas standarta platuma dzelzceļa līnijas Rail Baltica Latvijas posma detalizētu tehnisko izpēti un ietekmes uz vidi novērtējumu. Pilnsabiedrību „RB Latvija” nodibinājuši SIA „Konstruktionsgruppe Bauen Latvia”, SIA „Grupa93” un „EPG Eisenbahn-und Bauplanungsgesellschaft mbH Erfurt”, kuri ar kopīgu piedāvājumu piedalījās un tika atzīti par uzvarētājiem konkursā par Eiropas

standarta platuma dzelzceļa līnijas Rail Baltica Latvijas posma detalizētu tehniskā izpēti un ietekmes uz vidi novērtējumu.

- 2015.gadā:
 - 23.februārī tiks uzsākta dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica ietekmes uz vidi novērtējuma ietvaros sākotnējā sabiedriskā apspriešana
 - Izdota Programma ietekmes uz vidi novērtējumam Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas "Rail Baltica" būvniecībai.
 - 11.novembrī sāka "Rail Baltica" būvniecības ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojuma sabiedriskā apspriešana, kas ilga līdz 2015. gada 11. decembrim.
 - Ietekmes uz vidi novērtējums Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica būvniecībai precizēts ziņojums iesniegts Vides pārraudzības valsts birojā 2015. gada 23. decembrī.
 - Noslēgusies izpēte „Rail Baltica dzelzceļa līnijas integrācija Rīgas centrālā multimodālā sabiedriskā transporta mezglā - tehniskā risinājuma izstrāde”
- 2016.gadā:
 - 2016.gada 2.maijā, Vides pārraudzības valsts birojs (VPVB) sniedzis atzinumu par ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumu Satiksmes ministrijas (SM) paredzētajai darbībai – Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica būvniecībai.
 - Noslēgusies izpēte „ Eiropas standarta platuma dzelzceļa līnijas Rail Baltica Latvijas posma detalizēta tehniskā izpēte un ietekmes uz vidi novērtējums”. Izpētes rezultātā noteikts precīzs Rail Baltica dzelzceļa trases novietojums Latvijā, ir veikts IVN un saņemts paredzētās darbības akcepts, kā arī sagatavoti dati būvprojektēšanas uzsākšanai. [SM, <http://www.sam.gov.lv/sm/content/?cat=467>]

Balstoties uz augstāk sniegto informāciju, ir veikti plaši paredzētā Rail Baltica projekta izpētes darbi, lai izvērtētu un izstrādātu pasākumus prognozējamo negatīvo ietekmju uz vidi mazināšanai vai novēršanai, veicot atbilstošus pasākumus.

Saistībā ar NAP2020 uzdevumam [163] izpildi, 24.08.2016. stājās spēkā MK rīkojums Nr. 467 "Par Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras līnijas Rail Baltica būvniecībai paredzētās darbības akceptu", ar kuru noteikts Rail Baltica trases novietojums Latvijā, un rīkojums Nr. 468 "Par nacionālo interešu objekta statusa noteikšanu Eiropas standarta platuma publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūrai Rail Baltica".

Rail Baltica projekta realizāciju plānots sākt ar Rail Baltica līnijas Latvijas Centrālās daļas Tehnisko projektu, Rīgas Centrālās stacijas un saistītās infrastruktūras pārbūvi un Rail Baltica stacijas Starptautiskajā lidostā "Rīga" izbūvi. Plānots uzsākt savienojuma starp Rīgas centrālo dzelzceļa staciju un Starptautisko lidostu „Rīga” izbūvi; Šī savienojuma izmantošanu varēs sākt neatkarīgi no pārējās trases izbūves. Uzdevums tiek izpildīts daļēji, tāpēc, ka reāla izbūves uzsākšana vēl nav sākusies.

PRIEKŠLIKUMI

1. Monitoringa ziņojuma izstrādes gaitā nav konstatētas būtiskas negatīvas ietekmes uz vidi, kā dēļ būtu nepieciešami grozījumi vai papildinājumi Nacionālajā attīstības plānā 2014. – 2020.gadam.
2. Rekomendējams arī turpmākajā plānošanas dokumenta īstenošanas gaitā ņemt vērā stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma Vides pārskata nodaļā 6.2. ietvertajā tabulā norādītos ieteikumus un priekšlikumus iespējamās negatīvās ietekmes samazināšanai/novēršanai un pozitīvās ietekmes pastiprināšanai, īstenojot rīcības virzienu noteiktos mērķus un uzdevumus, kā arī turpināt izmantot definētos rādītājus to realizācijas novērtēšanai;
3. Ūdens kvalitātes novērtēšanai nepieciešams izveidot un izmantot vienotu monitoringa metodiku, nodrošinot stabilu virszemes ūdens monitoringa tīklu un regulāru monitoringa veikšanu, tā lai iegūtie monitoringa dati būtu savstarpēji salīdzināmi, kā arī nodrošināt regulāru monitoringa datu apkopošanu un analīzi. Vienreizēji pētījumi dažādos ūdens objektos nenodrošina informāciju par ūdens kvalitātes izmaiņu tendencēm.
4. Turpmākajā Plānošanas dokumenta īstenošanas gaitā uzmanība pievēršama un iespēju robežās atbalstāma dabas resursu racionāla izmantošana un produktu ar augstu pievienoto vērtību radīšana;
5. Būtiska uzmanība pievēršama Latgales reģiona attīstībai;
6. Turpmākajā Plānošanas dokumenta īstenošanas procesā jārada apstākļi, kas ļauj palielināt pārstrādāto atkritumu īpatsvaru, lai īpatsvars nesamazinātos un būtu iespējams sasniegt uzstādītos mērķus. Lielā mērā to veicina šķirošanas sistēmu attīstība, tajā skaitā veicinot depozīta sistēmas ieviešanu dzērienu iepakojumam.
7. Lielāka uzmanība pievēršama infrastruktūras tūrisma plūsmas organizēšanai un slodzes mazināšanai pilnveidošanai, lai samazinātu ietekmju risku uz jutīgām dabas teritorijām;
8. Tā kā joprojām augsnes kvalitāte Latvijā nav pietiekami apzināta, nepieciešams izstrādāt un ieviest plānu augsnes kvalitātes monitorēšanai;
9. Rekomendējams veicināt atbalsta mehānismu izstrādāšanu un ieviešanu bioloģiskās lauksaimniecības atbalstam, kas veicinātu lauksaimniecībā izmantojamo ķīmikāliju daudzuma samazināšanos un augsnes kā dabas resursa racionālu izmantošanu.
10. Lai samazinātu virszemes un gruntsūdeņu piesārņojumu, tradicionālajā lauksaimniecībā jāatbalsta un jāveicina labas lauksaimniecības prakses pielietošana.

SECINĀJUMI

1. Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā, nav novērotas būtiskas, krasas vides stāvokļa izmaiņas, ar izteiktu uzlabošanās vai pasliktināšanās tendenci;
2. Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā identificētās pozitīvās ietekmes:
 - paaugstinājies atjaunojamo energoresursu patēriņa īpatsvars;
 - palielinājušās bioloģiskās lauksaimniecības zemju platības;
 - bioloģiskās daudzveidības saglabāšana nemainīgā līmenī;
 - Samazināts SEG emisiju īpatsvars;
 - samazinājies ar notekūdeņiem novadītais biogēnais paliekošais piesārņojums.
3. Plānošanas dokumenta īstenošanas laikā identificētās negatīvās ietekmes:
 - nepietiekams piesārņojošo vielu emisiju gaisā samazinājums;
 - Baltijas jūrā joprojām tiek pārsniegtas robežvērtības labai ūdens kvalitātei;
 - samazinājies pārstrādāto sadzīves un bīstamo atkritumu īpatsvars
 - dabas resursu izmantošanas produktivitāte nav efektīva.
 - paaugstinājies lauksaimniecībā izmantojamo ķīmikāliju daudzums.